

**МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

**ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ
ИЗ ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2017. ГОДИНУ**

МАЈ, 2018. ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

Листа табела	3
Листа графикона	4
Скраћенице	4
Извори података и допринос у припреми извјештаја	5
Резиме	6
1. ПОЉОПРИВРЕДНИ СЕКТОР БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У БРОЈКАМА	9
<hr/>	
1.1. Значај пољопривредног сектора у економији	9
1.1.1. Запосленост у пољопривредној дјелатности	9
1.1.2. Откупне цијене пољопривредних производа	10
1.2. Просјечне откупне цијене одабраних пољопривредних производа	11
1.3. Број и структура пољопривредних газдинстава	13
2. Засијане површине у прољетној и јесењој сјетви	15
3. ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА	17
<hr/>	
3.1. Биљна производња	17
3.2. Сточарска производња	21
3.2.1. Клање стоке и нето производња меса	21
3.2.2. Производња млијека и млијечних производа	21
3.2.3. Производња осталих сточарских производа	23
3.3. Бројно стање стоке и перади	23
4. ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	25
<hr/>	
4.1. Укупна издвајања за пољопривреду и рурални развој у БиХ	26
4.2. Поређење мјера подршке у БиХ са Европском унијом и земљама региона, и ниво достигнуте хармонизације са Заједничком пољопривредном политиком Европске уније	25
4.3. Анализа структуре буџетске подршке по групама мјера	28
5. ТРГОВИНА ПОЉОПРИВРЕДНО-ПРЕХАМБЕНИМ ПРОИЗВОДИМА	36
<hr/>	
5.1. Структура размјене пољопривредних производа	36
5.2. Географска структура у спољнотрговинској размјени пољопривредно-прехранбених производа	38
5.3. Робна размјена са БиХ са Европском унијом	38
5.3.1. Размјена пољопривредним производима Босне и Херцеговине са Републиком Хрватском	39
5.4. Размјена пољопривредно-прехранбених производа између БиХ и СЕФТА-е	39
5.4.1. Робна размјена са Републиком Србијом	40
5.5. Размјена пољопривредним производа Босне и Херцеговине и ЕФТА-е	41
5.6. Размјена пољопривредним производима БиХ и Турске	42
6. РЕАЛИЗАЦИЈА МЈЕРА И ПРИОРИТЕТА У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У 2017. ГОДИНИ	43

7. ЗАШТИТА ЗДРАВЉА БИЉА, ВЕТЕРИНАРСТВО И СИГУРНОСТ ХРАНЕ	54
7.1. Заштита здравља биља	54
7.2. Ветеринарство	58
7.3. Безбиједност хране	61
8. ОРГАНСКА ПРОИЗВОДЊА, ПРАВНИ ОКВИР И УВЈЕТИ ЗА ИЗВОЗ ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОДА	67
9. РИБАРСТВО	71
9.1. Производња/узгој рибе	71
9.2. Усклађивање законодавства у БиХ са ЕУ законодавством	72
10. ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	74
10.1. Примјена Споразума о стабилизацији и придруживању и Додатног протокола	74
10.2. Централноевропски споразум о слободној трговини (СЕФТА)	78
10.3. Међународни споразуми/Меморандуму о сарадњи у области пољопривреде и руралног развоја	79
10.4. Планирање и координација донаторске помоћи	82
11. МЈЕРЕ И ПРИОРИТЕТИ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА 2018. ГОДИНУ	83

Листа табела

- Табела 1. Бруто додатна вриједност пољопривреде, лова и риболова у укупном БДП-у за 2015-2016. годину
- Табела 2. Број и структура запослености у пољопривредној дјелатности у БиХ
- Табела 3. Број и структура запослености у пољопривредној дјелатности у ФБиХ, Републици Српској и Дистрикту Брчко БиХ (2016 и 2017. година)
- Табела 4. Вриједност откупљених производа пољопривреде према групама производа у 2017
- Табела 5. Просјечна откупна цијена одабраних пољопривредних производа у 2016-2017. години (КМ)
- Табела 6. Број регистрованих пољопривредних газдинстава у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту БиХ
- Табела 7. Број регистрованих пољопривредних газдинства пољопривредних површина (у ха)
- Табела 8. Географска распрострањеност пољопривредних газдинстава у Федерацији БиХ у 2017. год.
- Табела 9. Географска распрострањеност пољопривредних газдинстава у Републици Српској у 2017. години
- Табела 10. Засијане површине у прољетној и јесењој сјетви у БиХ 2016-2017. године (у хектарима)
- Табела 11. Производња и принос важнијих усјева (2016-2017. година)
- Табела 12. Производња и принос воћа (2016-2017. година)
- Табела 13. Број родних чокота, производња и принос грожђа (2016-2017. година)
- Табела 14. Клање стоке и перади у кланицама (2016 -2017. година)
- Табела 15. Производња сировог млијека у Федерацији, Републици Српској и Дистрикту Брчко (хиљада литара)
- Табела 16. Откуп сировог крављег млијека (2016—2017. година)
- Табела 17. Производња конзумног млијека и осталих млијечних производа (2017. и 2016. година)
- Табела 18. Производња јаја, меда и вуне у БиХ
- Табела 19. Производња јаја, вуне и меда у РС, ФБиХ и Дистрикту Брчко
- Табела 20. Бројно стање стоке, перади и кошница у Федерацији БиХ, Републици Српској и Дистрикту Брчко БиХ
- Табела 21. Пољопривредни буџети у БиХ (2010.-2017.) у 000 КМ
- Табела 22. Пољопривредни буџети земаља региона у 2017. години (ЕУР)
- Табела 23. Дистрибуција подршки по производима/групама производа (у %)
- Табела 24: Преглед кантоналних издвајања у 2017. години (у КМ)
- Табела 25. Спољнотрговинска размјена пољопривредним производима (2016-2017. година)
- Табела 26. Структура размјене пољопривредних производа у БиХ (главе СТ 1-24) , Мил.КМ
- Табела 27. Упоредни преглед БиХ размјене пољопривредним производима по регионима (Мил. КМ)
- Табела 28. Робна размјена Босне и Херцеговине са Хрватском пољопривредним производима (Мил.КМ)
- Табела 29. Робна размјена Босне и Херцеговине са Србијом пољопривредним производима (Мил. КМ)
- Табела 30. Робна размјена Босне и Херцеговине са ЕФТА-ом (Мил.КМ)
- Табела 31. Робна размјена пољопривредним производима БиХ са Турском
- Табела 32. Површина под органском производњом у Босни и Херцеговини (ха)
- Табела 33. Узгој/производња рибе у Федерацији БиХ (у тонама)
- Табела 34. Производња конзумне рибе у Републици Српској (у тонама)

Листа графика

- Графикон 1: Пољопривредни буџети у БиХ за период 2010-2017. (у милионима КМ)
Графикон 2: Структура пољопривредног буџета у БиХ (у процентима)
Графикон 3: Буџет за Заједничку пољопривредну политику ЕУ (САР)
Графикон 4: Структура пољопривредног буџета у БиХ (у милионима КМ)
Графикон 5: Мјере директне подршке производњи у БиХ – структура (у милионима КМ)
Графикон 6: Мјере руралног развоја у БиХ – структура (у милионима КМ)
Графикон 7: Мјере тржишно-цјеновне политике у БиХ (у милионима КМ)
Графикон 8: Мјере општих услуга у пољопривреди у БиХ - структура (у милионима КМ)
Графикон 9: Структура трансфера према везаности за производ/групу или све производе (у %)
Графикон 10: Буџет подршке за пољопривреду из кантона у 2017. години (у милионима КМ)

Скраћенице

БДП	Бруто друштвени производ
БДВ	Бруто додатна вриједност
БХАС	Агенција за статистику БиХ
BTSF	Better Training for Safer Food
САР	Common Agriculture Policy
CEFTA	Central European Free Trade Agreement
DG SANTE	Directorat of General for Health and Food Safety
EFTA	European Free Trade Agreement
FAO GFCM	General Fisheries Commission for the Mediterranean
FARMA	Fostering Agriculture Markets Activity
ФБиХ	Федерација Босне и Херцеговине
ФМПВШ	Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства
FVO	Food and Veterinary Office
ФЗС	Федерални завод за статистику
GIZ	Њемачко друштво за међународну сарадњу
ГМО	Генетски модификовани организми
IFAD	International Fund for Agriculture Development
INFOSAN	The International Food Safety Authorities Network
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance
IPA RD	Instrument for Pre-Accession Assistance for Rural Development
JICA	Japan International Cooperation Agency
МПШВ РС	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске
MRL	Maximum Residue Limit
МСТЕО БИХ	Министарство спољне трговине и економских односа БиХ
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
ОзПШВБД	Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко Дистрикт
RASFF	Rapid Alert System for Food and Feed
РС	Република Српска
РЗРС	Завод за статистику Републике Српске
SIDA	Sweedish International Development Cooperation Agency
TAIEХ	Technical Assistance and Information Exchange instrument of the European Commission.
ТБ	Тарифни број
UN FAO	Food and Agriculture Organization of United Nations
UNDP	United Nations Development Programm
УоСТ	Уговор о слободној трговини
USAID	U.S. Agency for International Development

Извори података и допринос у припреми извјештаја

Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за Босну и Херцеговину за 2017. годину (Извјештај) је једанаести по реду извјештај који је израдило Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Министарством пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ, и Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду Дистрикта Брчко БиХ.

Извјештај представља cjеловит документ у БиХ у којем је приказано стање у пољопривредно-прехранбеном сектору и имплементирани мјере пољопривредне политике, ниво новчаних средстава која су издвојена с циљем подизања нивоа производности и јачања конкурентности домаће пољопривреде, развоју пољопривреде и села, те очувања природе и рационалним газдовањем природним ресурсима.

У Извјештају се настојало приказати детаљно стање у пољопривредном сектору у претходној години и то са аспекта производње, трговине пољопривредним и прерађеним пољопривредним производима и имплементирани пољопривредне политике. У документу су представљени економски и производни показатељи за 2017. годину у односу на претходну годину. У суштини, у документу су представљени основни показатељи макроекономског амбијента, засијане површине у јесењој и прољетној сјетви, обим и структура у пољопривредној производњи, откупне цијене пољопривредних производа, спољнотрговинска размјена пољопривредно-прехранбених производа, те структура робне размјене по производима и трговинским партнерима. Такође, је посебно поглавље посвећено актуелној пољопривредној политици, мјерама и подршци намијењеној пољопривреди и руралном развоју.

Годишњи извјештај као и извјештаји који су припремани и претходних година се у складу са чланом 23. Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ заснива на претходно достављеним извјештајима које припремају надлежни органи ентитета и Дистрикта Брчко БиХ. Сам садржај Извјештаја у великој мјери овиси првенствено од квалитета информација и података које доставе надлежни органи ентитета и Дистрикта Брчко БиХ

У изради Извјештаја настојало се дати cjеловит преглед стања на тржишту пољопривредно-прехранбених производа у Босни Херцеговини, Републици Српској, Федерацији БиХ и Дистрикту Брчко БиХ за 2017. годину. Озбиљан проблем у изради Извјештаја као и квантификацији закључака у вези са производњом представљао је недостатак тачних и поузданих података. Осим тога, и тешкоће у прикупљању података и информација, релевантност и разлике у погледу врсте и структуре података које достављају надлежни органи ентитета и Дистрикта Брчко БиХ још су увијек значајне. Сви прегледи и анализе које су урађене у Извјештају су базиране на званичним статистичким подацима, изузев дијела који се односи на подршке у пољопривреди с обзиром на недостатак података из административних извора тј. надлежних министарстава пољопривреде ентитета. Иако је Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта доставило сет података у вези са производњом, важно је напоменути да је током обраде истих утврђено да то нису репрезентативни подаци и да као такви нису могли бити у потпуности корисни за формирање збирно приказаних вриједности.

Посебан дио овог Извјештаја чини поглавље европских интеграција и међународна сарадња, реализација и потписивање међународних споразума, те имплементација донаторских подршки, а све у циљу убрзања активности на испуњавања услова за прикључење Европској унији, те преглед мјера и приоритета за 2018. годину.

Документи који су коришћени у изради Извјештаја су:

- * Извјештај о раду Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске за 2017. годину;

- * Подаци о пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији у Дистрикту Брчко за 2017. годину које је доставило Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Дистрикта Брчко БиХ;
- * Извјештај о реализованој подршци у пољопривреди и руралном развоју у Босни и Херцеговини за 2017. годину, Канцеларије за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју,
- * Информација о реализованим активностима у 2017. години из надлежности Управе БиХ за заштиту здравља биља,
- * Извјештај о раду Агенције за безбиједност хране БиХ за 2017. годину.

РЕЗИМЕ

У пољопривредном сектору у Босни и Херцеговини и током 2017. године су настављене активности на реализацији кључних приоритета за напредак у контексту европских интеграција, јачања конкурентности пољопривредног сектора и провођење реформи. Осим тога, пољопривредно-прехранбени сектор у БиХ се у извјештајном периоду сусрео са поновним баријерама у трговини пољопривредним производима; овај пут од Републике Хрватске, али и наставком активности на рјешавању бројних отворених питања у вези са извозом и других пољопривредних производа на инострана тржишта, те новим условима у трговини са Европском унијом условљених додатном либерализацијом домаћег тржишта и поновним ступањем на снагу аутономних трговинских мјера.

Ступањем на снагу Додатног протокола уз Споразум о стабилизацији и придруживању између БиХ и ЕУ, како би се узело у обзир приступање Републике Хрватске, од 1. фебруара 2017. године, очекивао се и почетак примјене одредбе додатне либерализације и додатног приступа тржишту Европске уније за договорене производе из БиХ, међутим, то се ипак није десило јер Европска комисија није благовремено извршила измјене уредби, чиме је примјена споразума и система тарифних квота приликом извоза из Босне и Херцеговине пролонгирана за два мјесеца. С обзиром да се радило о неажурности европске администрације, Европска комисија је гарантовала да ће се по успостављању администрација тарифним квотама осигурати и ретроактивна примјена, онако како је то договорено и планирано, што је и учињено и у потпуности је извршена рефундација наплаћене царине босанско-херцеговачким извозницима.

Почетком године Стални одбор за биље, животиње, храну и храну за животиње Европске комисије одобрио је БиХ превоз свјежег говеђег меса копненим путем преко територије Европске уније. Одобрење дерогације прописаних правила Европске уније за превоз говедине је резултат вишемјесечних напора и проведених активности Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и Канцеларије за ветеринарство БиХ са надлежним службама Европске комисије. На овај начин је омогућено извозницима из БиХ да, осим превоза авионом, користе и друге, комерцијално много повољније могућности превоза меса у Републику Турску. Овим је утврђен систем гаранција да месо и производи од меса могу бити превожени преко територије Европске уније не само за Турску, него и друге земље, укључујући и Руску Федерацију.

Једна од најзначајнијих активности која је реализована у пољопривредном сектору везана је за напредак у усвајању Стратешког плана руралног развоја БиХ. Наиме, након интензивних припрема и укључивањем свих одговорних и заинтересованих страна, Министарство спољне

трговине и економских односа БиХ је по прикупљању позитивних мишљења од свих надлежних институција, крајем године припремило приједлог Стратешког плана руралног развоја Босне и Херцеговине (2018-2021) и исти упутило Савјету министара БиХ на разматрање у циљу достављања у оба Дома Парламентарне скупштине БиХ на разматрање и усвајање. Усвајањем Стратешког плана руралног развоја БиХ, био би испуњен неопходан услов за коришћење претприступних средстава Европске уније намијењених пољопривреди и развоју руралних подручја у БиХ којима се може значајно унаприједити одрживи развој руралних подручја и подићи ниво прихода руралног становништва, прије свега оних домаћинстава која се баве пољопривредом и примарном производњом хране. Такође, се овим документом уређује хармонизован оквир политика за јачање капацитета надлежних институција свих нивоа власти за прогресивно преузимање и имплементацију ЕУ прописа у циљу усклађивања истих са стандардима ЕУ у овој области.

Свијет министара БиХ је подржао иницијативу, а након тога и донио Одлуку да Босна и Херцеговина наступи као Земља партнер на 84. Међународном сајму пољопривреде у Новом Саду и дао конкретне приједлоге за реализацију ове иницијативе. На Међународном пољопривредном сајму у Новом Саду који је успјешно одржан од 13 - 19. маја 2017. године, 60 земаља је представило своје производе и услуге, а Босна и Херцеговина, као земља - партнер, представљена је кроз организацију заједничког наступа компанија из БиХ, затим организацију конференција, округлих столова, пословних сусрета, те дегустацију босанско-херцеговачких производа и организацијом занимљивих садржаја за посјетиоце.

Са аспекта спољнотрговинске политике и значаја сектора пољопривреде и прехранбене индустрије ово је била изузетно важна манифестација која је дала значајан подстицај домаћим компанијама, посебно у олакшању њиховог изласка на нова тржишта и јачања њихове позиције у оквиру регионалног, али и европског тржишта.

У оквиру мостарског сајма, под покровитељством Министарства спољне трговине и економских односа БиХ одржан је Сајам вина и пољопривредних производа земаља „16+1“ (Н.Р. Кина и земље Централне и Источне Европе). У оквиру ове сајамске манифестације одржан је Округли сто „Вина и пољопривредни производи земаља 16+1“ и Пословни форум „Кина+16“ у циљу развоја билатералне и мултилатералне сарадње на заједничким регионалним пројектима, промовисања домаће производње и јачања економске сарадње између земаља чланица 16+1. Уједно ова манифестација је омогућила представљање домаће винарске индустрије, упознавање са прописима који регулишу питања извоза и увоза, те могућностима извоза вина из земаља Централне и Источне Европе на тржиште Кине.

Извозници воћа и поврћа из Босне и Херцеговине који ове производе пласирају на тржиште Хрватске, сусрели су се у јеку сезоне са значајно високим плаћањем накнаде за инспекцијски надзор и контролу усклађености воћа и поврћа с тржишним стандардима приликом увоза из трећих земаља. Конкретно, Хрватско министарство пољопривреде је у јулу донијело нови правилник којим се уводи контрола скоро свих врста воћа и поврћа увезених из земаља које нису чланице Европске уније, а накнада за инспекцијски надзор повећана је чак за 22 пута у односу на домаће производе. Увођењем неоправдано високе накнаде за преглед воћа и поврћа из трећих земаља, Република Хрватска је у суштини увела класичан вид нецаринских баријера у трговини воћем и поврћем са трећим земљама. С тим у вези, на иницијативу министра спољне трговине и економских односа БиХ, у Сарајеву је организован регионални министарски састанак министара надлежних за пољопривреду и међународну трговину и у циљу разрјешења овог проблема, заједнички вођени тешки разговори са Европском комисијом, али и хрватском страном. Након интензивних консултација и предузетих корака у циљу поштовања преузетих принципа слободне трговине, Република Хрватска је ставила ван снаге спорни правилник.

Инспекцијски тим Директората за храну, здравље, анализе и ревизије Европске уније је у периоду од 26. септембра до 6. октобра посјетио БиХ ради процјене система службених контрола у сектору перадарства у сврху одобравања извоза меса перади и производа од меса перади из БиХ у Европску унију. Инспектори Директората су том приликом посјетили Канцеларију за ветеринарство БиХ, надлежна ентитетска министарства пољопривреде и ентитетске управе за инспекцијске послове, двије лабораторије које обављају различите врсте лабораторијских анализа у сектору перадарства и четири кандидована објекта за извоз, (двје кланице перади и два објекта за прераду меса перади) како би провјерили функционисање система службених контрола у сектору перадарства. С тим у вези, инспектори су у прелиминарном извјештају навели да постоји свеобухватан и документован систем службених контрола у производњи меса перади и производа од меса перади, који укључује редовне контроле у објектима, а систем службених контрола подржавају мреже службених лабораторија које су у стању осигурати поуздане резултате тестирања. Уједно, Инспекцијски тим је констатовао значајна унапређења у систему службених контрола, укључујући и акредитацију метода тестирања лабораторија и побољшања услова у објектима, а да процедуре које је успоставила Канцеларија за ветеринарство БиХ, могу осигурати да кандидовани објекти испуњавају релевантне захтјеве Европске уније.

Други састанак Пододбора за пољопривреду и рибарство између представника Европске комисије и Босне и Херцеговине одржан је у Сарајеву 25. 10. 2017. како би разговарали о спровођењу ССП-а и приближавању прописа у земљи са правном стечевином Европске Уније у области пољопривреде и рибарства, укључујући сигурност хране, ветеринарска и фитосанитарна питања. Констатовано је да у области пољопривредне политике и политике руралног развоја није остварен очекивани напредак када је ријеч о кључним приоритетима. Поздрављен је остварен напредак у вези финализације посла на изради Закона о вину БиХ, и правилника о географским ознакама. У областима сигурности хране, ветеринарских и фитосанитарних питања, Европска комисија је указала да БиХ треба да уложи додатне напоре како би се усвојио пакет државних закона о храни и ветеринарству, те поздравила најаву да БиХ поднесе захтјев за дозволу за извоз пастеризованог млијека и свјежих млијечних производа од пастеризованог млијека на европско тржиште. Комисија је потврдила добар ниво вакцинације против болести квржаве коже у БиХ, као и приступање БиХ Међународној конвенцији о заштити нових биљних сорти (УПОВ Конвенција). Наглашено је и да политике у области рибарства такође морају бити уједначене широм земље и усклађиване са правном стечевином Европске уније. Такође, је Комисија позвала БиХ на потписивање Малтешке декларације MedFish4Ever о сарадњи и одрживом развоју рибарства за све приобалне државе на Медитерану и укључивање у заједничке активности заједно са другим медитеранским земљама.

Догађај од великог значаја који је такође обиљежио 2017. годину свакако је одржавање Пољопривредно-пословног форума БиХ – Турска. Наиме, крајем октобра је у организацији Министарства спољне трговине и економских односа, одржан Пољопривредно-пословни форум Босне и Херцеговине и Републике Турске. На форуму, чији је циљ додатно ширење растуће спољнотрговинске размјене двије земље, учествовало је око 200 домаћих и турских компанија и више од 500 учесника. У оквиру форуму одржан је и билатерални састанак министара и делегација двије земље, гдје су договорени даљи планови и кораци за наставак раста обима трговине, као и јачање привредне сарадње двије земље.

1. ПОЉОПРИВРЕДНИ СЕКТОР БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У БРОЈКАМА

1.1. Значај пољопривредног сектора у економији

Бруто додатна вриједност (БДВ) пољопривреде, шумарства и риболова у 2016. години износила је 1,90 милијарди КМ и чинила је 6,37% бруто додате вриједности у укупном бруто домаћем производу (БДП) у Босни и Херцеговини.

Табела 1. Бруто додатна вриједност пољопривреде, лова и риболова у укупном БДП-у за 2015-2016. годину

Дјелатност	Бруто додатна вриједност (000 КМ)		Индекс (2016/2015)	Удио БДП ФБиХ, РС, БД (%)	
	2015	2016		2015	2016
Федерација БиХ	856.827	929.991	108,5	4,6	4,8
Република Српска	857.499	897.523	104,7	9,3	9,3
Дистрикт Брчко БиХ	69.202	77.241	111,6	9,5	10,5
Укупно	1.783.430	1.904.729	106,8	6,24	6,37

Извор: Агенција за статистику БиХ, ФЗС БиХ, РЗСРС

Уочава се да је након више година сталног смањивања удјела БДВ у пољопривреди, у 2016. години БДВ благо повећан у однос на претходну 2015. годину када је БДВ пољопривреде, шумарства и риболова у укупном БДП имао удио од 6,24%.

Повећање укупне бруто додате вриједности у БиХ је остварено имајући у виду повећање бруто додате вриједности пољопривреде у Дистрикту Брчко за скоро 12%, Федерацији БиХ за 9% и Републици Српској за 5% у поређењу са бруто додатном вриједности из претходне године.

Допринос пољопривреде, лова и шумарства укупном БДП Републике Српске у апсолутном износу у 2016. години је износио 897 милиона КМ и већи је за око 5% у поређењу са претходном годином када је износио 857 милиона КМ. Удио сектора пољопривреде у стварању укупног БДП у Републици Српској износио је 9,3%.

Допринос пољопривредног сектора Федерације БиХ у укупној бруто додатној вриједности у апсолутном износу у 2016. години је износио 930 милиона КМ и забиљежио је повећање од 9% у поређењу са претходном годином. Што се тиче удјела пољопривредног сектора у укупној БДП Федерације БиХ за 2016. годину - износио је 4,8% и благо је повећан у поређењу са претходном годином.

Допринос пољопривредног сектора за Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине има јако велики значај у стварању укупне бруто додате вриједности с обзиром да је у 2016. години износио 77 милиона КМ и већи је за 12% у поређењу са доприносом из 2015. године. Удио пољопривредног сектора у укупној економији Дистрикта је значајан и висок, у 2016. години је у укупном БДП Брчко Дистрикта учествовао са 10%.

1.2. Запосленост у пољопривредној дјелатности

У пољопривредној дјелатности је у 2017. години било запослено 154.000 особа што у укупном броју запослених особа чини удио од око 19%. Број запослених особа у пољопривредној дјелатности је у поређењу са претходном годином већи за 7%. Омјер запослених мушкараца и жена креће се 60:40 и иде у корист мушкараца. По прикупљеним подацима, број запослених мушкараца у пољопривредној дјелатности је остао непромијењен у поређењу са претходном

годином, док је евидентирано да је број жена већи за чак 19%. Ово је посебно карактеристично у производњи интензивних култура, прије свих у засадима малине и јагоде.

Табела 2. Број и структура запослености у пољопривредној дјелатности у БиХ

	Мушкарци		Жене		Укупно	
	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
Број (000)	93	93	51	61	144	154
Структура (%)	18,1	18,2	17,7	20	18	18,9

Извор: Анкета о радној снази БиХ за 2017. годину

Посматрајући податке о запослености у пољопривредној дјелатности у Федерацији БиХ примјетно је повећање запослених особа са 51 хиљаду колико их је било запослено 2016. године на 58 хиљада у 2017, што је више за 14%. Учешће пољопривредне дјелатности у укупној запослености Федерације је, такође, повећано са 9,3% на 12%.

Табела 3. Број и структура запослености у пољопривредној дјелатности у ФБиХ, Републици Српској и Дистрикту Брчко БиХ (2016. и 2017. година)

Година	Федерација БиХ		Република Српска		Брчко Дистрикт	
	Број (000)	%	Број (000)	%	Број (000)	%
2017.	58	12	94	30	2	16
2016.	51	9,3	89	29,0	4	27,6

Извор: Анкета о радној снази БиХ за 2017. Годину

Удио пољопривредне дјелатности у укупној запослености у Републици Српској је значајно високо и износи око 30%. Број запослених особа у Републици Српској је у 2017. години износио 94 хиљаде запослених што је у поређењу са бројем запослених из 2016. године више за 5.000 запослених, или 6%.

Иако је дошло до повећања удјела пољопривреде у стварању укупног БДП за чак 13%, по званичним подацима прикупљеним од надлежних институција за статистику, показује се да је број запослених особа у Дистрикту Брчко у 2017. години, у поређењу с бројем запослених особа из претходне године, изразито смањен, чак за 50% или на 2.000 особа. Такође, и удио запослених особа у пољопривредној дјелатности је мањи и износи 16%.

Када је ријеч о нето заради, просјечна исплаћена нето плата у дјелатности пољопривреде, шумарства и рибарства по запосленом у 2017. години је износила 778 КМ и већа је у поређењу са нето исплаћеном платом из претходне године за 3%.

1.3. Откупне цијене пољопривредних производа

Пословни субјекти су у 2017. години од пољопривредних произвођача откупили пољопривредних производа у вриједности 267 милиона КМ, при чему је вриједност откупљених производа у овој години мања за 3% у поређењу са укупном вриједности откупљених пољопривредних производа из 2016. године. Посматрајући категорије откупљених пољопривредних производа, повећање откупа се биљежи код житарица и то за 43%, кромпира за 29%, воћа и производа од животиња за 12%, и индустријског биља за 8%. Пад вриједности откупа се биљежи код откупа живих животиња и то за 62%, крмног биља за 23%, осталих производа за 17% и садног материјала за 2%.

Табела 4. Вриједност откупљених производа пољопривреде према групама производа у 2017.

Категорије	Вриједност (KM)		Индекси вриједности 2017/2016.	
	Откуп	Директна продаја	Откуп	Директна продаја
Житарице	21.438.961	17.328.080	143	101
Индустријско биље	5.447.376	8.407.660	108	115
Кромпир	1.662.849	1.075.467	129	122
Поврће	12.097.953	4.992.402	100	132
Сточно/кормно биље	339.451	421.181	77	80
Воће	40.799.856	18.383.080	112	104
Садни материјал	2.478	5.886.393	98	71
Алкохолна пића	0	12.611.309	-	97
Животиње	21.392.569	111.313.292	38	94
Производи животиња	159.214.333	54.305.506	112	115
Остали производи	4.911.510	23.216.770	83	94
Укупно:	267.307.335	257.941.140	97	100

Извор: Агенција за статистику БиХ

Пословни субјекти су из властите производње директно продали/испоручили пољопривредних производа у вриједности од 256 милиона KM. Категорија пољопривредних производа која је директно продата у највећој вриједности од 111 милиона KM су живе животиње, затим слиједи производи од животиња у вриједности од 54 милиона KM, остали производи у вриједности од 23 милиона KM, те воће у вриједности од 18 милиона KM.

Најзначајније повећање вриједности директне продаје у 2017. години је забиљежено код поврћа и то за 23%, кромпира за 22%, индустријског биља и производа од животиња за 15%, и воћа за 4%. Пад вриједности директне продаје у односу на претходну годину је највише забиљежен код садног материјала, и то за 29%, кормног биља за 20%, осталих производа и живих животиња за 6% и алкохолних пића за 3%.

1.4. Просјечне откупне цијене одабраних пољопривредних производа

Откупне цијене житарица – Откупне цијене скоро свих житарица у 2017. години су ниже у односу на прошлу годину, са изузетком откупне цијене кукуруза која је виша за 17%, што је последица десетковане производње и лошег квалитета зрна узрокованих екстремном сушом током љетњих мјесеци. Откупна цијена за једну тону пшенице у 2017. години износила је 311 KM и нижа је за 2%, ражи 317 KM и нижа је за 8%, јечма 304 KM и нижа је за 1%. Тона кукуруза рода 2017. године је откупљивана након бербе по цијени од 318 KM, што је за 45 KM више него претходне године.

Откупне цијене индустријских усјева: Откупна цијена соје по килограму у 2017. години износила је 0,65 KM и виша је за 14% у поређењу са откупном цијеном соје из претходне године. Соја је још један од усјева чији је принос значајно умањен дугим сушним периодом и што се услед недостатка довољних количина овог усјева одразило и на високу откупну цијену. Килограм дувана у листу је у 2017. години откупљиван по цијени од 2,77 KM што је за 5% виша цијена у поређењу с откупном цијеном дувана из претходне године. Што се тиче уљане репице килограм је у откупу плаћан по цијени од 0,52 KM што је чак за 18% виша цијена у поређењу на откупну цијену по којој се откупљивала уљана репица у претходној години.

Просјечне откупне цијене кромпира и поврћа: Откупна цијена килограма кромпира у 2017. години износила је 0,35 KM и била је нижа за 3% у поређењу са откупном цијеном кромпира из претходне године. Што се тиче откупних цијена поврћа виша откупна цијена у 2017. години се биљежи код откупа зелене салате за 51%, црног лука и то за 38%, купуса за 35%, и паприке за

2% у поређењу са откупним цијенама из претходне године. Ниже откупне цијене у 2017. години се биљеже код бијелог лука и то за 36%, спанаћа за 13%, парадајза за 9% и мркве за 5%, у поређењу са откупном цијеном из претходне године.

Табела 5. Просјечна откупна цијена одабраних пољопривредних производа у 2016-2017. години (КМ)

Назив производа	Јединица мјере	2016.	2017.	Индекс 2017/2016
Пшеница, меркантилна	тона	317	311	98
Раж, меркантилни	тона	344	317	92
Јечам, меркантилни	тона	308	304	99
Кукуруз, меркантилни	тона	273	318	117
Уљана репица	кг	0,44	0,52	118
Соја	кг	0,57	0,65	114
Дуван, суви лист	кг	2,63	2,77	105
Кромпир, меркантилни	кг	0,36	0,35	97
Пасуљ	кг	4,12	4,14	100
Црни лук	кг	0,39	0,54	138
Бијели лук	кг	5,17	3,30	64
Купус	кг	0,26	0,35	135
Мрква	кг	0,88	0,84	95
Зелена салата	кг	0,98	1,48	151
Спанаћ	кг	1,51	1,31	87
Парадајз	кг	1,00	0,91	91
Паприка	кг	0,84	0,86	102
Шљиве	кг	0,91	0,98	108
Јабукe	кг	0,71	0,86	121
Крушке	кг	1,13	1,12	99
Малине	кг	2,96	1,36	46
Грожђе	кг	0,93	1,06	114
Телада старости до 1 године	кг	6,44	5,12	80
Јунад старости до 1 до 2 године	кг	3,70	3,90	105
Свиње за тов	кг	2,42	2,70	112
Јагњад од 2 мјесеца до 1 године	кг	5,12	4,92	96
Товљени пилићи	кг	1,82	1,68	92
Јаја	комада	0,11	0,16	145
Кравље млијеко	литара	0,53	0,55	104
Мед	кг	8,73	8,53	98

Извор: Агенција за статистику БиХ

Откупне цијене воћа и грожђа: Откупна цијена шљиве за 2017. годину износила је у просјеку 0,98 КМ по килограму и била је виша за 8% у односу на откупну цијену из претходне године. Откупна цијена јабуке је у 2017. години износила 0,86 КМ и била је виша за 21%, док је код малине износила 1,36 КМ и била је значајно нижа, чак за 54% у поређењу са откупном цијеном из претходне године. Килограм грожђа се у 2017. години откупљивао по цијени од 1,06 КМ што је за 14% виша откупна цијена у поређењу са цијеном из претходне године која је износила 0,93 КМ. Откупна цијена крушке је остала на нивоу откупне цијене из претходне године по цијени од 1,12 КМ /кг.

Откупне цијене стоке и перади: Откупна цијена свиња за тов по килограму 2017. године је износила 2,70 КМ и већа је за 0,28 КМ, док је откупна цијена по килограму перади износила 1,68 КМ и нижа је за 0,14 КМ. Што се тиче откупне цијене јагњади старости од 2 мјесеца до 1 године износила је 4,92 КМ и нижа је за 0,20 КМ или 4%, у односу на прошлу годину. Телад старости до 1 године откупљивана је по цијени од 5,12 КМ и, у односу на откупну цијену из претходне године, била је нижа за 1,32 КМ по килограму.

Откупне цијене сточарских производа и меда: Откупне цијене јаја по комаду су више и то за 0,05 КМ, док је откупна цијена меда по килограму нижа за 0,20 КМ или 2%. Када је ријеч о откупној цијени свјежег сировог млијека, она је износила 0,55 КМ по литри и већа је за 0,10 КМ или 4% у поређењу са откупном цијеном из претходне године.

1.5. Број и структура пољопривредних газдинстава

Према подацима из Регистра пољопривредних газдинстава и Регистра клијената које воде ентитетска министарства и Одјељења за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ, укупан број пољопривредних газдинстава уписаних у регистар у 2017. години износио је 114.576.

Број регистрованих газдинстава у 2017. години је био за 11.883 газдинстава или 12% већи у поређењу са бројем газдинстава у претходној години, односно 21% више у поређењу са бројем регистрованих газдинстава 2015. године.

Табела 6. Број регистрованих пољопривредних газдинстава у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту БиХ

Структура	2015.	2016.	2017.	Индекс 2017/2016 (%)
Федерација БиХ	61.602	64.534	72.424	112
Република Српска	30.004	34.965	38.792	110
Брчко Дистрикт БиХ	3.215	3.194	3.360	105
Укупно	94.943	102.693	114.576	112

Извор: ФМПВШ, МПШВ РС, ОзПШВ БД БиХ

Од укупног броја пољопривредних газдинстава 63% или 72.424 је било у Федерацији Босне и Херцеговине, 34% или 38.792 у Републици Српској и 3% или 3.360 пољопривредних газдинстава у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине. На укупно повећање броја регистрованих пољопривредних газдинстава одразило се повећање броја регистрованих газдинстава у Федерацији БиХ за 12%, у Републици Српској за 10% и 5% у Дистрикту Брчко БиХ.

Укупно пријављене површине пољопривредног земљишта које су регистрована газдинства уписала у 2017. години износе 327.507 хектара. Просјечна величина пријављене површине по газдинству износи 2,86 хектара. Укупне обрадиве површине којима располажу регистрована пољопривредна газдинства износе 279.275 хектара. Просјек обрадивих површина по газдинству износи свега 2,44 хектара.

Регистрована пољопривредна газдинства располажу са 196.934 хектара ораница, а просјек ораничних површина по газдинству износи око 2 хектара.

Табела 7. Број регистрованих пољопривредних газдинства пољопривредних површина (у ха)

Република Српска		
Број регистрованих газдинстава	38.792	Просјечна обрађена површина по газдинству
Укупна регистрована површина	173.375	4,47
Укупно обрадиво земљиште	152.920	3,94
Укупна оранична површина у РС	118.183	3,05

Федерација БиХ		
Број регистрованих газдинстава	72.424	Просјечна обрађена површина по газдинству
Укупна регистрована површина	109.024	1,51
Укупно обрадиво земљиште	91.954	1,27
Укупна оранична површина у ФБиХ	49.164	0,68
Брчко Дистрикт БиХ		
Број регистрованих газдинстава	3.360	Просјечна обрађена површина по газдинству
Укупна регистрована површина	45.108	13,4
Укупно обрадиво земљиште у БД БиХ	34.401	10,2
Укупна оранична површина у Дистрикту	29.587	8,8
Укупно у БиХ		
Број регистрованих газдинстава	114.576	Просјечна обрађена површина по газдинству
Укупна регистрована површина	327.507	2,86
Укупно обрадиво земљиште	279.275	2,44
Укупна оранична површина у	196.934	1,71

Извор: ФМПВШ, МПШВ РС, ОзПШВ БД БиХ

Што се тиче географске распрострањености регистраних пољопривредних газдинстава у Федерацији БиХ највећи број пољопривредних газдинстава у Федерацији БиХ регистрован на подручју Тузланског (15.792) и Зеничко-добојског кантона (14.837). Највећа укупно регистрована пољопривредна површина је на подручју Унско-санског (23.276 хектара) и Тузланског кантона (20.436 хектара). Уједно, у Унско-санском и Тузланском кантону су регистроване највеће обрадиве и ораничне површине.

Табела 8. Географска распрострањеност пољопривредних газдинстава у Федерацији БиХ у 2017. години

Кантони	Број пољопривредних газдинстава	Укупно регистрована површина (ха)	Укупно обрадива површина (ха)	Укупна оранична површина (ха)
Босанско-подрињски	1.354	1.738	1.482	48
Херцеговачко-неретвански	4.467	9.169	4.873	1.722
Кантон 10	3.190	14.530	12.793	8.205
Кантон Сарајево	4.124	4.478	3.547	1.214
Посавски кантон	2.278	9.385	8.877	6.883
Средњобосански кантон	12.039	10.141	9.031	5.510
Тузлански кантон	15.792	20.436	18.785	10.087
Унско-сански кантон	11.520	23.276	19.904	11.060
Западно-херцеговачки	2.823	3.136	1.850	1.379
Зеничко-добојски	14.837	12.735	10.817	3.056
Укупно у ФБиХ	72.424	109.024	91.958	49.164

Извор: ФМПВШ

Када је ријеч о географској распрострањености пољопривредних газдинстава на подручју Републике Српске, највећи број пољопривредних газдинстава и то 11.683 је на подручју Бијељине гдје су и највеће регистроване површине и то 43.050 хектара, као и ораничне (36.467 хектара) и обрадиве површине (40.875 хектара).

Табела 8. Географска распрострањеност пољопривредних газдинстава у Републици Српској у 2017. години

Региони	Број пољопривредних газдинстава	Укупно регистрована површина (ха)	Укупно обрадива површина (ха)	Укупна оранична површина (ха)
Бања Лука	3.863	17.698	15.558	11.013
Бијељина	11.683	43.050	40.875	36.467
Добој	5.080	26.728	24.926	22.374
Градишка	7.006	39.050	34.390	29.224
Приједор	3.417	17.048	14.230	11.396
Соколац	4.225	16.748	12.871	2.723
Требиње	3.518	13.056	10.077	4.987
Укупно у РС	38.792	173.378	152.927	118.184

Извор: МПШВ РС

2. Засијане површине у прољетној и јесењој сјетви

Према статистичким подацима за 2017. годину у БиХ у прољетној сјетви је засијано 526.554 хектара. У јесењој сјетви засијано је 118.667 хектара што је за 7.586 хектара или 7% више површина него у јесењој сјетви претходне године. У структури засијаних површина око 60% површина је засијано житима, крмним биљем 24%, поврћем 13%, индустријским биљем 2%, на око 1% површина су јагоде и малине и 0,2% површина је засијано ароматично, зачинско и медицинско биље.

Табела 10. Засијане површине у прољетној и јесењој сјетви у БиХ 2016 - 2017. година (у хектарима)

	2016.	2017.	Индекс 2017/2016.
Прољетна сјетва			
Житарице	313.138	313.491	100
Индустријско биље	10.662	11.737	110
Поврће	71.506	70.098	98
Ароматично биље	580	924	159
Јагоде и малине	3.990	4.532	114
Крмно биље	126.308	125.772	100
Укупно	526.184	526.554	100
Јесења сјетва			
Житарице	99.307	105.046	106
Индустријско биље	1.690	3.328	197
Поврће	2.640	2.470	94
Крмно биље	7.444	7.823	105
Укупно	111.081	118.667	107

Извор: Агенција за статистику БиХ

Површине засијане житима у прољетној сјетви износиле су 313.491 хектара и остале су на истом нивоу засијаних површина као и претходне године. Повећање засијаних површина у 2017. години је забиљежено код ароматичног биља и то за 59%, јагоде и малине за 14%, и индустријског биља за 10%. Мање засијаних поврћа и то свега око 2% је забиљежено код засијаних површина поврћем, док су површине под крмним биљем остале на исто нивоу засијаних површина као и претходне године. Када је ријеч о јесењој сјетви око 89% површина је засијано житима, 7% крмним биљем, 3% индустријским биљем и око 2% поврћем. Повећање

засијаних површина у јесењој сјетви у 2017. години је у поређењу са засијаним површинама из претходне године забиљежено код засијаних површина индустријским биљем и то за 97%, затим жита за 6% и крмног биља за 5%. Површине засијане поврћем у јесењој сјетви су смањене за 6% или за 170 хектара у односу на претходну годину.

У Федерацији БиХ у јесењој и прољетној сјетви 2016/2017. година укупно је засијано 202.232 ха, што је мање за 0,3% у односу на сјетву у 2015/16. години. Посматрајући групе усјева, повећање засијаних површина је забиљежено код засијаних површина индустријским биљем и то за 16%, док је смањење забиљежено код засијаних површина жита за 0,4%, поврћа за 1,6% и сточног-крмног биља за 0,3% у односу на претходну годину. Посматрано по засијаним површинама појединачних важнијих усјева забиљежен је раст засијаних површина кукуруза за зрно за 2,2%, док је забиљежен пад засијаних површина пшенице за 5%, дувана за 4%, кромпира за 0,7%, парадајза за 0,4% и кукуруза за зелену масе (силажа) за 0,6% у односу на сјетву у 2015/16. години.

Укупно засијане површине у прољетној сјетви у 2017. години у Републици Српској износиле су 312.889 ха, што је практично исто као и 2016. године. У структури засијаних површина житарице су заступљене са 67%, сточно крмно биље са 21%, поврће са 9%, индустријско биље са 2%, јагодичасто воће са 0,5%, док је љековито и ароматично биље заступљено са 0,1%. Површине засијане житарицама од 209.930 хектара су остале на нивоу засијаних површина као и претходне године, док су површине засијане јагодичастим воћем веће за 19%, а индустријског биља за 11%. Смањење засијаних површина у Републици Српској се биљежи код површина под усјевима крмног биља за 1,9% и поврћа за 1,2%. У јесењој сјетви у Републици Српској се уочава значајно повећање засијаних површина, гдје је до средине децембра 2017. године засијано 77.459 хектара, што је за скоро 10% више у односу на засијане површине у јесењој сјетви 2016. године. У структури засијаних површина у јесењој сјетви житарице су заступљене 91%, крмно биље 4%, индустријско биље и уљана репица 3%, поврће 1% и ароматично и љековито биље 0,2%. Значајније повећање засијаних површина у јесењој сјетви је забиљежено код индустријских усјева и уљане репице и то за 82%, љековитог и ароматичног биља за 72%, крмног биља за 18%, житарица за 8%, док је засијанија површина поврћа мања за 21%.

Када је ријеч о Дистрикту Брчко укупно засијане површине износиле су 13.535 хектара што је у поређењу са засијаним површинама из претходне године није знатно промијењено. У структури засијаних површина око 70% је засијано житарицама, индустријским биљем 8%, крмним биљем 5%, поврћним биљем 3% и међу усјевима и подусјевима 0,3%.

3. ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА

3.1. Биљна производња

Лоши агроклиматски услови у 2017. години су се негативно одразили на биљну производњу. Када је ријеч о оствареним приносима, 2017. година се може окарактерисати као изузетно лоша година, с обзиром да је забиљежен пад приноса, а уједно и укупне производње ратарских усјева, поврћа, воћа и грожђа. Највећи негативан утицај неповољних временских услова, односно суше, испољио се управо код усјева кукуруза чији је принос од 3,7 тона по хектару био за 39% мањи од оствареног приноса из претходне године. Мањи принос кукуруза по хектару је утицао и на мању укупну производњу кукуруза и то за 40%. Осим недостатка влаге у земљишту, што се негативно одразило на формирање и налијевање зрна а тиме и на принос, суша је проузроковала проблеме код опрашивања и оплодње кукуруза, што је довело до непотпуног формирања клипа и лошег квалитета зрна.

Остварена производња кукуруза у Републици Српској у 2017. години је износила 497.500 тона и мања је за 44%. Што се тиче Федерације произведено је 157.385 тона кукуруза што је у поређењу са прошлогодишњим родом кукуруза мање за 86.375 тона или 35%. По расположивим подацима надлежних институција, повећање производње кукуруза од 2% забиљежено је једино у Дистрикту Брчко.

Табела 11. Производња и принос важнијих усјева (2016 - 2017. година)

Врста усјева	2016.		2017.		Индекс 2017/2016	
	Производња (тона)	Тона по хектару	Производња (тона)	Тона по хектару	Производња (тона)	Тона по хектару
Пшеница	306.605	4,3	288.735	4,1	94	95
Кукуруз	1.178.423	6,1	709.374	3,7	60	61
Хељда	1.130	1,1	1.187	1,0	105	91
Уљана репица	4.443	2,7	6.375	2,9	143	107
Соја	18.622	2,7	11.740	1,6	63	59
Дуван	2.315	1,6	1.760	1,2	76	75
Кромпир	423.000	12,0	335.463	9,6	79	80
Мрква	17.575	10,0	11.262	7,3	64	73
Лук, црни	44.996	9,1	35.343	7,2	79	79
Лук, бијели	7.259	4,1	5.560	3,3	77	80
Пасуљ	13.247	1,7	9.337	1,2	70	71
Грашак	5.673	3,7	4.920	3,2	87	86
Купус	80.398	16,5	59.371	12,5	74	76
Парадајз	57.070	16,1	46.166	12,9	81	80
Паприка	53.169	15,1	47.396	13,6	89	90
Краставац	41.691	13,6	37.191	12,5	89	92
Зелена салата	6.393	7,0	5.685	6,2	89	89
Лубеница	23.887	24,9	23.377	24,1	98	97
Дјетелина	126.016	3,5	102.621	2,8	81	80
Луцерка	120.291	4,1	94.771	3,2	79	78
Травно-дјетелинске смјесе	100.003	3,5	70.600	2,6	71	74
Зелени кукуруз	668.667	19,9	445.618	13,2	67	66
Јагоде	10.222	7,7	9.793	7,3	96	95
Малине	22.160	8,4	22.671	7,0	102	83

Извор: Агенција за статистику БиХ

Што се тиче хљебног жита, такође, је забиљежен нешто мањи принос од 4,1 т/ха, што је 5% мање у поређењу са приносом из претходне године и што се одразило на мању укупну производњу пшенице од 288.735 тона. У Републици Српској производња пшенице је остала на истом нивоу производње од 195.315 тона, док је у Федерацији произведено 75.060 тона, те је производња мања за 13%.

У Дистрикту Брчко остварена производња пшенице у 2017. години је износила 18.365 тона и мања је за 28% у односу на претходну годину.

Индустријско биље - Уљана репица је за разлику од осталих ратарских усјева забиљежила већи принос и то за 7% те је и укупна производња од 6.375 тона колико је износила 2017. године била већа за 44% у односу на производњу из претходне године. Остварена производња соје од 11.740 тона је била за 37% мања, а принос од 1,6 т/ха за 41% мањи у односу на производњу и принос из 2016. године.

И производња дувана биљежи мање произведене количине листа дувана, и то за 24%. Принос осушеног листа дувана је износио 1,2 тоне о хектару и мањи је у односу на принос из прошле године чак за 25%.

У Републици Српској је, када је ријеч о производњи индустријских усјева, произведено је 5.480 тона уљане репице, дувана 1.376 тона и соје 6.490 тона. Док је производња уљане репице била за 64% већа, производња соје је за 40% и дувана за 25% била мања у поређењу са производњом из 2016. године.

У Федерацији БиХ укупна производња индустријских усјева је износила 4.625 тона од чега соје 3.446 тона, уљане репице 796 тона и дувана 384 тоне. У производњи соје је забиљежено значајно смањење производње од чак 43%, затим дувана за 22% и уљане репице за 21%.

Од индустријских усјева који су били заступљени у Дистрикту су уљана репица, код које је остао исти ниво производње од 99 тона као и претходне године, док је производња соје од 2.352 тоне колико је произведено 2017. године већа за 30% у поређењу са родом из претходне.

Крмно биље – Недостатак влаге изазван дуготрајном сушом је директно утицао на смањење производње и приносе крмног биља за 30% у односу на прошлогодишњу. Највећи пад производње од 33% је забиљежен код производње силажног кукуруза, затим травно-дјетелинских смјеса за 29%, луцерке за 21% и дјетелина за 19%.

Неповољни временски услови и у Републици Српској су утицали на смањење приноса и производње крмних усјева. Наиме, укупна производња најзначајнијих крмних усјева (силажни кукуруз, дјетелина, луцерка и травно-дјетелинске смјесе) у Републици Српској је износила 300.905 тона и мања је за 26% у поређењу са производњом из претходне године. Остварене производња најзначајнијих крмних усјева у Федерацији је износила 409.995 тона и мања је за 32% у поређењу са производњом из претходне године. Код свих крмних усјева забиљежена је мања производња и то дјетелине за 18%, луцерке за 17%, травно-дјетелинских смјеса за 26%, и силажног кукуруза за 36%.

У Дистрикту Брчко је било ништо боље стање у производњи крме, с обзиром да је произведено 3.129 тона и да је иста била умањена за само 1% у поређењу са прошлогодишњом.

Поврће - Укупна производња важнијих повртарских усјева у 2017. години је износила 285. 610 тона и мања је за 19% у поређењу са производњом из претходне године. На то је највише утицала мања производња скоро свих култура, и то мркве за 36%, граха за 30%, купуса за 26%, бијелог лука за 23%, црног лука за 21%, парадајза за 19%, грашка за 13%, краставаца, паприке и зелене салате за 11%, и лубенице за 2%.

Што се тиче производње кромпира, због недостатка влаге у другој половини вегетације, забиљежен је значајно мањи принос по хектару и то за 20% у односу на прошлогодишњи те је и укупна производња овог усјева била мања чак за 87.540 тоне или за 21%.

Поврће је у Републици Српској у 2017. години било засијано на површини од 30.990 хектара са којих је произведено 157.454 тоне кромпира, паприке 33.288 тона, купуса 28.706 тона, парадајза 24.715, црног лука 10.388 тона, грашка 4.355, граха 4.067 тона, мркве 3.823 тоне и бијелог лука 2.206 тона. Немамо забиљежене податке производњи лубеница која је посљедњих година веома интензивна и значајна повртарска култура у Републици Српској. Укупна производња поврћа је у односу на претходну годину значајно мања код свих гајених врста, и то купуса за 32%, бијелог лука за 29%, парадајза за 24%, кромпира и мркве за 18%, црног лука за 17%, паприке за 12%, и грашка за 6%.

Према подацима Федералног завода за статистику у Федерацији БиХ поврће је било засијано на површини од 42.250 хектара са којих је произведено 177.233 тоне кромпира, купуса 30.065 тона, црног лука 24.880 тона, парадајза 21.374 тоне, паприке 14.048 тона, мркве 7.386 тона, граха 5.061 тона и грашка 515 тона. Пад производње је, у поређењу са производњом из претходне године, евидентиран код свих усјева и то грашка за 49%, мркве за 43%, граха за 28%, купуса за 24%, црног лука за 23%, кромпира за 22%, парадајза за 13% и паприке за 7%.

Према статистичким подацима у Дистрикту Брчко површина за производњу поврћа у 2017. години износила је 518 ха од којих је 250 ха или 4% површина под усјевом кромпира, а преосталих 268 ха или 52% површина под осталим поврћем. Укупна производња поврћа за 2017. годину износила је 3.403 тона од чега 2.450 тона кромпира, купуса и кеља 300 тона, пасуља 209 тона, краставаца 80 тона, парадајза 77 тона, црног лука 74 тоне, паприке 60 тона, мркве 53 тоне, грашка 50 тона, лубенице и диња 36 тона, и бијелог лука 14 тона.

Јагоде и малине - Производња јагода у 2017. години је износила 9.793 тоне и мања је за 4%, а просјечан принос јагоде по хектару је износио 7,3 тоне. Што се тиче малина, производња од 22.671 тону је била за 2% већа у односу на прошлогодишњу, иако су површине на којима је засађена малина у 2017. години биле чак за 24% више. Дуготрајна суша и недостатак влаге у земљишту се директно одразило и на принос малине који је био мањи за 17%.

Током 2017. године у Републици Српској произведено је 7.425 тона малине што је за 47% више у односу на род малине из претходне године. Што се тиче јагоде произведено је 2.692 тона те је производња била за 144 тоне већа него у прошлој години. Што се тиче Федерације произведено је 6.646 тона јагоде и 15.176 тона малине што је смањена производња јагоде мања за 8%, а малине за 11%.

Производња јагоде у Дистрикту Брчко је износила 455 тона, а малине 70 тона, те је забиљежено укупно повећање производње - јагоде за 16%, а нарочито малине, и то за 94% у односу на род из претходне године.

Воће - Производња воћа је у 2017. години смањена чак за 35% у поређењу са производњом из претходне године. Такође, је код свих воћних врста смањен принос и то мандарине за 82%, лимуна за 63%, ораха за 49%, шљиве за 43%, крушке за 37%, маслина и брескве за 33%, јабуке за 29%, вишње за 22%, смокве за 21%, и трешње за 16%.

Кајсија је једина воћна врста код које је забиљежен већи принос и то за 24% у односу на принос из претходне године.

Пад приноса одразило се и на укупну производњу воћа, а највеће смањење је забиљежено код мандарине, и то за 83%, лимуна за 72%, и ораха за 50%.

Табела 12. Производња и принос воћа (2016 - 2017. година)

Воћне врсте	2016.		2017.		Индекс 2017/2016.	
	Производња (тона)	Принос (кг/стаблу)	Производња (тона)	Принос (кг/стаблу)	Производња (тона)	Принос (кг/стаблу)
Шљиве	131.579	11	74.398	6	57	57
Јабукe	69.092	10	52.252	7	76	71
Крушке	24.003	9	15.370	6	64	63
Брескве	7.727	12	5.472	8	71	67
Ораси	3.905	7	1.933	4	50	51
Трешње	9.854	12	8.475	10	86	84
Вишње	5.072	10	4.056	8	80	78
Кајсије	1.000	9	1.203	11	120	124
Мандарине	55	11	9	2	17	18
Лимун	18	6	5	2	28	37
Смокве	865	11	678	9	78	79
Маслине	359	7	281	5	78	67

Извор: Агенција за статистику БиХ

Према статистичким подацима за Републику Српску, количина произведеног воћа у 2017. години је износила 77.232 тоне и мања је за 38% у поређењу са производњом из претходне године. Приноси као и производња код скоро свих воћних врста су мањи у поређењу са претходном годином и то: шљиве за 46%, јабуке и трешње за 22%, вишње за 33%, и смокве за 6%. Незнатно већа производња забиљежена је код производње кајсије и то за 2%, док је производња мандарина остала на истом нивоу производње од 5 тона, и маслине око 2 тоне, као и претходне године.

И у Федерацији БиХ је као и у Републици Српској евидентно мања производња воћа с обзиром да је укупна производња износила 67.328 тона и мања је за 36% у поређењу са производњом из претходне године. На смањење производње воћа утицало је смањење производње свих најзначајнијих воћних врста и то: мандарине за 92%, лимуна за 79%, шљиве за 45%, ораха за 44%, крушке за 40%, брескве за 31%, јабуке за 29%, вишње за 25%, смокве за 23%, маслине за 22% и трешње за 12%.

Према расположивим статистичким подацима за Дистрикт Брчко, број родних стабала је износио 579.080. Остварена производња воћа са вишегодишњих засада износила је 8.739 тона од чега шљиве 6.225 тона, јабуке 890 тона, вишње 588 тона, крушке 348 тона, трешње 270 тона, ораха 220 тона, брескве 153 тоне, кајсије 30 тона, и дуње 15 тона.

Грожђе - Током 2017. године је произведено 28.013 тона грожђа и мање је за 24% у односу на производњу претходне године. Иако је број родних чокота већи за 899 хиљада комада или 6%, мањи принос грожђа по чокоту од 2 кг је утицао на мању производњу грожђа.

Мањи принос грожђа као и мања производња је узрокована неповољним временским условима током цијеле године, и то прво појавом јаког касног мраза у априлу, послије тога града и на крају и недостатка падавина током свих љетњих мјесеци.

Табела 13. Број родних чокота, производња и принос грожђа (2016 - 2017. година)

	Број родних чокота	Производња (тона)	Кг по чокоту
2016.	15.279	36.904	2,4
2017.	16.178	28.013	2
Индекс 2017/2016.	106	76	71

Извор: Агенција за статистику БиХ

Принос грожђа по чокоту је у Републици Српској износио 2 кг и мањи је за 16% у односу на прошлогодишњи, те се негативно одразио и на мању производњу која је износила 3.446 тона и мања је за 464 тона или 12% у поређењу са прошлогодишњим родом.

Такође, је и у Федерацији БиХ је остварена производња грожђа износила 24.567 тона и била је мања за 8.426 тона у поређењу са родом из претходне године. Разлог смањења производње грожђа у 2017. години су изузетно неповољни временски услови за гајење винове лозе, што се одразило и на низак принос грожђа који је износио 1,7 кг по чокоту.

3.2. Сточарска производња

3.2.1. Клање стоке и нето производња меса

Нето производња свих категорија меса је у 2017. години износила око 88 хиљада тона и већа је у односу на претходну годину око 6%. На већи ниво укупне нето производње меса утицала је производња меса перади која је била за 3.237 тона или 5% већа него претходне године. Повећање нето производње меса се биљежи код нето производње свињског меса за 2%, и овчијег меса за 2%, док се у нето производњи говедине биљежи смањење од 3%. На мању производњу говеђег меса утицао је мањи број закраних говеда и то 5% у поређењу са бројем закраних говеда из претходне године.

У току 2017. године смањен је број закраних говеда за 6,87% и оваца за 2,36%, док је број закраних свиња повећан за 2,20% и перади за 5,15% у односу на период 2016. године.

Табела 14. Клање стоке и перади у кланицама (2016 - 2017. година)

Категорија	2016.		2017.		Индекс 2017/2016.	
	Број грла/комада	Нето тежина (тона)	Број грла/комада	Нето тежина (тона)	Број грла/комада	Нето тежина (тона)
Говеда	74.298	15.958	69.196	15.530	93	97
Овце	86.066	1.278	84.036	1.304	98	102
Свиње	119.976	8.523	122.612	8.771	102	103
Перад (хиљаде комада)	38.589	58.910	40.578	62.149	105	106

Извор: Агенција за статистику БиХ

3.2.2. Производња млијека и млијечних производа

Укупна производња сировог млијека у 2017. години је износила 684 милиона литара и незнатно је већа и то 2% у поређењу са производњом из претходне године. У укупној производњи млијека доминира производња крављег млијека са учешћем од 97%, док је учешће овчијег млијека 3% и козијег свега 1%. Удио производње млијека у укупној производњи млијека у БиХ из Федерације износи 53%, Републике Српске 46% и Дистрикта Брчко 1%.

Табела 15. Производња сировог млијека у Федерацији, Републици Српској и Дистрикту Брчко (хиљада литара)

	Федерација		Република Српска		Дистрикт Брчко		Укупно	
	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
Кравље млијеко	357.138	347.466	313.721	304.772	6.100	6.400	676.959	658.638
Овчије млијеко	11.291	11.546	4.505	4.283	340	207	16.136	16.036
Козје млијеко	5.194	4.888	1.980	2.307	52	44	7.226	7.239
Укупно	373.623	363.900	320.206	311.362	6.492	6.651	700.321	681.913

Извор: ФЗС, РЗРС, Агенција за статистику БиХ

На основу података приказаних у табели видљиво је да се код производње сировог крављег млијека у 2017. години биљежи мањи пад од 3% у поређењу са производњом крављег сировог млијека из претходне године. Када је ријеч о производњи сировог овчијег млијека биљежи се, такође, незнатно смањење од 1%, док је производња козјег млијека остала на нивоу производње као и претходне године од 7.239 хиљада литара.

Посматрајући остварену укупну производњу млијека у 2017. години у Републици Српској може се констатовати да је мања за 3% или за 9 милиона литара, у Федерацији БиХ је мања за скоро 10 милиона литара у поређењу са производњом из претходне године. Позитивна кретања у производњи млијека за 2017. годину се биљеже једино у Дистрикту Брчко имајући у виду да је укупна остварена производња сировог млијека износила 7 милиона литара што је за 2% више у поређењу са 2016, чему је значајно допринијело повећање производње крављег млијека и то за 5%, док се код овчијег млијека биљежи знатно мања производња и то за 39% и козјег млијека за 15%.

Од укупне количине произведеног крављег млијека откупљено је 258.185 тона или 39%. Откуп произведеног свјежег сировог млијека наставља да расте и током 2017. године је већи за 15.404 тоне или 6% у односу на откуп из 2016. године када је износио 242.781 тону. Откупљено млијеко садржи просјечно 3,9% млијечне масти и 3,3% протеина.

Табела 16. Откуп сировог крављег млијека

	2016.	2017.	Индекс 2017/2016.
Откуп крављег млијека (тона)	242.781	258.185	106
Просјечан садржај масти, %	3,9	3,9	100
Просјечан садржај протеина	3,3	3,3	100

Извор: Агенција за статистику БиХ

Укупна производња конзумног млијека и млијечних производа, у 2017. години, је износила 205.005 тона и већа је за 4% у поређењу са производњом из претходне године. Већа количина прикупљеног сировог млијека свакако се одразила и на повећање производње.

Табела 17. Производња конзумног млијека и осталих млијечних производа (2017. и 2016. година)

Производи	2016.	2017.	Индекс 2017/2016.
Конзумно млијеко	125.462	131.944	105
Павлака (врхње)	23.891	22.553	94
Ферментирани млијечни производи	40.078	42.137	105
Маслаци остали жуто-масни производи	713	1.159	163
Крављи сир	6.321	7.212	114
Укупно	196.465	205.005	104

Извор: Агенција за статистику БиХ

Водећи производ мљекарске индустрије је конзумно млијеко које чини око 64% укупне производње, затим на другом мјесту са учешћем од 21% су ферментирани млијечни производи, павлака је трећи рангирани производ са учешћем од 11%, сир има удио од 4% док 1% производње чини маслац и остали жуто-масни производи. Код већине млијечних производа је забиљежена већа производња током 2017. године и то маслаца и осталих жуто-масних производа за 63%, сира за 14%, млијека и ферментисаних производа за 5%. Павлака је једини производ код којег је остварена производња забиљежила смањење од 6% у односу на производњу из претходне године.

3.2.3. Производња осталих сточарских производа

Од осталих сточарских производа значајни су производња јаја, вуне и меда. Производња вуне у 2017. години износила је 1.448 тона што је више за 1% у односу на прошлу годину, јаја 662.315 хиљада комада и мања је за 4% у поређењу са претходном годином. Најзначајнији пад производње се биљежи код меда и то за 17%, у поређењу са производњом из претходне година када је износила 3.167 тона.

Табела 18. Производња јаја, меда и вуне у БиХ

Производи	2016.	2017.	Индекс 2017/2016.
Јаја (000 комада)	688.805	662.315	96
Мед (тона)	3.167	2.633	83
Вуна (тона)	1.438	1.448	101

Извор: Агенција за статистику БиХ

Посматрајући производњу значајнијих сточарских производа у Републици Српској у 2017. години се биљежи смањење производње јаја и то око 5%, док производња меда биљежи пад за 24% , а производња сирове вуне је мања за 1% у поређењу са производњом из претходне године.

Табела 19. Производња јаја, вуне и меда у РС, ФБиХ и Дистрикту Брчко

Производи	Република Српска		Федерација БиХ		Дистрикт Брчко	
	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
Јаја (000 комада)	290.005	283.115	391.000	372.000	7.800	7.200
Мед (тона)	1.621	1.350	1.427	1.088	120	195
Вуна (тона)	777	793	655	646	6	8

Извор: Агенција за статистику БиХ, Завод за статистику Републике Српске, Федерални завод за статистику

Када је ријеч о Федерацији БиХ пад производње се биљежи код производње меда и то за 17%, јаја за 2%, док производња вуне биљежи раст производње за 2% у поређењу са производњом из претходне године.

Што се тиче Дистрикта Брчко, повећање производње се биљежи код производње вуне и то за 38%, и меда за 63%, док се у производњи јаја биљежи смањење од 8% у поређењу са производњом из 2016. године.

3.3. БРОЈНО СТАЊЕ СТОКЕ И ПЕРАДИ

Према статистичким подацима о бројном стању стоке за 2017. годину укупан број говеда је мањи за 2%, коза за 3%, и коња за 8%. Бројно стање свиња је нешто веће и то за 10.703 грла или 2% у односу на број свиња из претходне године. Када је ријеч о бројном стању оваца биљежи се практично исто стање (благо, скоро занемариво повећање од 2000 грла), док је број коза мањи за 3%. Бројно стање коња у 2017. години је мање за 1.345 грла у поређењу са бројем коња из претходне године од 15.834 комада.

Што се тиче бројног стања перади забиљежено је повећање од 6% у односу на бројно стање из претходне године.

Број кошница пчела је у поређењу са претходном годином мањи за око 5.000 комада или 1,2%.

Табела 20. Бројно стање стоке, перади и кошница у Федерацији БиХ, Републици Српској и Дистрикту Брчко БиХ

	Федерација БиХ		Република Српска		Брчко Дистрикт		Укупно	
	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
Говеда	215.559	211.639	230.000	222.000	8.362	10.357	453.921	443.996
Овце	514.544	520.406	491.000	485.000	8.457	11.415	1.014.001	1.016.821
Свиње	85.291	93.000	442.000	441.000	15.306	19.300	542.597	553.300
Коњи	5.506	5.288	10.000	9.000	328	201	15.834	14.489
Перад, хиљада комада	8.705	9.365	11.413	12.067	174	151	20.292	21.583
Козе	43.946	44.616	30.000	27.000	991	1.050	74.937	72.666
Кошница пчела	231.168	225.773	169.000	164.000	9.832	15.227	410.000	405.000

Извор: Агенција за статистику БиХ, ФЗС БиХ, РЗСРС

Према прикупљеним и обрађеним подацима бројног стања стоке и перади у Федерацији БиХ за 2017. годину и њиховим поређењем са подацима из 2016. пораст бројног стања је забиљежен код следећих категорија стоке: оваца за 1%, свиња за 9%, перади за 7,6% и коза за око 2%. У односу на претходну годину, смањење бројног стања је забиљежено код: говеда за 2%, коња за 4%, и кошница пчела за 2%.

У Републици Српској је у 2017. години у односу на претходну годину забиљежено повећање бројног стања перади и то за 6%, док је истовремено смањен број свиња за 0,2%, оваца за 1,2%, кошница пчела за 3%, говеда за 4%, коза и коња за 10%.

Када је ријеч о Дистрикту Брчко повећање бројног стања у 2017. години је евидентирано код оваца за 35%, свиња за 26%, говеда за 24%, и коза за 6%. Бројно стање перади је у 2017. години мање за 13% у односу на бројно стање перади из претходне године. Према достављеним подацима надлежних органа, број кошница пчела се на подручју Дистрикта Брчко повећао 5.395 комада или 55%.

4. ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Пољопривредна политика у БиХ у протеклој години није значајније мијењана. Мјере подршке које су на примјењиване задњих година остале су актуелне и у 2017. години и није било значајнијих измјена регулаторног оквира нити битнијих измјена система имплементације. Буџети за пољопривреду су остали на готово истом нивоу као и претходне године. Међутим, у Федерацији БиХ су током 2017. године издвојена додатна средства и то за реализацију дуговања из претходних година. Претходну годину је обиљежило и настојање Савјета министара БиХ да се, кроз измјене релевантних закона, уведе тзв. „плави дизел“ за пољопривредне произвођаче, али до тога, нажалост, није дошло. Као и претходних година, било је незадовољства пољопривредних произвођача посебно са недовољним износом буџета намијењених подршци пољопривреди, али и самом ситуацијом на тржишту изазвану слабом конкурентношћу домаће производње. Такође су истицани захтјеви пољопривредника из РС-у, да се „Правилник о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села“ хармонизује са истовјетним федералним Правилником. Разлог је што је Федерална подршка у неким областима доста повољнија за пољопривредне произвођаче.

Канцеларија за хармонизацију система плаћања је током 2017. године ажурирала постојеће документе о хармонизацији мјера пољопривредне подршке у БиХ, а на ентитетским министарствима остаје да се ускладе са овим документима. Током 2017. године је и усвојен „Нацрт Стратешког плана руралног развоја Босне и Херцеговине“ чиме је испуњен један од услова да се деблокирају средства IPA-е, и за пољопривреду. Планирано је укупно 30 милиона ЕУР-а за сектор пољопривреде кроз IPA 2018. Питање IPARD-а и даље остаје неријешено, и није било никаквих значајнијих активности на рјешавању проблема модела IPARD структуре за БиХ. Посљедица је да, сада је то већ сасвим сигурно, нећемо бити у прилици користити средства IPA II инструмента у систему IPARD, него по другачијем, IPARD-лике моделу. Међутим, изостанак договора о моделу IPARD оперативне структуре може поново довести до ситуације да БиХ не буде укључена у расподјелу средстава за наредни пакет претприступних средстава за пољопривреду и рурални развој који Европска комисија припрема за период 2021 - 2027.

Федерација Босне и Херцеговине: Имплементација подршке пољопривреди и руралном развоју је реализована на основу „Програма новчаних подршки у пољопривреди и руралном развоју за 2017. годину“, као и Правилника за сваки од модела подршке. Програм новчаних подршки у пољопривреди и руралном развоју за 2017. годину је усвојен крајем марта 2017. године. Укупна вриједност Програма је била 72.400.000 КМ, од чега је 11.006.000 КМ планирано за биљну производњу, 60.419.794,03 КМ за анималну, те 81.702,00 КМ за остале врсте подршке. Као и претходних година, Програмом за 2017. годину нису предвиђена средства за подршку руралном развоју. Мјере подршке планиране Програмом за 2017. годину су сличне мјерама подршке које су имплементирани претходних година. Измјене које се односе на мјере подршке су углавном везане за повећање износа подршке по јединици мјере. Што се тиче регулаторног оквира, усвојен је „Правилник о условима и начину остваривања новчаних подршки по моделу подстицаја производњи“ („Службене новине ФБиХ“, број: 32/17), док су постојећи Правилници за остале актуелне моделе подршке и даље на снази.

Република Српска: Као и претходних година, подршка пољопривреди и руралном развоју је имплементирана на основу „Плана коришћења средстава за подстицање развоја пољопривреде и села“ и „Правилника о увјетима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села“. Претходно најављено доношење новог законског оквира није реализовано током 2017. године. Буџет за подршку пољопривреди је у 2017. години био 60 милиона КМ. На основу података које је доставило Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, планирана средства су у цјелости и утрошена. Такође, према

информацијама објављеним на службеној страници Министарства, сви подстицаји из 2017. године су већ исплаћени корисницима на њихове рачуне. У марту 2017. године, усвојен је Правилник о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села. Форма Правилника иста је као и претходних година, са измјенама које су углавном везане за мјере подршке. Наиме, за разлику од 2016. године, Правилником за 2017. годину мјере су подијељене у три групе: подршка текућој производњи, подршка дугорочном развоју и системске и остале мјере подршке. Такође, Правилником за 2017. годину није предвиђена мјера подршке за изградњу објеката, као ни мјера подршке набавци механизације. Што се тиче законодавног оквира за сектор пољопривреде и руралног развоја, током 2017. године завршене су јавне консултације „Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју Републике Српске“, који још увијек није усвојен.

Брчко Дистрикт БиХ: Одсјек за пољопривреду БД који је надлежан за креирање и спровођење мјера пољопривредне политике на територији Дистрикта није значајније мијењао своју политику током 2017. године у односу на претходне године. Међутим, по питању спровођења процедура уведене су одређене новине у „Правилнику о начину и условима за подстицај пољопривредној производњи за 2017. годину“. Једна од измјена је везана за рок подношења захтјева за подршку пољопривреди и руралном развоју. Наиме, Правилником за 2016. годину дефинисан је рок за подношење захтјева од 60 дана, од дана ступања на снагу Правилника. Правилником за 2017. годину дефинисан је рок за подношење захтјева, 45 дана од дана објављивања јавног позива за подношење захтјева. Надаље, унесене су и мање измјене које су везане за сам процес имплементације подршке, а односе се на контролу на лицу мјеста. Кад је у питању структура мјера подршке, евидентне су одређене измјене којим су, за разлику од 2016. године када је подршка мљекарству дефинисана кроз мјеру „Подршка мљекарству“ док је Правилником за 2017. годину исто реализовано кроз мјеру „Држање расплодних крава“. Остале новине су углавном везане за износе подршке по јединици мјере. За неке од мјера су Правилником за 2017. годину дефинисани већи износи подршке по јединици мјере у односу на 2016. годину. Неке од тих мјера су: тов свиња, расплодне овце, тов јањади, тов јаради, итд.

4.1. Укупна издвајања за пољопривреду и рурални развој у БиХ

Током прошле године је на име подршке пољопривреди и руралном развоју укупно издвојено нешто више од 164 милиона КМ, и ово је од 2012. године највећи забиљежени износ подршке пољопривреди и руралном развоју. Конкретно, укупан буџет намијењен пољопривреди ентитета и БД је у прошлој години био већи за око 8 милиона КМ у односу на 2016. годину, што представља процентуално повећање за 5,2%.

Табела 21. Пољопривредни буџети у БиХ (2010 - 2017.) и 000 КМ

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Брчко Дистрикт	6.843	6.776	9.620	10.417	7.370	7.759	9.541	11.833
Федерација БиХ ¹	82.037	77.597	89.482	88.851	79.059	82.416	86.394	92.172
Република Српска	81.182	62.862	73.169	60.000	59.893	35.745	60.006	59.999
БиХ	170.002	147.239	172.271	159.268	146.322	125.920	155.941	164.005

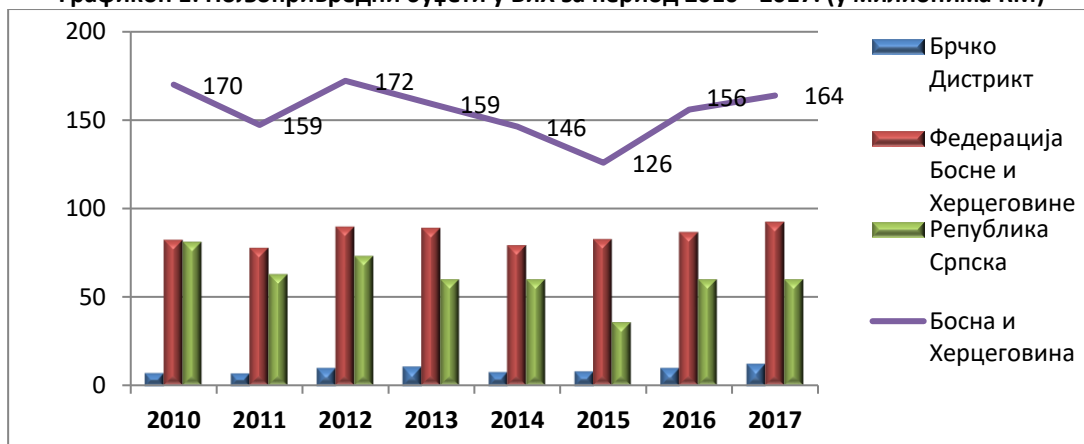
Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

Ако посматрамо појединачно ентитетска издвајања, можемо видјети да је у Брчко Дистрикту и Федерацији БиХ у 2017. години забиљежено повећање издвојених средстава, док је Република Српска остала на истом нивоу буџета за подршку пољопривреди. Процентуално учешће ентитета и Брчко Дистрикта у укупном буџету за подршку пољопривреди и руралном развоју у

¹ Подстицаји ФБиХ укључују и подстицаје са кантоналних нивоа.

БиХ² у 2017. години је следеће: Брчко Дистрикт 7%, Федерација БиХ 56% и Република Српска 37%.

Графикон 1: Пољопривредни буџети у БиХ за период 2010 - 2017. (у милионима КМ)

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

У Федерацији БиХ је и у 2017. години настављен тренд повећања издвајања за подршку пољопривреди и руралном развоју. Како је видљиво из Графикона 1, ово је највећи износ који је Федерација БиХ издвојила у посматраном периоду. Наведени износ представља збир средстава издвојених из федералног и кантоналних буџета. Као што је већ наведено, и у Брчко Дистрикту је у 2017. години забиљежено повећање издвојених средстава за пољопривреду и рурални развој. Утрошен је износ од 11,8 милиона КМ и он представља повећање за око 2,3 милиона КМ, односно око 24% у односу на 2016. годину. Република Српска је имала врло сличан буџет као и 2016. године, уз незнатно умањење од око 7 хиљада КМ.

Графикон 2: Структура пољопривредног буџета у БиХ (у процентима)

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

² Укупни буџет за подршку пољопривреди и руралном развоју у БиХ је збирни буџет имплементиран са нивоа ентитета и Брчко Дистрикта БиХ

4.2. Поређење мјера подршке у БиХ са Европском унијом и земљама региона, и ниво достигнуте хармонизације са Заједничком пољопривредном политиком Европске уније

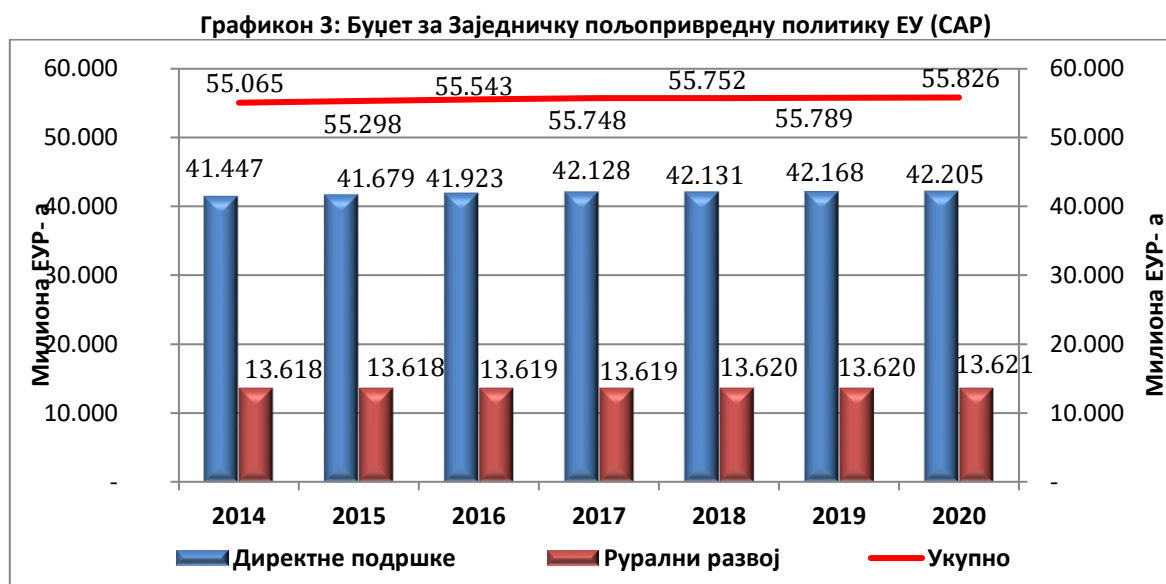
Упоредивањем пољопривредних буџета земаља регије са буџетом за пољопривреду и рурални развој Босне и Херцеговине, видљиво је повећање издвајања у свакој од земаља, а посебно у Црној Гори гдје је износ скоро дуплиран. Сврха упоредног прегледа је да се прикаже гдје се БиХ налази када је у питању пољопривредна подршка. Земље које су узете у разматрање су наши први сусједи са којим БиХ има и највећу робну размјену. У Табели 23 видимо да највећа издвајања за пољопривреду има Србија, око 223 милиона ЕУР-а, што су далеко највећа издвајања у регији. Послије Србије долази Македонија са 143 милиона ЕУР-а. На трећем мјесту је БиХ која је ове године издвојила нешто више од 83 милиона ЕУР-а. На посљедњем мјесту је Црна Гора која је у 2017. години за подршку пољопривреди издвојила близу 30 милиона ЕУР-а. Ако ова издвајања упоредимо са прошлом годином можемо рећи да су све земље забиљежиле раст издвајања. Македонија је имала раст од 4 %, Србија 3 %, а БиХ 5,2 % у односу на 2016. годину. Највећи раст је имала Црна Гора која је у односу на прошлу годину имала издвајања већа за око 85 %.

Табела 22: Пољопривредни буџети земаља региона у 2017. години (ЕУР)

	Србија	Македонија	Црна Гора	БиХ
Буџет у 2016.	217.050.695,62	138.331.590,32	16.218.746,70	79.621.450,78
Буџет у 2017.	223.137.789,31	143.526.024,71	29.940.000,00	83.801.661,69

Извор: Службени документи Србије, Македоније, Црне Горе и Босне и Херцеговине

Када су у питању издвајања за пољопривреду на нивоу Европске Уније, ситуација се значајно не мијења с обзиром да се буџет планира на седмогодишњем нивоу, па су осцилације јако мале. Планирана издвајања за овај период (2014-2020) износе 350 милијарди ЕУР-а, или 55 милијарди ЕУР-а на годишњом нивоу (Графикон 3).

Извор: EU Commission – Multiannual financial framework 2014-2020. and financing of the CAP

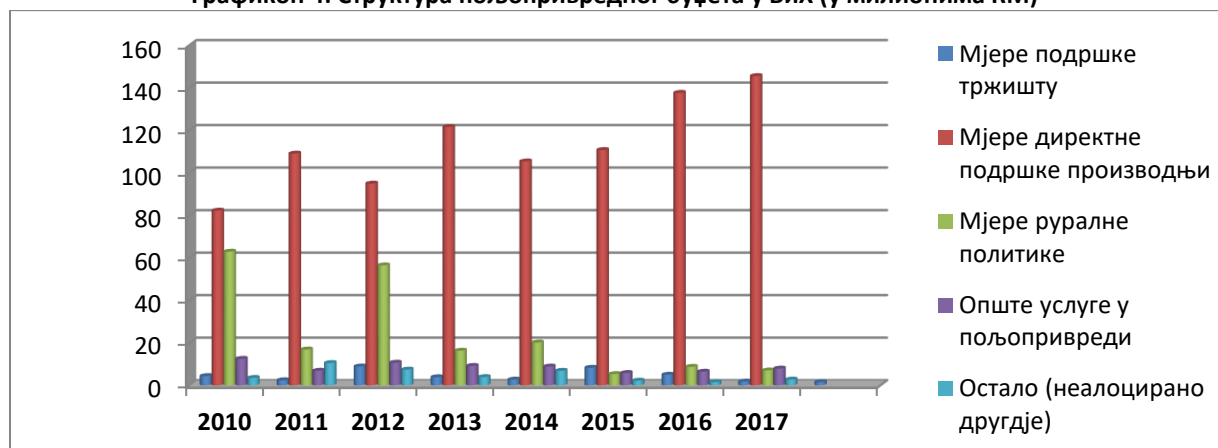
Анализом структуре буџета видљиво је да је највећи обим средстава усмјерен за директна плаћања и мјере тржишно-цјеновне политике, око 75%. Други дио буџета намијењен је мјерама руралног развоја у висини од 25% укупног буџета. Оваква пројекција пољопривредног буџета доприноси повећању сигурности пољопривредних произвођача, уз константан раст и унапређење пољопривредне производње.

Иако се годинама уназад мјере подршке CAP EU поједностављују, из перспективе БиХ ове мјере представљају изузетно комплексну цјелину која се доста разликује од мјера које су актуелне у нашој земљи. Да би пољопривредни произвођачи у EU остварили право на подршке, потребно је да испуне низ услова који се односе на здравље биљака и животиња, те очување околине. У нашој земљи, још увијек ни ентитети ни БД код остваривања права на подршку не постављају горе наведене услове. Поред ове, постоји још низ различитости између подршки које се издвајају у нашој земљи и оних у EU. Док се у БиХ највише пољопривредног буџета издваја за мјере на бази оутпута³, у земљама EU овакав вид подршки не постоји, него се подршке издвајају на основу хектара и грла. Такође, да бисмо могли размишљати о усклађивању пољопривредне политике наше земље са политиком EU, потребно је да претходно ускладимо мјере подршке надлежних институција ентитета и БД. У складу са наведеним, до сада је припремљен План хармонизације мјера руралног развоја у БиХ, те План хармонизације мјера директних подршки и тржишно-цјеновне политике.

4.3. Анализа структуре буџетске подршке по групама мјера

Као и претходних година, највећи обим издвојених средстава реализован је кроз мјере директне подршке производњи. У апсолутном износу, то је 145,5 милиона КМ, односно 88,7% буџета утрошеног за подршку пољопривреди и руралном развоју у БиХ у 2017. години. Повећање износа издвојених средстава за ову групу мјера у односу на претходну годину износи 5,7% и за посматрани период ово представља максимално забиљежен износ за мјере директне подршке. Протекла година је карактеристична и по томе што су према висини издвојених средстава мјере општих услуга у пољопривреди на другом мјесту, за које је издвојено 7,8 милиона КМ или 4,8% од укупног буџета за прошлу годину. Мјере руралне политике су значајно смањене и тек су на трећем мјесту по висини издвајања. За мјере руралне политике у 2017. години издвојено је око 7 милиона КМ или 4,3% од укупног буџета.

Графикон 4: Структура пољопривредног буџета у БиХ (у милионима КМ)

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

На последњем мјесту је група мјера подршке тржишту, за коју је издвојено свега 0,76 милиона КМ. Са процентуалним учешћем од 0,46% у укупном пољопривредном буџету, ово је до сада њихов најмањи забиљежени износ.

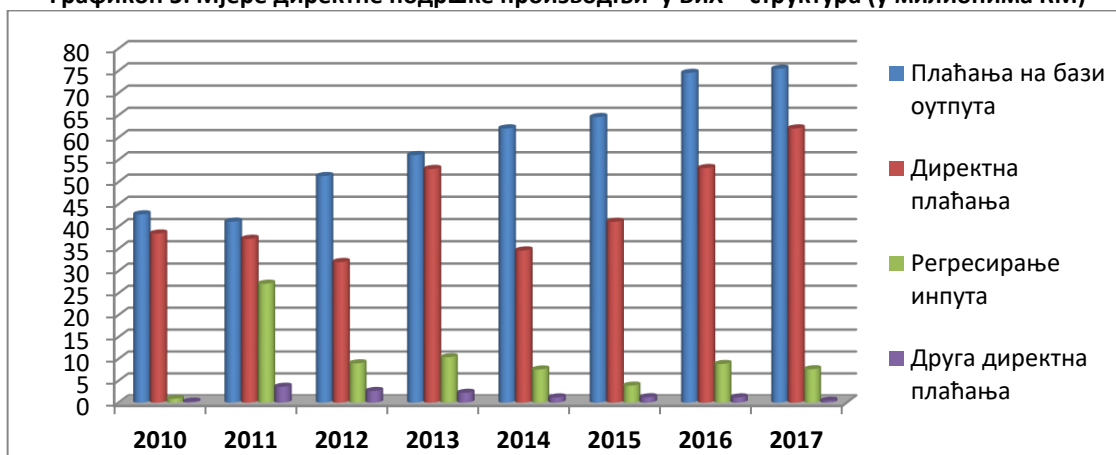
Група „неалоцирано“ учествује у укупном пољопривредном буџету са 2,8 милиона КМ што чини 1,7% укупног буџета, и у односу на претходну годину биљежи пораст за 78,5%, што свакако није афирмативно.

³ Плаћања на бази оутпута су плаћања на бази произведене количине (по кг/л или ком).

Мјере директне подршке произвођачима/производњама

Током прошле године, највећи дио буџета намијењен пољопривреди и руралном развоју је утрошен на мјере директне подршке производњама. За ову групу мјера је у 2017. години усмјерено 145,5 милиона КМ, што процентуално износи 88,7% укупног буџета утрошеног на подршку пољопривреди и руралном развоју. За мјере директне подршке је у прошлој години исплаћено 7,8 милиона КМ више у односу на 2016. годину, што процентуално износи 5,72%. У оквиру ове групе, на првом мјесту по висини издвојених средстава су плаћања на бази произведеног, за које је током прошле године издвојено 75,4 милиона КМ, односно 46% укупног пољопривредног буџета. Млијеко је и даље главни производ који се подстиче по количини произведеног.

Графикон 5: Мјере директне подршке производњи у БиХ – структура (у милионима КМ)

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

На другом мјесту по висини издвојених средстава су директна плаћања по грлу и хектару. За ову групу мјера је у 2017. години издвојено око 62 милиона КМ, односно 42,6 % буџета за директне подршке, или 37,8% укупног буџета намијењеног пољопривреди и руралном развоју БиХ у прошлој години.

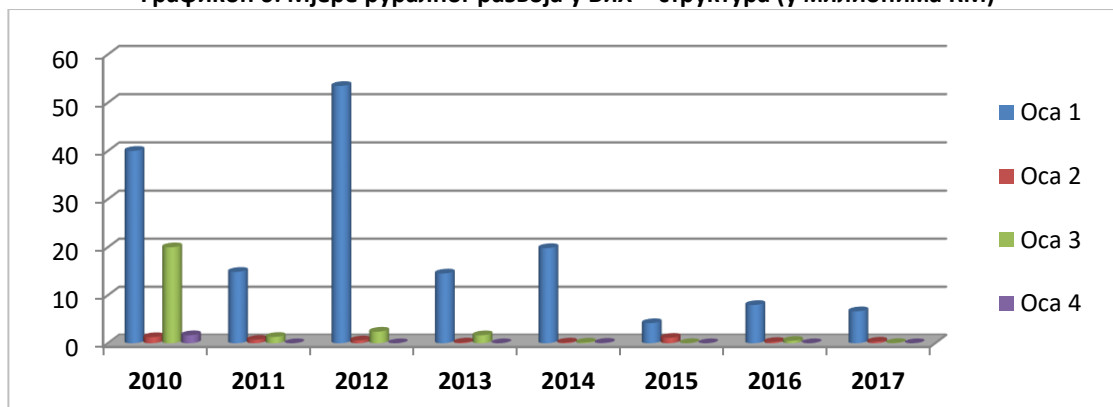
На трећем мјесту по износу издвојених средстава у 2017. години су плаћања за регресирање инпута. За ове мјере је издвојено 7,6 милиона КМ, односно 5,23% средстава издвојених за директне подршке. На четвртом, односно на посљедњем, мјесту по висини издвојених средстава у 2017. години у оквиру директних подршки, су друга директна плаћања. За њих је током протекле године утрошено око 440 хиљада КМ.

Мјере руралног развоја

Као и претходних година, подршка руралном развоју у БиХ је исплаћивана из буџета Брчко Дистрикта и Републике Српске, те из буџета неких од кантона у Федерацији БиХ. У складу са праксом која је присутна од 2012. године, из буџета Федерације БиХ у 2017. години није било исплата подстицаја за подршку руралном развоју. Укупна издвајања за подршку руралном развоју у БиХ су и током 2017. године била скоро на истом нивоу као и претходних година. Према висини издвојених средстава, мјере подршке руралном развоју су на трећем мјесту. Веће износе издвојених средстава су забиљежиле мјере директне подршке, затим мјере општих услуга у пољопривреди. У години која је иза нас, подршка руралном развоју је забиљежила смањење у односу на годину раније. Реализовано је 7,03 милиона КМ, односно 4,28% од укупног буџета за подршку пољопривреди и руралном развоју, чиме је наведени

износ подршке у 2017. години за 1,7 милиона КМ или 19,49% мањи у односу на претходну годину.

Графикон 6: Мјере руралног развоја у БиХ – структура (у милионима КМ)

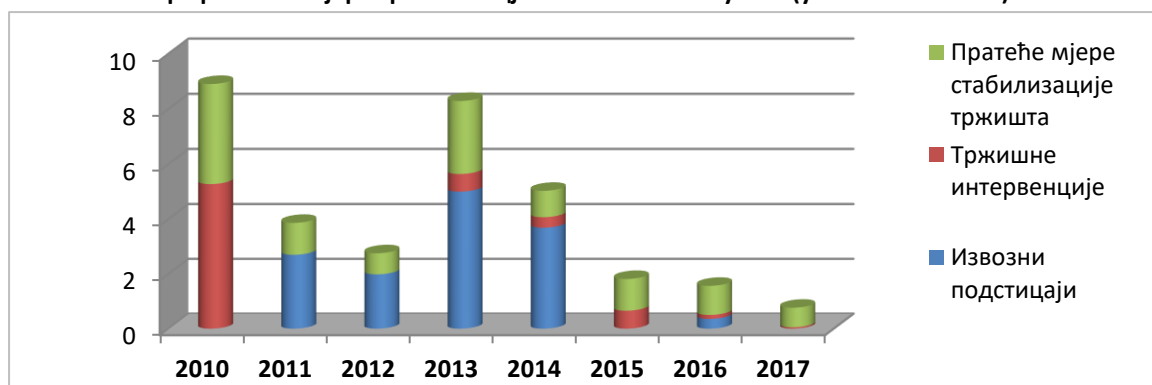
Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

Ако посматрамо структуру подршке руралном развоју током 2017. године, евидентно је да су највећи износ подршке као и претходних година забиљежиле мјере које се могу класификовати као мјере Осе 1. Путем мјера из ове Осе, утрошено је 6,6 милиона КМ, што представља 94,6% буџета утрошеног за подршку мјерама руралног развоја, те 4,05% укупног пољопривредног буџета. На другом мјесту су мјере из Осе 2, за које је издвојено нешто више од 335 хиљада КМ, односно 4,7% буџета за подршку руралном развоју. Према висини издвојених средстава, мјере из Осе 3 су на посљедњем мјесту, њихово учешће у укупном буџету за подршку руралном развоју је 0,6%.

Мјере тржишно-цјеновне политике у БиХ

Анализа структуре мјера тржишно-цјеновне политике за 2017. годину указује на наставак тренда смањења обима издвајања буџетских средстава. За мјере подршке тржишту и цијенама у протеклој години издвојено је 763.299 КМ у апсолутном износу, или 0,46% укупног пољопривредног буџета. У поређењу са претходном 2016. годином и подршком у висини 1.56 милиона КМ, смањење у висини издвојених средстава за мјере тржишно-цјеновне политике у 2017. години износи чак за половину, тачније за 51%.

Графикон 7. Мјере тржишно-цјеновне политике у БиХ (у милионима КМ)

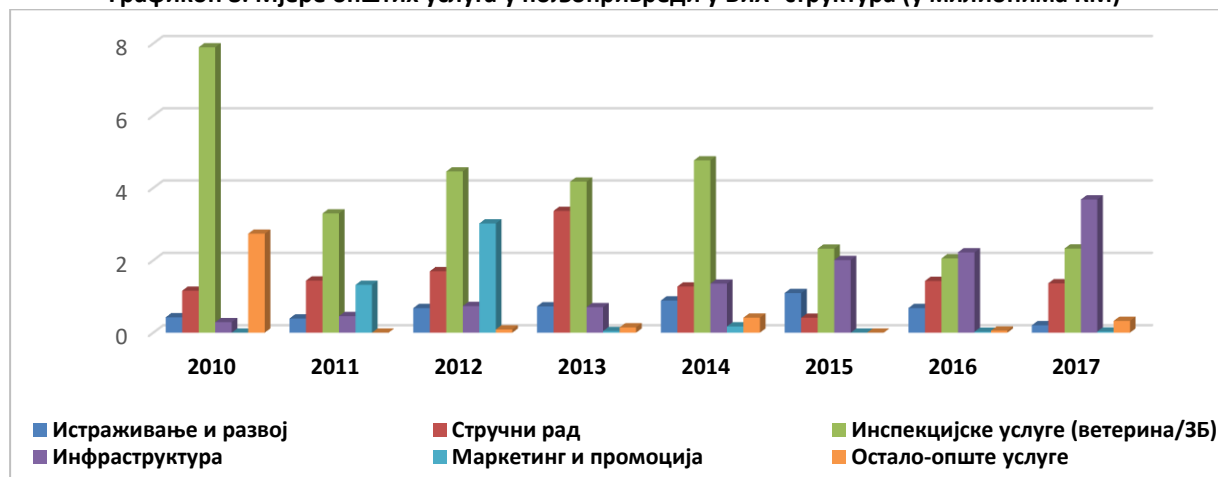
Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

Највећи обим издвојене подршке реализован је кроз мјеру пратеће мјере стабилизације тржишта (подршка откупљивачима или прерађивачима). За ову мјеру утрошено је 713.799 КМ или 93,5% укупног буџета за мјере подршке тржишту и цијенама. Остатак буџета од 49.500,0 или 6,5% реализован је путем мјере тржишних интервенција. За мјеру извозни подстицаји током 2017. године, није било финансијске подршке.

Мјере општих услуга у пољопривреди

За мјере општих услуга у пољопривреди у 2017. години издвојено је 7,8 милиона КМ односно 4,8% укупног буџета за подршку пољопривреди и руралном развоју у БиХ.

Графикон 8: Мјере општих услуга у пољопривреди у БиХ- структура (у милионима КМ)

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

У односу на 2016. годину, током прошле године за ову групу мјера издвојено је за око 1,4 милиона КМ више. Као и претходне, и у прошлој години је у оквиру ове групе мјера највише средстава издвојено за успоставу инфраструктуре квалитета. За инфраструктуру је издвојено 3,7 милиона КМ, односно процентуално 46% средстава издвојених за опште услуге у пољопривреди. Сљедеће по висини издвојених средстава јесу инспекцијске услуге. За њих је у прошлој години издвојено 2,3 милиона КМ, односно 29,3% укупног буџета за опште услуге. На трећем мјесту су издвајања за стручни рад. У ове намјене је утрошено 1,7 милиона КМ, односно 17,2% од износа издвојеног за опште услуге. За истраживање и развој је током прошле године издвојено 125 хиљада КМ, а за маркетинг и промоцију 31 хиљада КМ.

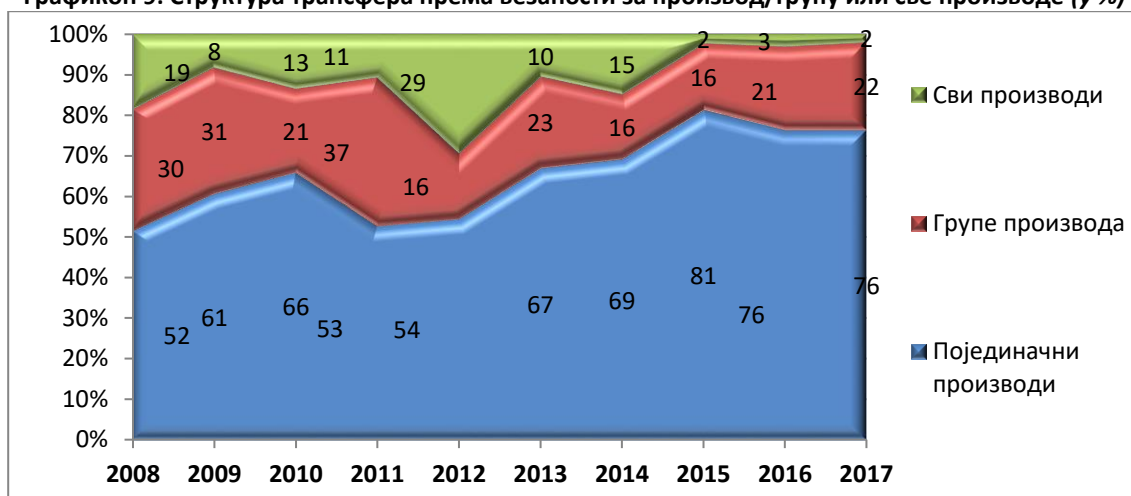
Неалоцирано (остало)

У ову групу се сврставају подршке које се према класификацији подршки пољопривреди и руралном развоју у БиХ не могу класификовати ни у једну другу групу мјера. У 2017. години за подршку овој групи мјера утрошено је 2,7 милиона КМ, што представља 1,7% укупног буџета за подршку пољопривреди и руралном развоју у БиХ. Позитивно је то што су у односу на годину раније, издвајања за ову групу мјера значајно умањена.

Структура подршке по производима/производњама

У структури подршке по производима, и током 2017. године најзначајније мјесто заузимају појединачни производи, који у укупном буџету партиципирају са 76,3 милиона КМ, односно са процентом у висини од 46,52%.

Графикон 9: Структура трансфера према везаности за производ/групу или све производе (у %)

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

Трансфери који се односе на групу производа и све производе у апсолутним показатељима су исти као и у 2016. години. Група мјера која се односи на подршку за групе производа је, према висини издвојених средстава, на другом мјесту. За ове мјере је издвојено 21,6 милиона КМ, односно 13,17 % укупног буџета. На трећем мјесту су трансфери за све производе, за које је издвојено 2,0 милиона КМ, односно 1,21 % буџета. Ако се посматра дистрибуција подршке према производима, види се да су трансфери за млијеко и даље на првом мјесту на које одлази половина буџета, или тачније 50,52% укупног буџета. Осим млијека, током прошле године значајније је подржан сектор производње говеђег меса са 6,53 % учешћа, као и производња пшенице са 7,31 % учешћа. Од осталих појединачних производа издвајају се још и свињско месо са 3,46 % учешћа, сви остали појединачни производи су испод 2 % учешћа.

Табела 23. Дистрибуција подршке по производима/групама производа (у %)

	2015.	2016.	2017.
Сточарска производња			
Млијеко (кравље)	55,86	49,18	50,52
Млијеко (овчије и козје)	0,20	0,14	0,23
Говеђе месо	5,23	7,41	6,53
Свињско месо	3,14	3,42	3,46
Овчије месо	0,11	0,14	0,00
Пилеће месо	1,85	1,80	1,54
Јаја	0,54	0,32	0,32
Мед	0,67	0,84	1,10
Риба	1,98	1,84	1,80
Ђурићи	0,00	0,00	0,00
Коњи	0,00	0,03	0,03
Биљна производња			
Пшеница	5,25	6,97	7,31
Кукуруз	3,66	1,90	1,84
Јечам	0,28	0,49	0,42
Дуван	0,37	0,29	0,25
Кромпир	0,32	0,51	0,17
Соја	0,44	0,09	0,01
Грожђе	0,97	0,57	0,55

Гљиве	0,06	0,08	0,09
Љековито и ароматично биље	0,36	0,33	0,16
Групе производа			
Поврће	2,43	2,77	3,52
Воће	3,29	5,36	4,26
Житарице	0,17	0,29	0,33
Крмно и индустријско биље	0,44	1,18	1,10
Биљна производња уопштено	4,38	6,01	5,55
Млијеко и месо - говеда	0,78	0,55	2,11
Млијеко месо овце/козе	4,96	4,48	4,78
Сви производи			
Сви производи	2,26	3,05	2,02
Укупно:	100,00	100,00	100,00

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

У оквиру трансфера за групе производа, у Табели 23 се може видјети да су скоро све групе производа у 2017. години имале процентуално мање учешће у укупном буџету у односу на годину раније. И даље је унутар ове групе на првом мјесту биљна производња-уопштено са 5,55% учешћа, док су подстицаји за воће учествовали са 4,26 %. Сљедеће групе по издвајањима су млијеко/месо овце/козе са приближно 4,78 % учешћа, док се за остале групе издвојило доста мање средстава. Посљедња група су трансфери за све производе, који су чинили 2,02 % од укупне подршке производњама, такође, биљеже пад у односу на прошлу, али и претпрошлу годину.

Кантоналне подршке - Пољопривредни произвођачи у Федерацији БиХ право на подршке поред ентитетског нивоа, остварују и са кантоналних нивоа. Кантони средства за пољопривреду и рурални развој издвајају у складу са својим законским и подзаконским актима, а у прошлој години је на нивоу кантона за подршке пољопривреди и руралном развоју издвојено 20,4 милиона КМ. Изражено у процентима, кантони су на простору Федерације БиХ издвојили 22,2% укупног буџета утрошеног на подршку пољопривреди и руралном развоју. Иако се средства издвајају директно из кантоналних буџета, исти се сумарно презентују у укупним издвајањима Федерације БиХ.

Табела 24: Преглед кантоналних издвајања у 2017. години (у КМ)

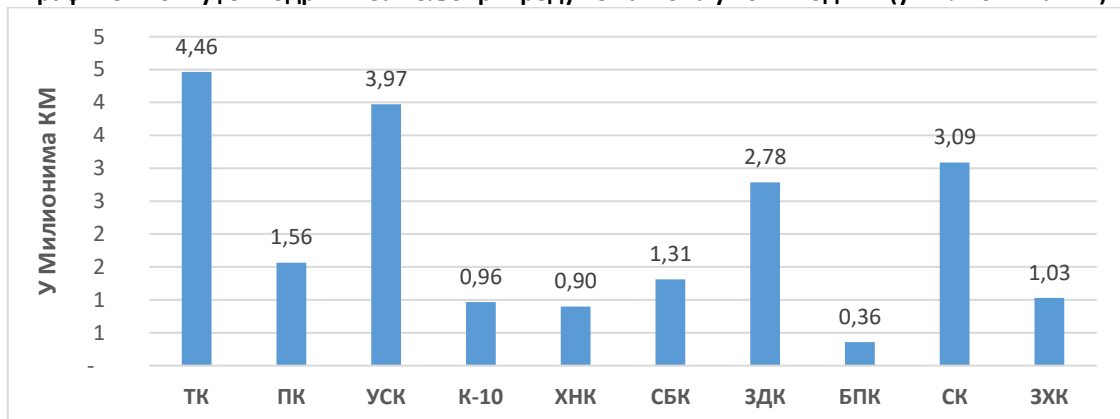
Кантони	2015.	2016.	2017.
Тузлански кантон	3.266.426	3.955.349,80	4.462.732,49
Посавски кантон	1.334.016	1.995.743,10	1.562.437,67
Унско - сански кантон	3.561.362	4.327.218,50	3.974.200,62
Кантон 10 (Ливањски кантон)	1.016.411	968.775,90	963.929,46
Херцеговачко - неретвански кантон	50.000	80.000,00	899.292,00
Средњобосански кантон	390.710	562.682,20	1.309.606,64
Зеничко - добојски кантон	1.810.284	2.255.484,70	2.783.600,00
Босанско - подрињски кантон	407.799	207.467,60	358.712,50
Кантон Сарајево	3.239.585	3.215.438,10	3.085.734,50
Западно - херцеговачки кантон	951.945	946.332,40	1.027.703,05
Укупно:	16.028.538	18.514.492	20.427.949

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

Први по висини издвојених средстава у прошлој години је Тузлански кантон који је издвојио 4,5 милиона КМ или 21,8% укупних средстава издвојених са нивоа кантона. Од наведеног износа,

највише средстава је усмјерено у производњу поврћа, воћа и пилећег меса, а у оквиру руралног развоја за набавку механизације и уређење и заштиту пољопривредног земљишта. Сљедећи по висини издвојених средстава за подршку пољопривреди и руралном развоју у прошлој години је Унско-сански кантон, са издвојених 3,97 милиона КМ, односно 19,45% укупног буџета. У овом кантону највише средстава је усмјерено за производњу млијека, те за производњу јагодичастог воћа. У Сарајевском кантону је у 2017. години из буџета за подршке пољопривреди и руралном развоју издвојено 3,08 милиона КМ, што представља 15,1% укупно издвојених средстава са нивоа кантона, а највише је подстицана анимална производња, и у оквиру које су највећи износи издвојени за млијечна грла, узгој оваца, тов јунади и бројлера. Сљедећи по висини издвојених средстава је Зеничко-добојски кантон, са издвојених 2,78 милиона КМ, односно 13,6% укупно издвојених средстава са нивоа кантона. Највише средстава у овом кантону у претходној години је издвојено за производњу малине у оквиру биљне производње, те узгој музних грла и производњу бројлера у оквиру анималне производње. Из Посавског кантона је у 2017. години за подршке пољопривреди и руралном развоју издвојено 1,56 милиона КМ што представља 7,6% укупног буџета издвојеног са нивоа кантона. Током прошле године, највише средстава из овог кантона је усмјерено на производњу поврћа и цвијећа у пластеницима и стакленицима.

Графикон 10: Буџет подршки за пољопривреду из кантона у 2017. години (у милионима КМ)

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, на основу података ентитетских/кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

Средњобосански кантон је у прошлој години за пољопривреду и рурални развој издвојио 1,3 милиона КМ односно 6,4% укупног буџета кантона. Из овог кантона је највише средстава у прошлој години издвојено за подршку производњи малине.

Остали кантони су имали мања учешћа у укупно издвојеним средствима. Тако је из Западно-херцеговачког кантона издвојено је око 1 милион КМ, затим из Кантона 10 је у прошлој години издвојено 964 хиљада КМ, из Херцеговачко-неретванског кантона је издвојено 899 хиљада КМ. Кантон из којег је у 2017. години издвојено најмање средстава је Босанско - подрињски кантон, са 359 хиљада КМ односно 1,75% укупних средстава издвојених са нивоа кантона.

5. ТРГОВИНА ПОЉОПРИВРЕДНО-ПРЕХАМБЕНИМ ПРОИЗВОДИМА

Иако трговина пољопривредно-прехрамбеним производима представља значајан удио укупне спољнотрговинске размјене, исту и даље карактерише релативно висока увозна зависност, скромна вриједност извоза и стално присутан дефицит. Укупан биланс размјене пољопривредним и прехрамбеним производима са иностранством у 2017. години износио је више од 4 милијарде КМ.

Табела 25. Спољнотрговинска размјена пољопривредним производима (2016 - 2017. година)

	2016.	2017.
Увоз (милиона КМ)	2.950	3.125
Извоз (милиона КМ)	934	1.009
Биланс (милиона КМ)	3.884	4.134
Дефицит (милиона КМ)	-2.016	-2.116
Покривеност (%)	32	32

Извор: Агенција за статистику БиХ

У размјени пољопривредних и прехрамбених производа БиХ са иностранством, у протеклој години је по први пут вриједност извоза премашила милијарду КМ, што представља раст од 8% у односу на извоз из претходне године чиме је остварена највећа вриједност извоза из Босне и Херцеговине, уопште. Истовремено је, у односу на претходну годину, за 6% повећана вриједност увоза и износи око 3 милијарде КМ. Важно је истаћи и то да је размјена пољопривредно-прехрамбених производа у претходној години имала до сада највеће остварене вриједности.

Као одраз цјелокупног стања у пољопривреди Босне и Херцеговине које се огледа у недовољно развијеним капацитетима за производњу пољопривредних производа и ниске конкурентности домаће производње на страном тржишту, већ дужи низ година се биљежи дефицит у трговинској размјени пољопривредним производима. Иако извоз биљежи позитивна кретања и има стални тренд повећања, вриједност дефицита је и даље веома висока и још увијек није испод 2 милијарде КМ. Дефицит у спољнотрговинској размјени пољопривредно-прехрамбених производа у 2017. години износио је 2,1 милијарду и већи је за 5% у односу на претходну годину.

Покривеност увоза извозом износила је 32% и остала је иста као и претходне године.

Иако је протеклих година напредак у извозу евидентан, ипак је за одржање достигнутог нивоа извоза, а поготову за његово даље повећање, потребно много више радити на повећању обима производње, веће производности, подизања нивоа квалитета, константне испоруке и повећања конкурентности пољопривредног сектора и то у контексту опредјељења на високо вриједне производе на којима се и базира трговински успјех и задовољавајућа добит.

5.1. Структура размјене пољопривредних производа

Извоз пољопривредно-прехрамбених производа из БиХ доминантно је оријентисан на неколико група производа, који заузимају око 2/3 укупног извоза. Најзначајнији производи који су заступљени у извозу су масти и уља, воће, млијеко и млијечни производи, шећер и производи на бази шећера, производи на бази житарица и брашна, вода, поврће, производи млинске индустрије и месо.

Ниска заступљеност производа анималног поријекла у укупном извозу пољопривреде и прехранбене индустрије указује између осталог и на висок ниво екстензивности пољопривреде у БиХ, односно на неповољну производну структуру и ниску заступљеност производа сточарства у укупној пољопривредној производњи. Извозна оријентација пољопривреде фокусирана је на одређене пољопривредне производе код којих се већ дуже вријеме биљежи успјех на иностраном тржишту и може послужити као један од индикатора конкурентности ових производа на том тржишту. Ипак, без обзира на позитивна кретања у извозу, осим извоза конзумног млијека и смрзнуте малине, Босна и Херцеговина биљежи дефицит у робној размјени свих других пољопривредних и прерађених пољопривредних производа.

У Босну и Херцеговину се увози велики број пољопривредних производа, а робе који имају највећи удио и вриједност у укупном увозу пољопривредних производа у 2017. години су: пића, алкохоли и сирће (10%), биљна и животињска маст, и восак и слично (8%), разни прехранбени производи (8%), месо и јестиви кланични производи од (8%), житарице (7,8%), производи на бази житарица, брашна, млијека и слично (6%), воће (6%), остаци и отпаци од прехранбене индустрије, припремљена животињска храна (6%), шећери (6%), какао и производи од какаа (5%), млијеко и млијечни производи, јаја и мед (5%).

Наведени производи чине око 76% укупног увоза пољопривредних производа што изражено у новчаној вриједности износи 2,4 милијарде КМ.

Табела 26. Структура размјене пољопривредних производа у БиХ (главе СТ 1-24) , Мил.КМ

Глава ЦТ	2016.		2017.		Раст/Пад	
	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз
01	61	5	83	6	37	29
02	258	67	247	63	-4	-5
03	27	28	27	24	-3	-16
04	137	71	148	79	8	11
05	4	0	4	0	-1	-35
06	16	5	18	5	10	-1
07	77	40	75	39	-3	-2
08	165	109	191	149	16	37
09	109	11	117	11	8	0
10	249	52	243	25	-2	-53
11	53	40	52	55	-2	38
12	93	8	117	19	26	140
13	3	0	3	0	-5	954
14	0	0	0	0	-24	-17
15	207	143	262	170	27	19
16	94	54	106	55	13	2
17	170	68	178	66	5	-4
18	153	31	154	24	1	-24
19	181	65	197	66	9	2
20	70	18	74	20	5	11
21	231	20	249	19	8	-3
22	323	52	328	68	2	31
23	183	21	180	24	-2	18
24	85	27	72	22	-15	-20
Укупно (1-24)	2.950	934	3.125	1.009	6	8

Извор: Агенција за статистику БиХ

Пољопривредни производи који имају највећи удио и вриједност у укупном извозу пољопривредних производа у 2017. години су: биљна и животињска маст и восак, и слично (17%), јестиво воће, коре агрума, диња и лубеница (15%), млијеко и други млијечни производи, јаја перади, птичија јаја и мед (8%), Пића, алкохоли и сирће са учешћем (7%), производи на

бази житарица, млијека и слично (7%), шећери и производи од шећера (6%), месо и јестиви кланични производи (6%), прерађевине од меса, љускаваца, мекушаца или других водених бескичмењака (5%), производи млинске индустрије (5%), и поврће (4%).

Наведени производи чине око 80% укупног извоза пољопривредних производа што је изражено у новчаној вриједности износи 810 милион КМ.

5.2. Географска структура у спољнотрговинској размјени пољопривредно-прехранбених производа

Посматрајући робну размјену пољопривредним производима према географској структури за 2017. годину евидентно је да нешто више од половине, или 52% укупног увоза пољопривредних производа долази из Европске уније и око 30% увоза из земаља ЦЕФТА-е, из земаља које чине остатак свијета 15%, затим Турске 2% и 0,2% из ЕФТА чланица.

Када је ријеч о извозу пољопривредних производа око 33% укупног извоза пољопривредних производа је било усмјерено ка ЦЕФТА тржишту, на тржиште ЕУ 30%, око 28% ка тржишту Турске, земље које чине остатак свијета 7% и 1% у земље ЕФТА.

Табела 27. Упоредни преглед БиХ размјене пољопривредним производима по регионима (мил.КМ)

Региони	2016.		2017.	
	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз
ЕУ	1.551	264	1.631	303
СЕФТА	905	306	950	335
ЕФТА	5	11	5	10
УоСТ*	60	295	65	286
Остатак свијета	429	57	474	75
Укупно	2.950	933	3.125	1.009

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

5.3. Робна размјена БиХ са Европском унијом

Европска унија је најзначајнији партнер Босне и Херцеговине у размјени пољопривредно-прехранбеним производима. Увоз пољопривредних производа из Европске уније у БиХ у 2017. години износио је 1,6 милијарди КМ и већи је за 80 милиона КМ или 5% у односу на претходну годину. Укупна вриједност извоза пољопривредних производа из БиХ у Европску унију износила је 303 милиона КМ и већа је за 39 милиона КМ или 15% у поређењу са вриједности извоза из претходне године.

Када је ријеч о државама Европске уније из којих се највише увозе пољопривредни производи у БиХ, то су: Хрватска (33%), Мађарска (12%), Њемачка (10%), Италија (9%) и Пољска (8%). Међу земљама чланицама Европске уније у које се највише извезло пољопривредно-прехранбених производа у 2017. години су Хрватска (106 милиона КМ), Њемачка (47 милиона КМ), Италија (39 милиона КМ), Словенија (26 милиона КМ), и Аустрија (21 милион КМ). У просјеку, око 79% вриједности извоза у Европску унију се пласира у ових пет наведених држава.

Дефицит у размјени пољопривредних производа између БиХ и Европске уније у 2017. години износио је 1,3 милијарде КМ и мањи је за 4,4% у односу на претходну годину. Покривеност увоза извозом у робној размјени пољопривредним производима између ЕУ и БиХ за 2016. годину износи 17%.

5.3.1. Размјена пољопривредним производима Босне и Херцеговине са Републиком Хрватском

Посматрајући спољнотрговинску размјену пољопривредним производима између Републике Хрватске и БиХ у 2017. години забиљежен је раст увоза за 2%, раст извоза за 7%, али и раст дефицита за 1% у поређењу са претходном годином. Покривеност увоза извозом у размјени пољопривредно-прехранбених производа БиХ и Хрватске у 2017. години је износила 23%.

Пољопривредно-прехранбени производи код којих је забиљежена највећа вриједност увоза и имају и највећи удио у укупном увозу из Хрватске у 2017. години су: пиво добијено од слада (60 милиона КМ), чоколада и остали прехранбени производи који садрже какао (32 милиона КМ), воде, укључујући минералне и газирание воде са додатим шећером или заслађивачима (28 милиона КМ), пшеница и суражица (24 милиона КМ), и остали прехранбени производи који нису поменути нити укључени на другом мјесту (23 милиона КМ).

На повећање укупне вриједности увоза пољопривредно-прехранбених производа из Хрватске у БиХ утицала је већа вриједност увоза живих говеда, разних зачина, живих оваца и коза, јечма, уља и друго.

Табела 28. Робна размјена Босне и Херцеговине са Хрватском пољопривредним производима (Мил.КМ)

Опис	2015.	2016.	2017	Раст/пад 2016/2015. (%)	Раст/пад 2017/2016. (%)
Увоз	464	450	460	3%	2%
Извоз	92	99	106	8%	7%
Дефицит	-372	-350	-354	-6%	1%
Покривеност	20%	22%	23	10%	5%

Извор: Агенција за статистику БиХ Пољопривредни производи су разврстани у складу са CN класификацијом

Пољопривредни производи који су највише извожени у Хрватску у 2017. години су: воде, укључујући минералне и газирание воде са додатим шећером у вриједности од 23 милиона КМ, хљеб и разни пекарски производи у вриједности од 21 милион КМ; млијеко и млијечни производи 16 милиона КМ, прехранбени производи који нису споменути или укључени на другом мјесту 5 милиона КМ. Пољопривредни производи који су имали највећи утицај на раст вриједности укупног извоза у Хрватску су млијеко и павлака, сунцокретово сјеме, супе и чорбе, рибљи филети и остало рибље месо, и скроб-инулин.

Република Хрватска је, без обзира на промјену услова у трговини од 1. јула 2013. године, као и мањи обим трговинске размјене између двије државе, и даље водећи партнер Босне и Херцеговине у размјени пољопривредно-прехранбених производа, али сада као чланица Европске уније.

5.4. Размјена пољопривредно-прехранбених производа између БиХ и СЕФТА

СЕФТА је тржиште које је на другом мјесту по значају који има због пласмана пољопривредних производа из БиХ како због близине, тако и због традиционалне повезаности. Укупна вриједност извоза на ово тржиште у 2017. години износила је 335 милиона КМ и већа је за 9% у поређењу са вриједности извоза из претходне године, док је укупна вриједност увоза у истом периоду износила 950 милиона КМ и већа је за 5%. У спољнотрговинској размјени са СЕФТА-ом Босна и Херцеговина биљежи дефицит који је у 2017. години износио 614 милиона КМ и већи је за 3% у поређењу са висином дефицита из претходне године.

Посматрајући чланице СЕФТА-е у које се извозе пољопривредни производи из БиХ, евидентно је да се у 2017. години највише (око 42% укупног извоза у СЕФТА-у) извозило у Србију. Значајнији извоз пољопривредних производа је остварен у Македонију (22%), Црну Гору (19%), и Косово* (15%). Што се тиче увоза најзначајније мјесто у увозу пољопривредних производа у БиХ заузима Србија са чак 91% удјела, затим Македонија са удиом од 6%, и Црна Гора са удиом од 2%. У размјени пољопривредним производима са СЕФТА-а земљама, покривеност увоза извозом у 2017. години је износила 35%.

И у 2017. години остаје иста констатација да, због близине тржишта и традиционалне повезаности, регион земаља југоисточне Европе (СЕФТА) представља веома важно тржиште за пољопривредне производе из БиХ.

5.4.1. Робна размјена са Републиком Србијом

Укупан увоз пољопривредних производа из Републике Србије у БиХ у 2017. години износио је 861 милиона КМ и већи је за 41 милион КМ или за 5% у односу на претходну годину када је увоз износио 820 милиона КМ. Увоз пољопривредних производа из Србије у БиХ у посматраном периоду од три посљедње године биљежи константан раст, а упоредо са тим и стални пораст трговинског дефицита. Увоз је са 776 милиона КМ колико је износио 2015. године у 2017. години достигао вриједност од 861 милион КМ.

Табела 29. Робна размјена Босне и Херцеговине са Србијом пољопривредним производима (Мил.КМ)

Опис	2015.	2016.	2017	Раст/Пад 2016/2015. (%)	Раст/Пад 2017/2016. (%)
Увоз	776	820	861	6	5
Извоз	127	138	141	9	2
Дефицит	-649	-682	-720	5	6
Покривеност	16	17	16	0,5	-6

Извор: Агенција за статистику БиХ Пољопривредни производи су разврстани у складу са CN класификацијом(1-24)

Пољопривредни производи који су се највише увозили из Србије у 2017. години су: уље од сјемена сунцокрета, шафранике или памука у вриједности од 106 милиона КМ; кукуруз у вриједности од 69 милиона КМ; хљеб, пецива, колачи, кекс и остали пекарски производи у вриједности од 61 милиона КМ; сјеме сунцокрета у вриједности од 61 милион КМ, и пшеница и суражица у вриједности од 54 милиона КМ. Структура производа који су заступљени у увозу у 2017. години је слична и претходним годинама.

Повећање увоза пољопривредних роба из Србије има и позитивну страну јер се великим дијелом увозила сировина која је прерадом у домаћим капацитетима највећим дијелом извожена, углавном на турско тржиште, а све захваљујући признавању дијагоналне кумулације поријекла. Ово се прије свега односи на извоз уља сунцокрета, брашна, али и говедине увозом телади и јунади за тов.

Позитивно је истаћи и то да је извоз пољопривредно-прехранбених производа у Србију континуирано биљежио повећање, те је са вриједности од 127 милиона КМ колико је износио извоз 2015. године, достигао вриједност од 141 милион у 2017. што је за 14 милиона КМ или 11% више. Вриједност извоза у 2017. години је била за 3 милиона КМ већа него претходне године.

*Овај назив не преудицира статус Косова и у складу је са Резолуцијом 12 44 СБ УН и одлуком Међународног суда правде о косовској декларацији о независности.

Пољопривредни производи који су се највише извозили у Србију, у 2017. години су: воће и орашаста плодови у вриједности од 34 милиона КМ; остали припремљени или конзервисани производи од меса у вриједности од 12 милиона КМ, хљеб и остала пецива у вриједности од 12 милиона КМ, чоколада и остали прехранбени производи који садрже какао у вриједности од 11 милиона КМ; уљане погаче у вриједности од 10 милиона КМ, те млијеко и павлака, неконцентрисани и без додатог шећера у вриједности од 8 милиона КМ.

Дефицит биљежи константан раст у посматраном периоду од три посљедње године упркос томе што је и извоз биљежио стални раст те достигао вриједност од 702 милиона КМ у 2017. години, што је за 38 милиона више него претходне године.

Покривеност увоза извозом у робној размјени пољопривредним производима БиХ и Србије у 2017. години је износила скромних 16 %.

5.5. Размјена пољопривредним производа Босне и Херцеговине и ЕФТА

Извоз пољопривредних производа у земље ЕФТА-е у 2017. години је износио 10 милиона КМ и мањи је за 7% у поређењу са оствареним извозом из претходне године. Као што је и видљиво из података у табели, извоз пољопривредних производа у ЕФТА-у биљежи континуиран раст са 8 милиона колико је износио 2015. године на скоро 11 милиона КМ у 2016. години, односно 10 милиона у 2017.

Суфицит у размјени пољопривредно-прехранбених производа између БиХ и ЕФТА-е износио је 5 милиона КМ и мањи је за 3% чему је допринијела незнатно мања вриједност извоза у односу на вриједности увоза.

Степен покривености увоза извозом пољопривредних и прехранбених производа у 2017. години износио је 218%.

Пољопривредни производи који су највише извожени у ЕФТА-у у 2017. години су: воће и орашаста плодови у вриједности од 3 милиона КМ; осушено поврће у вриједности од 2 милиона КМ; воде укључујући минералне и газиране воде у вриједности од 1,7 милиона КМ, остало свјеже или расхлађено поврће 443 хиљаде КМ, екстракт од слада, прехранбени производи од брашна у вриједности од 421 хиљада КМ и уље од репице у вриједности од 420 хиљада КМ.

Табела 30. Робна размјена Босне и Херцеговине са ЕФТА (Мил.КМ)

Опис	2015.	2016.	2017	Раст/Пад 2016/2015. (%)	Раст/Пад 2017/2016. (%)
Увоз	3,96	4,81	4,56	21	-5
Извоз	7,74	10,70	9,95	38	-7
Суфицит	3,78	5,89	5,39	56	-8
Покривеност у %	194	229	218	18	-5

Извор: Агенција за статистику БиХ Пољопривредни производи су разврстани у складу са CN класификацијом(1-24)

Увоз пољопривредних производа из ЕФТА-е у БиХ варира по годинама и креће се од 4 до 4,56 милиона КМ. У 2017. години је остварен увоз у вриједности од 4,56 милион КМ и у поређењу с увозом из претходне године биљежи пад од око 5%.

Пољопривредни производи који су највише увожени из ЕФТА-е у БиХ у 2017. години су: умаци и препарати за умаци у вриједности од милион КМ, рибе сушене и сољене у вриједности од 762 хиљаде КМ, рибе свјеже или расхлађене у вриједности од 621 хиљаду КМ, прехранбени производи у вриједности од 558 хиљада КМ.

БиХ, у размјени пољопривредним производима са ЕФТА-ом остварује суфицит који је варирао у посматраном периоду, што је узроковано варирањем вриједности увоза и растом извоза. Највећи суфицит, од око 6 милиона КМ у размјени пољопривредним производима између БиХ и ЕФТА-е је остварен 2016. године, с тим што је у 2017. години био за 0,42 милиона КМ или 8% мањи него претходне године.

Оно што је карактеристично за размјену пољопривредним производима између БиХ и ЕФТА-е је висок проценат покривености увоза извозом који је у 2017. години износио 218%.

5.6. Размјена пољопривредним производима БиХ и Републике Турске

Током посљедње три године Република Турска је постала једно од значајнијих тржишта за пласман пољопривредних производа из БиХ. Турска је један од водећих партнера у спољнотрговинској размјени пољопривредним производима, с обзиром да се једна трећина пољопривредних производа и хране извози на ово тржиште. Такође, је Турска једна од ријетких земља са којим БиХ остварује значајан суфицит у спољнотрговинској размјени.

Током 2017. године је извезено пољопривредно-прехранбених производа у вриједности од 286 милиона КМ с тим што је вриједност извоза у поређењу са претходном годином била за 3% мања.

Вриједност увоза пољопривредних производа из Турске у БиХ износила је 65 милиона КМ и биљежи блажи раст од 2,6% у односу на претходну годину. Остварени суфицит у робној размјени са Турском у 2017. години износио је 221 милион КМ и мањи је за 6%.

Табела 31. Робна размјена пољопривредним производима БиХ са Турском

Опис	2015.	2016.	2017.	Раст/Пад 2016/2015. (%)	Раст/Пад 2017/2016. (%)
Извоз	229	295	286	29	-3
Увоз	58	60	65	3	9
Суфицит	171	236	221	38	-6
Покривеност(%)	394	495	440	26	-11

Извор: Агенција за статистику БиХ Пољопривредни производи су разврстани у складу са CN класификацијом(1-24)

Структура пољопривредних производа који се пласирају на турско тржиште није много измијењена ни у 2017. години. Пољопривредни производи који су највише извожени у Турску су: уље од сјемена сунцокрета, шафранике или памука, хемијски немодификовани у вриједности од 146 милиона КМ; говеђе месо, свјеже или расхлађено у вриједности од 47 милиона КМ; производи млинске индустрије у вриједности од 47 милиона КМ, житарице у вриједности од 21 милион КМ; уљано сјеме и плодови у вриједности од 8 милиона КМ, шећер и остали производи од шећера у вриједности од 5 милиона КМ.

Пољопривредни производи који су највише увожени из Турске у 2017. години су: лимуни и лимете у вриједности од 6,73 милиона КМ; производи од шећера (укључујући бијелу чоколаду), без какаа - остали у вриједности од 6 милиона КМ; парадајз, свјеж или расхлађен у вриједности од 4,53 милиона КМ; чоколада и остали прехранбени производи који садрже какао - остали у вриједности од 4,27 милиона КМ; те хљеб, пецива, колачи, кекси и остали пекарски производи са садржајем какаа или без какаа-остало (ТБ 1905 90) у вриједности од 3,62 милиона КМ.

Све укупно, тренд повећања обима трговине између двије земље је растао захваљујући повећању вриједности извоза из БиХ, и то нарочито у посљедње три године.

Покривеност увоза извозом у размјени пољопривредним производима са Турском у 2017. години износила је чак 440%.

6. РЕАЛИЗАЦИЈА МЈЕРА И ПРИОРИТЕТА У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У 2017. ГОДИНИ

Када је ријеч о регулативи у области пољопривреде и руралног развоја и поред бројних реализованих активности у току 2017. године у коначници није било значајнијег напретка у погледу усаглашавања коначног текста и усвајања Нацрта Закона о вину Босне и Херцеговине. Иако су израђени и усклађени текстови Нацрта Закона о храни, Нацрт Закона о ветеринарству у Босни и Херцеговини и Нацрт Закона о измјенама Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, због недостављања потребних мишљења од свих ентитетских надлежних институција, исти још увијек нису упућени у процедуру разматрања.

Једна од најзначајнијих активности која је реализована у пољопривредном сектору током 2017. године везана је за израду и усвајање Стратешког плана руралног развоја БиХ. Законом о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ („Службени гласник БиХ“, број 50/08), у Члану 12, прописано је доношење Стратешког плана руралног развоја БиХ (СПРР). Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, у складу са својим надлежностима, координира процесом израде предметног документа. Стратешким планом се дефинишу циљеви руралног развоја, утврђују програми, мјере и друге активности за постизање ових циљева, успостављају механизми мониторинга и евалуације, те оквирно утврђују потребна финансијска средства и процедуре за њихово коришћење. Стратешки план руралног развоја БиХ је основа за усмјеравање свих планова и програма руралног развоја донесених на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини.

Активности на изради Нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ започете су формирањем Интерресорне комисије за израду Нацрта документа чији су чланови, поред представника МВТЕО били и представници надлежних институција ентитета и Брчко Дистрикт БиХ. Уз веома добру сарадњу надлежних институција, осигурану техничку помоћ, те висок степен професионализма чланова комисије, већ крајем јуна 2017. године израђен је и усаглашен Преднацрт документа, а по окончању јавних консултација, крајем августа, и Нацрт Стратешког плана руралног развоја БиХ који је достављен у процедуру усвајања.

У документу су садржане све битне компоненте претходно израђених ентитетских стратешких докумената уз потпуно поштовање надлежности свих нивоа власти у БиХ. У изради документа, у обзир су узете анализе, циљеви, мјере и планови који су већ на снази и имплементирају се у оквиру ентитетских и БД стратешких докумената, а коришћене су и претходно израђене секторске анализе за месо и млијеко, воће и поврће, житарице; вино и руралну диверсификацију. Садржај Стратешког плана руралног развоја БиХ је базиран на темељној анализи постојећег стања цјелокупног сектора пољопривреде и руралног развоја, а за израду анализе коришћени су званични подаци надлежних ентитетских институција и агенција за статистику.

Нацрт СПРР садржи пет поглавља:

1. Анализа тренутне ситуације у пољопривреди и руралним подручјима БиХ;
2. Анализа снага, слабости, могућности и пријетњи у пољопривреди и руралним подручјима у БиХ у наредне четири године;
3. Стратешки оквир и скуп приоритета за развој пољопривреде и руралних подручја за наредне четири године;
4. Индикативни акциони план за спровођење Стратешког плана;

5. Индикативни финансијски оквир који одражава расподелу ресурса, укључујући расподелу средстава јавне управе, приватног сектора и донаторске заједнице.

Прва два поглавља се односе на анализу стања тренутне ситуације као и анализу снага, слабости, могућности и пријетњи тзв. SWOT анализу којом се детаљније показало какво је стање у сектору пољопривреде и руралног развоја и гдје имамо друштвене и економске основе, природне предности и предиспозиције за развој, као и то, гдје су најизраженије слабости у овој области.

Остала три поглавља документа се односе на дефинисање стратешког оквира, мјера, плана активности као и дефинисање финансијског оквира и припремљена су у оквиру рада Интерресорне комисије, а у потпуности су га урадили представници надлежних институција.

Нацртом Стратешког плана руралног развоја БиХ, дефинисана је визија да се у периоду од 2018. до 2021. године створе концептуално нове и на темељу постојећих ресурса конкретне основе за унапређење конкурентности пољопривредно-прехрамбених производа и квалитета живота у руралним подручјима, за све друштвене групе а нарочито младе, уз осигурање одговарајуће заштите животне средине кроз ефикасније искоришћавање расположивих ресурса, унапређен квалитет производа и повећан ниво инвестиција у циљу подстицања реструктурирања, модернизације, примјене иновација и промовирања диверзификације економије руралних подручја.

Примарни циљ овог документа је да осигура оквир за постепено усклађивање циљева руралног развоја, утврди програме, мјере и друге активности за постизање ових циљева, успостави мониторинг и евалуацију, те оквирно утврде потребна финансијска средства и процедуре за њихово коришћење. У том контексту, СПРР обезбјеђује широк оквир који води постепеном усклађивању пољопривреде и руралног развоја у БиХ, са најбољим праксама ЕУ, те промовише привлачење инвестиција и техничку подршку у процесу усклађивања и развоја сектора на свим нивоима управљања.

У правцу остваривања визије пројектовано је шест основних стратешких циљева развоја пољопривреде и руралних подручја у БиХ за период 2018.-2021. године:

1. Осигурање стабилности дохотка и изједначавање услова пословања са окружењем;
2. Јачање конкурентности пољопривреде, шумарства и руралних подручја кроз повећање нивоа инвестиција и унапређење преноса знања и промовисање иновација;
3. Унапређење тржишности пољопривредно-прехрамбених производа кроз повећање додатне вриједности, побољшање стандарда квалитета и сигурности, и јачање веза унутар ланаца вриједности;
4. Одрживо управљање природним ресурсима и прилагођавање климатским промјенама;
5. Побољшање квалитета живота у руралним подручјима кроз остваривање нових извора прихода и унапређење физичке инфраструктуре, друштвене укључености и доступности јавних услуга;
6. Унапређење институционалних система и капацитета и хармонизација правног оквира, из области пољопривреде и руралног развоја, на свим нивоима власти, у правцу постепеног приближавања заједничкој пољопривредној политици ЕУ.

Ови циљеви пружају шири оквир за развој пољопривреде и руралних подручја (јачање конкурентности, унапређење тржишности, одрживо управљање природним ресурсима, побољшање квалитета живота и унапређење институционалних и законодавних капацитета), и истовремено, настоје уважити актуелне стратешке приоритете које су одредили ентитети и БД БиХ. Документ покрива широк спектар активности које могу да допринесу достизању

постављених циљева и испуњењу визије. У оквиру постављених циљева дефинисано је 11 мјера и 66 подмјера.

Приступ изнесен у Стратешком плану руралног развоја БиХ је свеобухватан, док је приступ за имплементацију, како је дефинисано у Акционом плану, предвиђено да буде постепен, препознавајући потребу за изградњом институционалних капацитета и капацитета корисника, како би се могла ефикасније искористити расположива директна подршка за рурални развој, али и остали видови техничке и финансијске подршке. Акционим планом јасно су дефинисане активности у складу са надлежностима институција, а оквирни финансијски план дефинише укупно потребна средства за имплементацију предложених мјера и циљева. Укупно потребна средства за реализацију мјера и достизање циљева у четворогодишњем периоду достижу износ већи од једне милијарде КМ и представљају збир потребних средстава домаћих буџета, донаторских и кредитних средстава, као и приватног учешћа.

У Републици Српској су у току 2017. године у области пољопривреде и руралног развоја припремљени, али нису упућени у даљу процедуру, текст новог Закона о пољопривреди, текст нацрта Закона о комори инжењера пољопривреде, и текст Закона о измјенама и допунама Закона о пољопривредном земљишту. Такође, је израђен и Нацрт Закона о измјенама закона о дувану и упућен Народној скупштини РС на разматрање. У области пољопривредне политике и сточарске производње донесени су сљедећи подзаконски акти:

- Правилник о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села („Службени гласник Републике Српске“ бр. 31/17, 51/17, 76/17, 93/17 и 102/17),
- Правилник о усмјеравању средстава за подршку новом циклусу пољопривредне производње („Службени гласник Републике Српске“ бр. 91/17),
- Правилник о условима и начину коришћења средстава за набавку опреме за наводњавање („Службени гласник Републике Српске“ бр. 101/17),
- Правилник о поступку разврставања и оцјењивања говеђих трупова и полутки („Службени гласник Републике Српске“ бр. 69/17),
- Правилник о начину и условима за одобравање организовања узгоја квалитетно приплодних животиња (Службени Гласник ПЦ 76/17),
- Правилник о облику, садржају и начину вођења регистра организација за узгој („Службени гласник Републике Српске“, бр. 76/17).

Такође, значајнији број подзаконских аката у области сточарске производње је припремљен, али процедура објаве у Службеном гласнику Републике Српске није завршена до краја 2017. године, и то за: Правилник о поступку разврставања и оцјењивања свињских трупова и полутки (правилник у изради), Правилник о поступку разврставања и оцјењивања овчијих трупова и полутки (објава предвиђена за децембар 2017. године), Правилник о квалитету јаја (упућен у даљу процедуру), Правилник о садржају пријаве и поступак признавања нове расе, соја или хибрида (предвиђен за крај 2017.године), Правилник о измјени и допуни правилника о квалитету свјежег сировог млијека и рад овлашћене лабораторије (измјена правилника је урађена и послата у правну службу на даље поступање), Правилник о условима за производњу генетског материјала и пренос јајних ћелија и ембриона (достављен у правну службу на даље поступање).

Уједно, припремљени су и Програм узгоја оваца у Републици Српској и Програм заштите генетичких ресурса из области сточарства који су упућени у даљу процедуру до објаве у Службеном гласнику Републике Српске.

Коришћење претприступних фондова Европске уније намијењених пољопривреди и руралном развоју за период 2014-2020. (IPARD II)

Расположива подршка земљама приступницама у оквиру другог пакета инструмента претприступне помоћи Европске уније (IPA II) намијењена је испуњењу посебних циљева наведених у Уредби о успостављању IPA II, а која је у складу са потребама сваке земље кориснице као и њеним појединачним планом проширења. Како би се повећао ефект финансијске помоћи ЕУ, иста је концентрисана на приоритете у којима су реформе и инвестиције најпотребније за испуњавање критеријума за чланство, што се за сваку земљу појединачно детаљније дефинише у Индикативном стратешком документу (енг. Indicative Strategy Paper). Индикативним стратешким документом се дефинишу приоритети финансијске помоћи земљама кандидатима ЕУ, као подршка на њеном путу у испуњавању критеријума у приступању Европској унији. Новом IPA II Уредбом, Босни и Херцеговини је остављена могућност да користи средства у оквиру свих подручја политике. Међутим, у недостатку изграђеног Индиректног система управљања, неусвајања стратешких докумената, као и чињеница да су радна тијела дефинисана системом координације у процесу европских интеграција тек скоро у потпуности заживјела, помоћ Босни и Херцеговини је тренутно усмјерена искључиво према секторима у којима постоје договорене стратегије као и механизми имплементације. Пољопривредни сектор до 2018. године није био област у којем су испуњени предуслови за финансирање из IPA II програма.

Успостављање IPARD структуре у Босни и Херцеговини

Конкретни помаци у договору око усаглашеног модела за успостављање IPARD оперативне структуре до данас нису евидентирани. Разлози застоја вежу се за недостатак одређене надлежних институција да предузимају кораке по овом питању и одгађања разговора до успостављања механизма координације. Како је механизам координације коначно усаглашен и усвојен, а оперативна тијела предвиђена механизмом координације већ функционална и коришћена у процесу доношења стратешких докумената, постоји основа да ће разговори по овом питању бити ускоро и настављени. Савјет министара БиХ је претходне године усвојио информацију о активностима дефинисања модела оперативне структуре за спровођење IPARD II; наведени су и сви предуслови који се морају испунити како би се забиљежио конкретан напредак. Савјет министара је задужио МСТЕО БиХ да „у сарадњи са надлежним органима ентитета, Брчко Дистрикта и кантона, настави активности с циљем дефинисања модела Оперативне структуре за спровођење програма IPARD II“ што је и рађено у оквиру механизма координације при изради стратешког документа.

Потпуно је јасно да и даље основни и незаобилазни предуслов за коришћење IPARD средстава остаје успостављен правни и институционални оквир. Институционална структура за коришћење IPARD претприступних средстава се састоји из општег IPA оквира, управљачког и контролног система и IPARD оперативне структуре. Основа за пружање IPA II финансијске подршке БиХ за пољопривреду је Индикативни стратешки документ који припрема Европска комисија у консултацијама са земљом корисницом. Пошто Босна и Херцеговина није имала усвојен цијеловит стратешки документ за пољопривреду на нивоу државе, сектор пољопривреде није био укључен у систем подршке у IPA за период 2014. – 2017. године. Међутим, у другој половини 2017. године је рађена средњорочна ревизија Индикативног стратешког документа, а пошто су настављене активности надлежних институција у координацији МСТЕО БиХ на изради Стратешког плана руралног развоја БиХ, пољопривредни сектор је уврштен као могућа потенцијална област за кориштење претприступних средстава из IPA II пакета. Овим су стечени услови да Европска комисија током 2017. године размотри и

уврсти пољопривредни сектор у Босни и Херцеговини у IPA подршку у периоду 2018 - 2020. године Како су активности на изради Стратешког плана руралног развоја БиХ напредовале наставком рада представника свих надлежних институција на изради приједлога документа, Европска комисија је укључила сектор пољопривреде у Индикативни стратешки документ, али уз услов да Стратешки план руралног развоја БиХ буде усвојен.

Дакле, за коришћење IPARD средстава у стандардним процедурама које су исте за сваку од земаља приступница, сем израђеног Индикативног стратешког документа, земља корисница мора имати израђене стратешке документе неопходне за повлачење IPARD II. Једнако као и за друге земље приступнице, и за Босну и Херцеговину то значи да треба имати израђена и усвојена два документа и то Стратешки план руралног развоја Босне и Херцеговине и IPARD програм.

Како је други технички услов за кориштење IPARD средстава, успостављена IPARD оперативна структура и даље преставља ограничавајући фактор, упоредо са израдом Стратешког плана руралног развоја БиХ вођене су консултације са представницима релевантних Директората Европске комисије, прије свих са Директоратом за проширење и Директоратом за пољопривреду. Имајући у виду да процес изградње IPARD оперативне структуре подразумијева реформу постојећих управа (или дијелова управа) у IPARD оперативну структуру, а што захтијева дуг временски период, настојао се осигурати пристанак представника Европске комисије за коришћење IPA претприступних средстава у IPARD сличном облику. Након више разговора и одржаних састанака, а уз повољне информације тока израде Стратешког документа, представници европске комисије су прихватили и подржали могућност коришћења средстава IPA II из пакета за пољопривреду. Договорено је да се настави подршка јачања капацитета институција за постепено прилагођавање домаћих политика пољопривреде са Заједничком пољопривредном политиком Европске уније, и да се по први пут средства могу користити и за директну подршку пољопривредницима у јачању конкурентности пољопривредне производње и диверсификацију руралних активности. Нацрт Акционог документа је већ израђен и достављен Дирекцији за европске интеграције на прослеђивање Европској комисији на коментаре и препоруке.

Међутим, иако су остварени одређени резултати и сагласности за коришћења ЕУ претприступних фондова за пољопривреду и рурални развој IPA II пакета, и даље остаје обавеза успостављања IPARD оперативне структуре. Како се у претходном периоду, на техничком и експертском нивоу у више наврата конкретно радило на изналажењу одговарајућег модела IPARD оперативне структуре, неће бити потребно већег напора да се са тим активностима настави, посебно када се има усвојен свеобухватни стратешки документ за цијелу Босну и Херцеговину. Међутим, како политички ставови по питању изгледа IPARD оперативне структуре нису у потпуности усаглашени, а посебно око успостављања структуре плаћања, неопходно је да по овом питању што хитније дође до разговора и постизања договора на највишем политичком нивоу, те да успостављање IPARD оперативне структуре треба разматрати у оквиру свих активности на испуњењу услова за приступање ЕУ.

Питање извоза вина из Босне и Херцеговине у Европску унију

Проблеми извоза вина поријеклом из Босне и Херцеговине у Републику Хрватску забиљежени су почетком 2017. године, када су произвођачи вина из БиХ обавијестили институције у БиХ о отежаном стављању у промет вина са ознаком географског поријекла те ознаком квалитета вина из Босне и Херцеговине на тржиште Републике Хрватске. Уз ово отежано стављање у

промет вина настало је и као резултат примјене нових правила Републике Хрватске о вршењу контроле вина у ринфузи и претпаковинама поријеклом из трећих земаља, а који стављају на располагање пољопривредном инспектору и овлашћеном контролном органу Републике Хрватске неубичајено дуг период у којем се узорци за анализу и резултати анализе вина из увоза требају узети и доставити лицу који се бави прометом вина, што је услов за сваку даљу активност са увезеним винима.

Географске ознаке - Прво отворено питање – означавање вина са ознаком географског поријекла настало је као резултат неусклађених назива заштићених подручја наведених у Анексу II, Дијелу Б Протокола VII ССП-а и објављених у регистру Европске комисије E - bachuss, чије коришћење захтијева пољопривредна инспекција Републике Хрватске, и назива заштићених подручја који су на снази у БиХ у складу са домаћом легислативом, које користе домаћи винари у домаћем и међународном промету. Уз ово, називи заштићених подручја у E - bachuss-у наведени су на енглеском језику, што није пракса. Услед наведеног, домаћи винари били су у обавези након приговора пољопривредне инспекције Републике Хрватске по први пут у девет година примјене Протокола о вину, мијењати етикете на вину како би се прилагодили називима наведеним у E bachuss регистру и то искључиво за потребе извоза у Републику Хрватску, док се извоз у друге државе чланице одвија неометано. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је почетком фебруара 2017. године, у својству представничког тијела БиХ надлежног за осигурање спровођења Протокола VII у име БиХ, те у складу са члановима 11. и 4. Анекса II Протокола VII, затражило од DG AGRI-а као представничког тијела Европске уније да измијени називе регистриране у E bachuss-у складу са достављеном детаљно разрађеном рејонизацијом виноградарских подручја у БиХ.

Ознаке квалитете вина - Друго питање је коришћење назива врхунско вино и квалитетно вино. Наиме, пољопривредна инспекција Републике Хрватске забрањује продају вина у боци због ознаке квалитета вина (стона вина са географским поријеклом, квалитетна вина са географским поријеклом, те врхунска вина са географским поријеклом) и ознаке „контролисано поријекло“. Такође, инспекција у Републици Хрватској траже повлачење са тржишта свих вина на којима стоји написан квалитативни назив и контролисано поријекло, иако су предња етикета и натпис јединствени за тржиште Босне и Херцеговине и земље чланице ЕУ-28. Овакво понашање се аргументује наводима да су ови називи заштићени традиционални изрази у складу са законодавством Републике Хрватске и да их винари из БиХ стога не могу користити. Међутим, Министарство спољне трговине је увидом у E - bachuss регистар установило да то није тачно и да се ови називи не налазе на листи заштићених традиционалних израза за Републику Хрватску.

Рокови за поступање надлежних органа Републике Хрватске - Треће питање се тиче неубичајно дугог периода остављеног за поступање пољопривредној инспекцији и контролном органу Републике Хрватске, прије стављања у промет вина у ринфузи и претпаковина, који досеже период од 45 дана од дана пријављивања пошиљке. Надлежни органи Републике Хрватске не прихватају у потпуности VI – 1 документ којег издаје сертификана лабораторија у БиХ – Федерални агромедитерански завод Мостар као кредибилан што резултира додатним провјерама како би се потврдила усклађеност пошиљке са наводима у VI-1 документу. Посљедњи случај такве праксе пријављен је Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства 18. септембра од стране једног од највећих произвођача и извозника вина у Републику Хрватску, а пријава се односила на праксу анализе сваке пошиљке вина поријеклом из Босне и Херцеговине у PET амбалажи.

Европска комисија је о наведеном проблематици информисана детаљно на техничком састанку одржаном 3. 8. 2017. године, а претходно у директној комуникацији Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и представника DG AGRI-а.

Пољопривредни информациони систем и пољопривредна статистика

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у протеклом периоду спровело неколико активности у намери да ријеша питања која су у застоју али и да одржи достигнути степен развоја Пољопривредног информационог система.

Савјет министра БиХ је упознато са свим активностима и статусу успостављања и развоја Пољопривредног информационог система на основу информације коју је сачинило Министарство спољне трговине и економских односа БиХ те је донесен закључак да Министарство спољне трговине и економских односа БиХ у сарадњи с надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта настави са активностима на припреми документа „Смјернице за успоставу и развој пољопривредног информацијског система у Босни и Херцеговини“. Још једна од активности која се настојала реализовати односи се на успостављање и развоја Система идентификације земљишних парцела у БиХ о чему је, такође, информисан Савјет министара БиХ и то у виду информације коју је припремило Министарство спољне трговине и економских односа БиХ. Савјет министра БиХ је предметну информацију размотрио те позвао све надлежне институције да у координацији са Министарством спољне трговине и економских односа наставе реализацију започетих активности и дефинисање минималних заједничких елемената за успостављање и развој Система идентификације земљишних парцела у БиХ. С тим у вези, у јуну 2017. године реализована је TAIEХ студијска посјета за представнике БиХ у Италији на тему „Регистар за идентификацију и регистрацију пољопривредних парцела LPIS“, у склопу које су учесници посјете упознати са националним пољопривредним информационом системом Италије. Искуства стечена са ове студијске посјете користиће се у изради оквирних смјерница и успостављању LPIS-а у БиХ.

За потребе унапређења пољопривредног информационог система Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у 2017. години, у оквиру активности одржавања Регистра пољопривредних газдинстава, креирало властити извјештајни систем за потребе дисеминације података и то у двије фазе. Прва фаза је за институционалне потребе и друга за јавну презентацију статистичких података из Регистра пољопривредних газдинстава. Имплементација прве фазе је завршена. За ове потребе коришћени су Microsoft Business Intelligence алати задње генерације и мултидимензионална база података.

Препреке које се појављују у имплементацији пољопривредног информационог система, а огледају се у различитим гледиштима ентитета и државног нивоа о начину организације и надлежности тијела која ће управљати пољопривредним информационом системом рјешаваће се у оквиру успостављених радних група механизма координације. Такође је неопходна и пуна подршка свих укључених страна на афирмацији досадашњих активности и наставак посла на успостављању пољопривредног информационог система у БиХ кроз активно подстицање надлежних институција на сарадњу, посебно у рјешавању питања међусобне размјене података електронским путем као и усклађеност пољопривредног информационог система са захтјевима ЕУ.

Након уређења и валидације података добијених Пописом становништва, домаћинстава и станова који је спроведен 2013. године, дошло се до податка да се око 365.000 домаћинстава бави пољопривредном производњом. Након примјене унапријед дефинисаних прагова од

укупног броја, број породичних пољопривредних газдинстава је 270.590 (122.760 у Републици Српској, 143.920 у Федерацији БиХ и 3.910 у Брчко Дистрикту) од којег је 5.000 правних лица и обртника. Поменути број пољопривредних газдинстава представља адресар пољопривредних газдинстава за Попис пољопривреде и истраживања у пољопривредној статистици на бази узорка.

У склопу IPA 2014 Вишекорисничког програма - компоненте Годишње статистике усјева и Статистика анималне производње, статистичке институције у БиХ (Агенција за статистику БиХ, Федерални завод за статистику и Републички завод за статистику РС) су у децембру 2017. године спровеле Годишње истраживање фарми на узорку од 10.000 породичних пољопривредних газдинстава. Сврха анкете је прикупљање основних информација о пољопривредној производњи (биљна и сточна производња), употреби пољопривредних производа, радној снази на газдинству, те цијенама земљишта и ренте у референтном периоду. Прикупљени подаци ће омогућити тестирање европске и међународне методологије о структури пољопривредних газдинстава. Поред тога, биће могуће поређење БиХ са земљама регије и ЕУ с обзиром да се по први пут примјењује начин прикупљања података који је пракса у свим земљама.

Активности на припреми пописа пољопривреде нису ни у 2017. години започете, с обзиром да није ријешено питање законског оквира који регулише ову област.

У Републици Српској и у 2017. години су спровођене активности обнове регистрације и разврставања пољопривредних газдинстава. Број регистрованих газдинстава у Републици Српској закључно са децембром 2017. године је износио 38.781, а површина пољопривредног земљишта које се користи на тим имањима је 174.024 хектара. Сакупљање рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима је спроведено на 106 породичних пољопривредних имања.

Остале активности које су спроведене у Републици Српској односе се на:

- Континуирано јачање система противградне заштите Републике Српске, кроз реализацију дијела Пројекта „Успостављање техничко - метеоролошког сервиса и модернизација система противградне заштите Републике Српске" и изради нове Методологије противградне заштите, којом треба да се повећа ефикасност и економичност заштите од града у Републици Српској, односно да се кроз реализацију овог великог Пројекта, обезбиједи ефикаснији систем противградне заштите на цијелој територији Републике Српске.
- У области пчеларства настављен је рад и ажурирање регистра пчелара и пчелињака те издавање рјешења и дистрибуција идентификацијских плочица. У 2017. години регистровано је 150 нових пчелара. Поред издатих рјешења за упис у регистар пчелара и пчелињака у Републици Српској, издато је и 25 рјешења о обустави поступка. Започете су активности у области узгојно селекцијског рада у пчеларству, формирана је радна група и завршен обилазак пчелара који су Министарству поднијели захтјев за оснивање репро центра и тестних станица.
- Мјере подршке развоју пољопривредног задругарства спроводе се кроз Задружне савезе и задруге у циљу рјешавања питања задружне имовине, инвентаризацију задруга и задружне имовине те усмјеравање подршке само на активне задруге, суфинансирање пословних активности задруга, провођењу задружне ревизије, подршку у одржавању сајма руралног стваралаштва у селу Таревци, општина Модрича, праћење реализације Програма развоја пољопривредног задругарства.

- Пласман кредита и зајмова - Путем Инвестиционо-развојне банке РС закључно са 7. децембром 2017. године реализовани кредити у аграрном сектору износили су 9 милиона КМ а за унапређење пољопривредне производње из Фонда партнер путем Развојне банке 565.000 КМ.
- У области земљишне политике - подаци о извршеним педолошким анализама пољопривредног земљишта у 2017. години су унесени у дигиталну базу података Основа заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта Републике Српске. Министарство је, уз активно учешће Правобранилаштва РС и Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове, извршило укњижење права располагања на пољопривредном земљишту на подручју општине Козарска Дубица, са корисника ОДАИП "Пољопривреда" Драксенић у корист Републике Српске. Путем Правобранилаштва РС покренути су поступци укњижбе права располагања и на пољопривредном земљишту на подручју општина Невесиње и Србац. Континуирано праћење и учешће у судским поступцима, покренути против бесправно уписаних корисника на пољопривредном земљишту (АД „Ратар“ Прњавор, АД „Ратарство“ Нова Топола у стечају и АД „Ивањско поље“ у стечају Брод. Реализовани сви захтјеви општина, градова и других институција који су испуњавали услове за доношење Одлуке Владе Републике Српске о преносу права својине на непокретностима (општине Лакташи, Милићи, град Приједор и ЈП „Противградна превентива Републике Српске“). Расписани јавни позиви за додјелу у закуп пољопривредног земљишта укупно 2.951,553 ха, од чега на општинама и градовима: Србац 773,4041 ха, Брод 446,9331 ха, Шамац 721,0421 ха, Дервента 258,3076, Приједор 600,4886 ха, Требиње 188,9669 ха и Шипово 2,4129 ха. Поступак за додјелу концесије окончан и укупно додијељена површина 335,8115 ха, од чега на општинама и градовима: Требиње 202,5976 ха, Лакташи 49,9633 ха и Бијељина 83,2506 ха. Поред окончаних, у току су поступци додјеле концесије за укупно 398 ха, од чега на општинама и градовима: Бијељина 150 ха, Невесиње 65 ха, Приједор 60 ха, Берковићи 65 ха и Модрича 58 ха. Континуирано је вршено давање сагласности и мишљења на просторно-планску документацију, документацију из области заштите животне средине и студије изводљивости концесионих и других пројеката, смјернице за издавање пољопривредне сагласности као и мишљења на примјену одредби Закона о пољопривредном земљишту, поступака замјене пољопривредног земљишта у својини Републике Српске. Успостављање регистра корисника пољопривредног земљишта у својини Републике Српске (закупаца и концесионара), са свим елементима извршавања уговорних обавеза у одговарајућем програму, било је уско везано за обуке службеника и набаву софтвера. Будући да су обуке завршене у току децембра мјесеца, активност набавке софтвера ће се реализовати у наредној години. По питању упостављања координације са инспекцијским органима, у циљу утврђивања приоритета контроле и надзора над извршењем Закона о пољопривредном земљишту, рјешавани су појединачни случајеви и обављане консултације са надлежном инспекцијом.
- Међународну сарадњу која се огледала у имплементацији пројекта који је финансирала ЈСА, затим у спровођењу активности у оквиру програма побољшања пословног окружења и јачања конкурентности (IFC), повезивања аграрних субјеката РС и Републике Италије, UN WOMEN и Dzender centrom Републике Српске у спровођењу програма „Формирање џендер тима и иницирање иновативне џендер акције за родно одговорно буџетирање на регионалном нивоу“.

Реализација активности дефинисаних у Мапи пута с циљем стварања услова за извоз производа биљног и животињског поријекла

Активност која је означена као приоритетна у овом документу је усклађивање улоге и надлежности институција у мрежи хране, а спроводи се кроз израду и усвајање адекватног законодавства из ове области, гдје се јасно дефинишу надлежности институција у сектору

безбиједности хране. С тим у вези Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је као носилац активности измјене три закона: Закона о храни, Закона о ветеринарству у Босни и Херцеговини и Закона о пољопривреди и руралном развоју Босне и Херцеговине је формирало и координирало рад Интерресорне радне групе за израду поменутих Закона. Интерресорна радна група, састављена од представника свих релевантних институција из ове области, припремила је текстове преднацрта наведених закона. У 2017. години није било значајнијег напретка у погледу усаглашавања коначног текста и усвајања Нацрта Закона о вину Босне и Херцеговине. Иако су израђени и усклађени текстови Нацрта Закона о храни, Нацрт Закона о ветеринарству у Босни и Херцеговини и Нацрт Закона о измјенама Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, због недостављања потребних мишљења од свих ентитетских надлежних институција, исти још увијек нису упућени у процедуру разматрања.

Поред ових активности, Министарство спољне трговине и економских односа радило је и на успостављању и осигуравању нових тржишта и извоза производа биљног и животињског поријекла на тржишта изван ЕУ. Најзначајније активности које су провођене у извјештајном периоду односиле су се на припреме за долазак више инспекцијских тимова (Дирекције за здравље и храну, ревизије и анализе Европске комисије, инспекција Руске Федерације и инспекција из Републике Турске).

Инспекцијски тим Европске комисије је провео евалуацију система за извоз меса перади и производа од меса перади на тржиште Европске уније у периоду од 26.9 - 6.10.2017. године. Посјета ове инспекције обављена је на начин да су инспектори Дирекције за здравље и храну, ревизије и анализе Европске комисије извршили аудит система службених контрола у сектору перадарства који се имплементира у Босни и Херцеговини. Након уводног састанка инспекцијски тим из ЕУ је, у сврху провјере функционисања система службених контрола у сектору перадарства и реализације 12 препорука које су надлежни органи у БиХ добили приликом претходне FVO мисије из 2012. године, извршио обилазак надлежних органа на свим нивоима (Канцеларија за ветеринарство, надлежна ентитетска министарства пољопривреде и ентитетске управе за инспекцијске послове), као и двије лабораторије које обављају различите врсте лабораторијских анализа у сектору перадарства (лабораторије Ветеринарског факултета у Сарајеву и Ветеринарског института „Др Васо Бутозан“ у Бања Луци), те четири кандидиована објекта за извоз (двije кланице перади: „Бровис“ д д Високо и „Мади“ доо Тешањ, и два објекта за прераду меса перади „Овако“ доо Сарајево и „Аргета“ доо Сарајево). По окончању обиласка терена инспекцијски тим из ЕУ је 6. октобра 2017. године одржао и завршни састанак којом приликом су представили прелиминарне налазе до којих су дошли током мисије. Генерално, аудит тим је примијетио значајна побољшања у систему службених контрола укључујући и акредитацију службених лабораторија и услове у објектима који су посјећени, у односу на претходни аудит из 2012. године који је обухватио исто подручје. У наредном периоду, у складу са процедурама рада инспекције из ЕУ, након добијања прелиминарног извјештаја о обављеној мисији на који ће Канцеларија за ветеринарство БиХ моћи дати своје коментаре, коначни извјештај ће бити и службено објављен на страници Дирекције за здравље и храну, ревизије и анализе Европске комисије.

Један од значајнијих резултата остварених реализацијом активности из Мапе пута је забиљежен у области извоза производа анималног поријекла. У 2017. години је за извоз меса у Републику Турску је у 2017. години одобрен коридор, односно превоз меса и прерађевина од говеђег меса преко територије ЕУ, што је потврђено објављивањем спроведене одлуке Европске комисије о измјени Прилога II. Одлуке 2007/777/EZ у погледу пописа трећих земаља или њихових дијелова из којих је одобрено уношење у Унију месних производа и обрађених желудаца, мјехура и цријева (Одлука 2017/1461 EZ од 8. августа 2017. године). Практично, овом

одлуком Европске комисије знатно је олакшан и појефтињен транспорт производа анималног поријекла у Турску, а отвориле су се могућности за извоз ових производа и у друге земље, посебно Средњег истока и Руске Федерације.

Управа БиХ за заштиту здравља биља је у 2017. години спроводила активности које се односе упис нових сорти у Сортну листу Босне и Херцеговине. Управа за заштиту здравља биља је покренула процедуру за извршење закључака Савјета министара БиХ доношењем одређених Одлука Управе по хитном поступку: Правилник о допуни Правилника о признавању сорти у БиХ; („Службени гласник БиХ“ бр.29/17) и Правилник о допуни Правилника о упису сорти у Сортну листу БиХ: („Службени гласник БиХ“ бр. 29/17). Поновно успостављање уписа сорти у Сортну листу Босне и Херцеговине, омогућило је коришћење нових сорти које имају веће и стабилније приносе, а самим тим домаћа пољопривредна производња постаје конкурентнија. Активирањем рада Комисије за сорте, у Сортну листу Босне и Херцеговине је у кратком року уписано преко 200 нових сорти и хибрида.

У току 2017. године настављен је рад надлежних институција на одређивању и провођењу националних програма мониторинга: болести биља, болести животиња, болести проузрокованих храном, мониторинга пестицида, минералних ђубрива, ветеринарских лијекова и здравствене исправности хране. Овај процес је неопходно и даље континуирано извршавати и спроводити сваке године. Управа за заштиту здравља биља у сарадњи са надлежним органима ентитета, кантона и Брчко Дистрикта БиХ, годинама спроводи Програм посебног надзора (системске контроле) над карантинским штетним организмима на кромпиру у БиХ. Спровођење програма посебног надзора над кромпиром је континуиран процес који је неопходно спроводити и након добијања сагласности за извоз у ЕУ. Како би се у циљу заштите здравља потрошача утврдио ниво резидуа пестицида у производима биљног поријекла на тржишту Босне и Херцеговине, урађене су контроле да ли исти одговара важећим прописима, те предузеле одговарајуће мјере. Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине у сарадњи са надлежним ентитетским, кантоналним, градским, општинским, те инспекцијским органима Брчко Дистрикта БиХ у периоду од 30.5 – 28.9.2017. године провела Програм контроле резидуа пестицида у и на храни биљног поријекла у БиХ за 2017. годину.

Програм мјера здравствене заштите животиња и њиховог провођења у 2017. години као годишњи план мјера контроле заразних болести животиња је такође активност која је реализована. Програм дефинише сет мјера које је потребно спровести са припадајућим упутама и додатним одлукама. У складу са наведеним, у 2017. години је настављена имплементација мјера контроле бруцелозе код малих преживара кроз провођење вакцинације, те оралне вакцинације лисица против бјеснила. Оба ова програма су спроведена у склопу IPA 2012 пројекта „Јачање капацитета за контролу здравља животиња и нуспроизвода животињског поријекла“.

Институт за акредитовање БиХ је наставио са реализацијом кључне активности јачања тијела за оцјену усклађености обавеза. С тим у вези, у периоду мај 2017 - новембар 2017. године, Институт за акредитовање БиХ је акредитовао шест нових испитних лабораторија, укључујући једну медицинску лабораторију, од који су три лабораторије за испитивања производа биљног и животињског поријекла.

7. ЗАШТИТА ЗДРАВЉА БИЉА, ВЕТЕРИНАРСТВО И БЕЗБИЈЕДНОСТ ХРАНЕ

7.1. Заштита здравља биља

Једна од најзначајних активности које је у сарадњи са надлежним институцијама ентитета и БД спроводила Управа БиХ за заштиту здравља биља у 2017. години је провођење активности које произилазиле на основу потписаног Протокола за осигурање фитосанитарних захтјева између Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине и Федералне службе за ветеринарски и фитосанитарни надзор (Руска Федерација) приликом међусобних испорука производа високог фитосанитарног ризика. У вези са наведеним регистрација произвођача и извозника производа високог фитосанитарног ризика у Руску Федерацију се одвијала несметано и у 2017. години. Укупан број регистрованих извозника воћа и поврћа у Руску Федерацију је повећан на 30 предузећа. Подаци о регистрованим извозницима и произвођачима су доступни на веб страници Управе БиХ за заштиту здравља биља. О свакој измјени и допуни регистрације, Управа је обавјештавала Федералну службу за ветеринарски и фитосанитарни надзор (Россељхознадзор). Успостављен систем са Федералном службом за ветеринарски и фитосанитарни надзор Руске Федерације, путем којег се свака пошиљка воћа и поврћа из Босне и Херцеговине најављује Руској Федерацији је и у 2017. години био обавезујући. Управа путем службених имејл адреса Федералној служби за ветеринарску и фитосанитарну контролу Руске Федерације, верифицира сваки фитосанитарни сертификат издат од стране фитосанитарних инспектора Инспектората ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Такође, између Управе и Федералне службе за ветеринарску и фитосанитарну контролу успостављен је и систем додатне провјере фитосанитарног сертификата путем којег је Управи додијељен приступ серверу са јединственим кодом за сваки фитосанитарни сертификат за који се тражи додатна провјера. Управа БиХ за заштиту здравља биља са Федералном службом за ветеринарски и фитосанитарни надзор је начелно договорила посјету представника наведене институције Босни и Херцеговини са циљем одржавања предавања за циљане групе (фитосанитарни инспектори, извозници и овлашћена лица). Основни циљ обуке је: обучити инспекторе да изврше фитосанитарни преглед воћа и поврћа намијењеног извозу у Руску Федерацију у складу са захтјевима важеће законске регулативе Руске Федерације. У вези са напријед наведеном проблематиком, Управа је хитној процедури извршила измјена и допуне Правилника о форми и садржају фитосанитарног сертификата и фитосанитарног сертификата за реекспорт. Успостављена је централизована база података издатих фитосанитарних сертификата као и њихових електронских копија, што самим тим олакшава провјеру у смислу производа који се извозе за Руску Федерацију, тако да постоји једна адреса у Босни и Херцеговини када се говори о провјерама издатих сертификата, а то је државно одговорно тијело за заштиту здравља биља, тј. Управа. Успостављањем и вођењем обједињене централне базе података о издатим сертификатима као и подацима који они садрже, а који се електронски достављају од стране надлежних инспектората можемо констатовати да се извоз у Руску Федерацију у 2017. години одвијао несметано.

На 30. ванредној сједници Савјета министара БиХ одржаној у марту 2017. године донесени су закључци којима је Управа задужена да по хитном поступку донесе измјене Правилника о упису сорти на Сортну листу и Правилника о признавању сорти пољопривредног биља у Босни и Херцеговини, као и да донесе Пословник о раду заједничке Комисије за сорте, како би почео упис сорти у Сортну листу Босне и Херцеговине. С тим у вези Управа је извршила све обавезе по закључцима Савјета министара БиХ, тако да су створени услови за упис сорти у Сортну листу

Босне и Херцеговине и процес уписа је отпочео и континуирано се обавља. До краја 2017. године у Сортну листу Босне и Херцеговине уписано је укупно 272 сорте.

Током 2017. године БиХ је ратификовала UPOV Конвенцију („Службени гласник БиХ – Међународни уговори“, број 4/17), чиме је овај дуготрајни процес доведен до краја, а БиХ је званично постала 75. чланицом UPOV -а. Ово је била посљедња мултилатерална обавеза Босне и Херцеговине у Легислативном акционом плану за приступање Свјетској трговинској организацији (WTO). У складу са захтјевом UPOV -а именовани су представници БиХ у UPOV -у.

Током 2017. године на нивоу БиХ усвојени су и ступили на снагу:

- Правилник о измјени Правилника о форми и садржају фитосанитарног сертификата и фитосанитарног сертификата за реекспорт („Службени гласник БиХ“, број 06/17)
- Програм посебног надзора (системске контроле) карантинских штетних организама на кромпиру у Босни и Херцеговини за 2017. годину. („Службени гласник БиХ“, број 36/17)
- Правилник о просторној стручној и техничкој оспособљености Органа за потврђивање; („Службени гласник БиХ“ бр. 53/17)
- Правилник о допуни Правилника о упису сорти у Сортну листу БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 29/17)
- Правилник о допуни Правилника о признавању сорти у БиХ „Службени гласник БиХ“ бр.29/17)
- Одлука о измјенама Одлуке о формирању Заједничке комисије за сорте пољопривредног биља у БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 44/17,53/17)
- Измјене и допуне списка активних материја дозвољених за употребу у фитофармацеутским средствима у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 48/17)
- Одлука о давању овлашћења Федералном заводу за пољопривреду за обављање анализа у сврху службеног испитивања квалитета минералних ђубрива („Службени гласник БиХ“, број 54/17)

За бољу имплементацију подзаконских аката кроз Twinning пројект IPA 2012 „Даље јачање капацитета у фитосанитарном сектору из области средстава за заштиту биља, здравља биља, сјемена и садног материјала, укључујући фитосанитарне лабораторије и фитосанитарну инспекцију”, Управа БиХ за заштиту здравља биља је у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ израдила Смјернице за сертификацију сјемена житарица према OECD схеми и девет Смјерница за интегралну заштиту и то за: брескву, јабуку, краставац, кромпир, Solanaseae, винову лозу, вишњу, шљиву, као и генералне смјернице.

Када је ријеч о Републици Српској усвојени су и ступили на снагу:

- Правилник о измјенама и допунама Правилника о условима које морају да испуњавају правна лица која се баве производњом средстава за заштиту биља („Службени гласник Републике Српске“, број 18/17),
- Правилник о нормама квалитета, пакирању, пломбирању и декларисању садног материјала („Службени гласник Републике Српске“, број 21/17)
- Програм посебног надзора карантинских штетних организама на кромпиру у Републици Српској у 2017. години („Службени гласник Републике Српске“, број 42/17)
- Правилник о начину и условима коришћењу средстава за суфинансирање ЈУ Пољопривредног института Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 43/17).

- Програм посебног надзора над присуством карантинског штетног организма *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al. проузроковача бактериозне пламењаче јабучастих воћака на подручју Републике Српске у 2017. години („Службени гласник Републике Српске“, број 61/17),
- Програм посебног надзора над присуством карантински штетног организма *Hulella fastidiosa* Wills te al.- проузроковача пирсове болести на подручју Републике Српске у 2017. години („Службени гласник Републике Српске“, број 62/17),
- Програм посебног надзора над присуством карантинских штетних организама у регистрованим расадницима у Републици Српској у 2017. години, („Службени гласник Републике Српске, број 65/17“),
- Програм посебног надзора над присуством кестенове осе шишкарице – *Dryocosmus kuriphilus Yasumatsu* у Републици Српској за 2017. годину, („Службени гласник Републике Српске, број 70/17“),
- Програм посебног надзора над присуством карантински штетног организма златопјегаста красник - *Agrilus auroguttatus* у Републици Српској у 2017. години („Службени гласник Републике Српске“, број 70/17),
- Правилник о вођењу регистара произвођача, дорађивача, прометника и увозника сјемена пољопривредног биља, („Службени гласник Републике Српске“, број 76/17
- Правилник о измјени и допуни правилника о начину достављања сјемена за признавање сорте, методама испитивања и захтјеву за признавање сорте, („Службени гласник Републике Српске“, број 76/17),
- Правилник о измјенама и допуни правилника о условима који обезбјеђују очување квалитета сјемена у продајном објекту, („Службени гласник Републике Српске“, број 76/17),
- Програм посебног надзора над присуством карантинских штетних организама на коштичавом воћу на подручју Републике Српске у 2017. години, („Службени гласник Републике Српске“, број 76/17),
- Програм посебног надзора над присуством карантинског штетног организма *Monilinia fructicola* (Winter) Honey - проузроковача америчке смеђе трулежи плодова јабучастих и коштичавих воћака на подручју Републике Српске у 2017. години, („Службени гласник Републике Српске“, број 76/17)
- Програм посебног надзора над присуством штетног организма *Candidatus Phytoplasma vitis/Grapevine flavescence dorée phytoplasma FD* у Републици Српској у 2017. години, („Службени гласник Републике Српске“, број 76/17),
- Програм посебног надзора над присуством азијске воћне мушице *Drosophila suzukii* Matsumura на подручју Републике Српске у 2017. години, („Службени гласник Републике Српске“, број 76/17),
- Програм посебног надзора над присуством карантински штетног организма красац јасена – *Agrilus planipennis* у Републици Српској у 2017. години, („Службени гласник Републике Српске“, број 76/17),
- Правилник о откривању, спречавању ширења и сузбијања штетног организма *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al., проузроковача смеђе трулежи кртола кромпира и бактеријског увенућа кромпира и парадајза („Службени гласник Републике Српске", број 81/17),
- Правилник о мјерама за откривање, спречавање ширења и сузбијање штетног организма *Synchytrium endobioticum* (Schilb.) Pere, проузроковача рака кромпира, и начину обавјештавања о предузетим мјерама („Службени гласник Републике Српске", -

број 86/17).

- Рјешење о утврђивању Листе регистрованих средстава за заштиту биља („Службени гласник Републике Српске“, број 94/17).
- Рјешење о утврђивању Списка овлашћених лабораторија које организују и спроводе послове од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља („Службени гласник Републике Српске“, број 95/17).

Такође, у извјештајном периоду након што је разматрала „Информацију о законској регулативи БиХ и Републике Српске у областима сјемена и садног материјала и проблематици увоза сорти сјемена“, Влада Републике Српске усвојила је Закључак којим од институција БиХ захтијева да покрену процедуру измјена и допуна Закона о сјемену и садном материјалу пољопривредних биљака БиХ, те да измијене Одлуку о класификацији роба на режиме извоза и увоза, како би се омогућио увоз сорти сјемена које су регистроване у Републици Српској.

На нивоу Федерације БиХ у извјештајном периоду нису доношени прописи из области заштите здравља биља. С обзиром да на нивоу БиХ није донесен заједнички програм надзора штетних организама, Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства је за потребе пољопривредне Извјештајно-прогнозне службе у Федерацији БиХ израдило и свим кантонским службама доставило смјернице за преглед биља на одређене штетне организме. Смјерницама је дат опис десетак штетних организама по фазама развића, наведене су биљке домаћини сваког од њих, те описана мјеста прегледа, број, вријеме и начин вршења прегледа, методе прикупљања узорака организама за детерминацију и одређене препоруке за рад.

У Брчко Дистрикту БиХ примјењују се прописи Босне и Херцеговине у овој области.

Када је у питању инспекцијски надзор, у фитосанитарној области кроз Twinning пројект IPA 2012 „Даље јачање капацитета у фитосанитарном сектору из области средстава за заштиту биља, здравља биља, сјемена и садног материјала, укључујући фитосанитарне лабораторије и фитосанитарну инспекцију“, Управа БиХ за заштиту здравља биља је у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ израдила Приручник „Процедуре за рад фитосанитарне инспекције“. Овај Приручник је урађен с циљем побољшања активности институција које су укључене у фитосанитарни систем Босне и Херцеговине, као и да процедуре које су наведене у приручнику помогну у стандардизацији рада фитосанитарних инспектора у обављању свакодневних активности и да на тај начин подстакну развој међународне трговине и смањење ризика од увођења нових штетних организама. Као саставни дио Приручника урађене су Процедуре узорковања за квалитет фитофармацеутских средстава и минералних ђубрива и остатака фитофармацеутских средстава. У оквиру истог пројекта, а као помоћ при раду фитосанитарних инспектора урађене су: Смјернице за преглед и узимање узорака за лабораторијска испитивања ради посебног надзора штетних организама за: *Anoplophora glabripennis*, *Anoplophora chinensis*, *Erwinia amylovora*, *Bursaphelenchus xylophilus*; *Gibberella circinata*, Plum pox virus, *Xylella fastidiosa*, Flavescence Doree, Candidatus *Phytoplasma vitis* i Candidatus *phytoplasma solani*.

Када је у питању Федерална управа за инспекцијске послове важно је истаћи да је Влада Федерације БиХ на 118. сједници одржаној дана 7. 9. 2017 године, између осталих, донијела Одлуку о Усвајању Правилника о измјени и допуни Правилника о унутрашњој систематизацији Федералне управе за инспекцијске послове, којом је у значајној мјери промијењена организација фитосанитарних инспектора, на начин да су исти из Сектора граничне инспекције гдје су били систематизовани прије ових измјена, сада враћени у Федерални пољопривредни инспекторат Федералне управе за инспекцијске послове.

Пројекти који су имплементирани у 2017. години у фитосанитарној области су:

- Twinning пројект IPA 2012 – „Даље јачање капацитета фитосанитарног сектора у области фитофармацеутских средстава, здравља биља, сјемена и садног материјала, укључујући фитосанитарне лабораторије и фитосанитарне инспекције” – завршен април 2017
- Пројект „Институционална подршка за сертификацију и контролу садног материјала” технички подржан од Чешке развојне агенције која се имплементира са Централним институтом за надзор и тестирање у пољопривреди из Републике Чешке. Општи циљ пројекта је способност да се испуне захтјеви стандарда ЕУ, укључујући усвајање ефикасног система сертификације садног материја, укључујући јачање службене контроле у БиХ.

Поред претходно наведених пројеката, кориштени су и инструменти техничке помоћи и то ТАИЕХ, BTSF (Better Training for Safer Food), тренинга у организацији Европске комисије.

У 2017. години одржан је седми састанак уговорних страна Ротердамске конвенције. На Конференцији је учествовало више од 1.600 учесника из 188 држава потписница заједно са посматрачима, представницима NVO, те индустрије у области управљања хемикалија и отпада. Остварена је значајна сарадња и координација на међународном плану у оквиру активности везаних за IPPC (International Plant Protection Convention) и EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization, као и са CPVO (Community Plant Variety Office), а настављена је и добра сарадња и координација са фитосанитарним службама држава у регији.

Током 2017. године, на основу података из извјештаја достављених од стране фитосанитарне инспекције инспектората ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, забрањен је увоз и наређено враћање укупно 12 пошиљака и то:

- 9 пошиљака сјеменског кромпира поријеклом из земаља ЕУ (5 из Холандије, 1 из Данске, 1 из Њемачке, 1 из Луксембурга, 1 из Француске) због утврђеног присуства штетног организма Фусариум сп.,
- Једне пошиљке садног материјала јабуке поријеклом из Француске због утврђеног присуства штетног организма *Agrobacterium tumefaciens*,
- Једне пошиљке сјеменског кукуруза из Словеније због тога што утврђени квалитет не одговара прописаном,
- Једне пошиљке минералног ђубрива због неуредне документације.

7.2. Ветеринарство

У области законодавстава на нивоу БиХ усвојени су и ступили на снагу:

- Правилник о допунама Правилника о службеним контролама које се проводе ради верификације поступања у складу с одредбама прописа о храни и храни за животиње те прописа о здрављу и добробити животиња („Службени гласник БиХ“, број 62/17 од 29. 08. 2017. године) - на приједлог Агенције за сигурност хране Босне и Херцеговине у сарадњи с Канцеларијом за ветеринарство Босне и Херцеговине и надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине,
- Одлука о увођењу превентивне вакцинације говеда против болести квргаве коже („Службени гласник БиХ“, број 24/17),

- Одлука о одобравању provedбе вакцинисања против болести плавог језика у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 29/17);
- Одлука о усвајању Плана службених контрола млијека и производа од млијека за извоз у Европску унију за 2017. годину („Службени гласник БиХ“, број 06/17),
- Програм мјера здравствене заштите животиња и њихово спровођење у 2017. години („Службени гласник БиХ“, број 19/17 од 17.03.2017. године, 50/17),
- Одлука о усвајању програма контроле салмонелозе код перади врсте Gallus gallus-у Босни и Херцеговини за 2017. годину („Службени гласник БиХ“, број 29/17),
- Одлука о спровођењу Плана праћења и контроле резидуа за 2017. годину („Службени гласник БиХ“, број 35/17),
- Одлука о измјени и допуни Програма мјера здравствене заштите животиња и њене provedбе у 2017. години („Службени гласник БиХ“, број 50/17),
- Упутство о спровођење поступка сертификације пошиљки меса говеда у сврху извоза у Републику Турску („Службени гласник БиХ“, број 57/17),

Када је ријеч о Републици Српској усвојени су и ступили на снагу:

- Закон о ветеринарству у Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 75/17)
- Закон о измјенама и допунама Закона о ветеринарско-медицинским производима („Службени гласник Републике Српске“ број 75/17)
- (Наредба о мјерама за спречавање појаве и ширења болести инфлуенце птица у Републици Српској „Службени гласник Републике Српске“, број 15/17)
- (Програм контроле салмонелозе код пилића врсте Gallus Gallus узгајаних за производњу меса (товних бројера) у Републици Српској у 2017. години („Службени гласник Републике Српске“, број 33/17)
- Програм контроле салмонелозе код одраслих расплодних јата (расплодна јата у производњи) врсте Gallus Gallus у Републици Српској у 2017. години („Службени гласник Републике Српске“, број 33/17)
- Програм контроле салмонелозе у јатима кока носиља и производње конзумних јаја врсте Gallus Gallus у Републици српској у 2017. години („Службени гласник Републике Српске“, број 37/17)
- Правилник о начину и критеријумима расподјеле средстава Фонда за сузбијање и искорјењивање заразних болести („Службени гласник Републике Српске“, број 39/17)
- Правилник о измјенама и допуни правилника о начину и критеријумима расподјеле средстава фонда за сузбијање и искорјењивање заразних болести („Службени гласник Републике Српске“ број 51/17)
- Наредбе о спровођењу мјера заштите животиња од заразних и паразитских болести у Републици Српској у 2017. години („Службени гласник Републике Српске“, број 52/17)
- Правилник о условима за рад ветеринарских организација („Службени гласник Републике Српске“, број 98/17)
- Правилник о условима и начину додјеле овлашћења за спровођење програма мјера и уписа у регистар овлашћених ветеринарски организација („Службени гласник Републике Српске“, број 98/17)

Доношењем новог Закона о ветеринарству у Републици Српској уводе се нове, савремене мјере контроле болести животиња које омогућавају њихово рано откривање путем прописаних програма контроле и надзирања, као и брзо сузбијање и искорјењивање примјеном мјера

прописаним посебним програмима. Спровођењем прописаних мјера и утврђивањем здравственог статуса животиња на нивоу стада, имања, компартмента, регије или државе у односу на одређену болест према јасно одређеним критеријима, омогућиће се власницима животиња задовољавање ветеринарских услова за стављање животиња у унутрашњи и међународни промет без ограничења. Нови систем безбиједности хране (тзв. “хигијенски пакет”), одговорност за безбиједност хране и хране за животиње пребацује на субјекте у пословању са храном односно храном за животиње и власнике животиња. Уводе се системи самоконтроле и у складу са процјеном ризика одређују се начини и фреквенције контрола. Стварају се претпоставке да се службене контроле обављају на ефикаснији и рационалнији начин. Република Српска је израдила Ветеринарски информациони систем Републике Српске и након спроведених обука, од 8. 6. 2017. године почела са његовом примјеном. Приоритет је дат на уносу података и праћењу вакцинисаних животиња против болести квржаве коже, класичне куге свиња и вакцинације против антракса у дистриктима гдје се болест јављала у претходном периоду.

У Брчко Дистрикту БиХ примјењују се прописи Босне и Херцеговине у овој области.

Праћење ревизијских мисија Дирекције за здравље и ревизију хране DG SANTE-а и будуће ревизијске посјете (перад, конзумна јаја и друго)

У извјештајном периоду још двије мљекаре су одобрене за извоз у ЕУ и уврштене на листу DG SANTE. Тренутно се на тој листи налази 10 објеката из БиХ из којих је одобрен извоз термички обрађеног млијека и млијечних производа у ЕУ.

Након ревизије из марта 2016. године која је у сектору мљекарства, обављена од стране инспектора Дирекције за здравље и храну, ревизију и анализе - DG SANTE надлежни органи из БиХ су добили 3 препоруке које је требало ријешити. Акциони план за 2017. годину који је Канцеларија за ветеринарство БиХ у сарадњи са надлежним органима ентитета направила у циљу рјешавања ове три препоруке одобрен је од стране поменуто Дирекције у јуну 2017. године. Двије од поменуто три препоруке су већ успјешно ријешене и завршене, док је за трећу препоруку која се односи на систем идентификације и контроле кретања животиња као крајњи рок за њен завршетак постављен 31.12.2017. године. Међутим, ова активност је још увијек у фази реализације.

У извјештајном периоду Канцеларија за ветеринарство БиХ је од стране Дирекције за здравље и храну, ревизије и анализе Европске комисије добила термин спровођења мисије у сектору перадарства, која је затражена у септембру 2016. године, тако да су у периоду од 26.9.2017 – 6.10.2017. године два инспектора из ове Дирекције обавили инспекцију у БиХ. Канцеларија за ветеринарство БиХ је у сарадњи са надлежним органима, у сврху извоза у ЕУ одобрила до сада двије кланице перади и два објекта за прераду меса перади.

У циљу побољшавања система службених контрола у сектору перадарства Канцеларија за ветеринарство БиХ је израдила Упутства која су објављена на службеној страници Канцеларије и дистрибуирана на терен, надлежним ветеринарским инспекторима, и то:

- Упутство о методологији одређивања минималне фреквенце службених ветеринарских контрола у објектима одобреним за извоз,
- Упутство о поступању код службених ветеринарских контрола фарми за држање перади
- Упутство о поступању код службених ветеринарских контрола објеката за прераду јаја и центара за пакирање јаја,

- Упутство о поступању код службених ветеринарских контрола кланица перади, расјекаоница и објеката за прераду меса перади,
- Смјернице за узорковање кожица трупова након клања за микробиолошка испитивања и интерпретација добијених резултата.

У Републици Српској су настављене су активности у циљу реализације горенаведених препорука које се тичу инспекцијског надзора и након одобравања извоза млијека и производа од млијека на тржиште ЕУ. Тренутно, у РС је одобрено 60 фарми музних грла за производњу млијека намијењеног ЕУ тржишту, са укупним капацитетом око 19.103.266 л годишње. Такође, у РС су одобрена два објекта за прераду млијека и израду производа од млијека намијењеног ЕУ тржишту. Приоритет у раду ветеринарске инспекције РС стављен је на контроле објекта и фарми које су одобрене за извоз у ЕУ. Проведене су службене контроле и супервизије објекта за прераду млијека и примарних произвођача и друге активности које су претходиле доласку инспектора ЕС. Инспекторима ЕК Ветеринарска инспекција РС ставила је на увид документацију о проведеним службеним контролама и презентовала своје поступке и процедуре у складу са захтјевима инспектора који су проводили аудит.

У склопу припрема за мисију Дирекције за здравље и храну, ревизију и анализе - DG SANTE у Босни и Херцеговини (Производња меса перади и производа од меса перади намјењених извозу у ЕУ – DG (SANTE) 2017-6225) која је планирана од 26. септембра до 6. октобра 2017. године, Република Српска је интензивно радила на припреми и едукацији како примарних произвођача - фармера, тако и прерађивачких капацитета.

МПШВ Републике Српске је донијело План службених контрола за контролу салмонела и других одређених узрочника зооноза који се преносе храном (14.12.2016. године) са циљем спровођењем адекватних и ефикасних мјера ради откривања и контроле салмонела и других узрочника зооноза у свим релевантним фазама производње, прераде и дистрибуције, а посебно на нивоу примарне производње, укључујући храну за животиње, како би се смањила њихова раширеност и ризик који представљају за јавно здравство. У складу са наведеним планом извршена је обука надлежних ветеринарских инспектора. Након имплементације горенаведеног плана извршена је корекција истог у складу са препорукама, донесен је План службених контрола /службеног узорковања за контролу салмонела и других одређених узрочника зооноза који се преносе храном за 2017. годину (15.9.2017. године).

7.3. Безбиједност хране

Агенција за сигурност хране БиХ и надлежни органи ентитета и Дистрикта Брчко БиХ су током 2017. године спроводили активности везане за: процјену ризика у области сигурности хране, мониторинг хране, истраживање квалитета соли на БХ тржишту, мониторинг квалитета меда на тржишту, сарадњу са лабораторијама за контролу хране, Прехрамбене навике становништва, израде прописа усаглашених са легислативом Европске уније, област генетички модификованих организама, признавање природних минералних и природних изворских вода, Имплементација прописа из области безбиједности хране и међународну сарадњу

Правни акти који су усвојени у области безбиједности хране на нивоу БиХ су:

- Правилник о методама узорковања и аналитичким методама за контролу количина диоксида, диоксинима сличним ПЦБ-а и ПЦБ-а који нису слични диоксину у одређеној храни („Службени гласник БиХ“, број 62/17);
- Правилник о измјенама и допунама правилника о методама узорковања и анализа за службену контролу количине микотоксина у храни („Службени гласник БиХ“, број 62/17);

- Правилник о допунама правилника о службеним контролама које се проводе ради верификације поступања у складу с одредбама прописа о храни и храни за животиње те прописа о здрављу и добробити животиња („Службени гласник БиХ“, број 62/17);
- Правилник о утврђивању метода за узорковање и критерија учинковитости за методе анализе за службену контролу нивоа ерука киселине у храни („Службени гласник БиХ“, број 62/17);
- Правилник о измјенама правилника о здравственој исправности воде за пиће („Службени гласник БиХ“, број 62/17);
- Правилник о пластичним материјалима и предметима намијењеним за контакт с храном („Службени гласник БиХ“, број 66/17).

Процјена ризика у области безбиједности хране - Агенција је предузела припремне радње у циљу формирања Савјетодавног вијећа, Научног савјета и научних одбора. У оквиру овог објекта, у извјештајном периоду, а на основу примљених EU RASFF обавјештења о ризицима поријеклом из хране, обавијести изван EU RASFF система и INFOSAN обавјештења, припремљено је укупно 14 иницијалних процјена ризика које имају за циљ да на правовремен начин дају смјернице надлежним органима за предузимање одговарајућих мјера, као и информације потрошачима и другим заинтересираним странама о ризицима поријеклом из хране.

EU RASFF систем – Агенција је запримила укупно 21 EU RASFF обавјештења о ризицима поријеклом из хране. Извршена је евалуација обавијести, припремање и достављање обавјештења надлежним органима у националном систему, запримање повратних информација, те сачињавање повратних информација за упућивање надлежној служби ЕС путем EU RASFF. Агенција редовно доставља извјештај Европској комисији о предузетим мјерама од стране надлежних органа у БиХ који се путем RASFF WINDOW, SANTE RASFF ЕС чини доступним свим чланицама RASFF мреже. Обавијести EU RASFF система – Агенција је запримила укупно 28 обавијести изван EU RASFF система које су на даље поступање и предузимање одговарајућих мјера достављене надлежним органима. WHO/FAO INFOSAN мрежа – Од стране INFOSAN контакт тачке за хитне случајеве за БиХ, у 2017. години запримљене су двије информативне ноте које нису захтијевале поступање надлежних органа у БиХ.

Мониторинг хране – Агенција је у сарадњи са надлежним инспекцијским органима у БиХ у 20 градова и општина провела Програм праћења (мониторинг) остатака пестицида у и на храни биљног поријекла у 2017. години за које су осигурана финансијска средства у буџету Агенције. У оквиру програма праћења (мониторинга) остатака пестицида у и на храни биљног поријекла у 2017. години, извршено је узорковање 195 производа од којих су у четири узорка били садржани остаци пестицида у концентрацији изнад прописане МПЛ вриједности што укупно чини 2 %. Од укупног броја узорака код 60 су пронађени остаци испод МПЛ вриједности (у дозвољеним границама), док код 131 (67%) узорка остаци пестицида нису детектовани. Код 28 узорака идентификована је једна активна материја, док је код 32 узорка идентификовано више од једне активне материје. Када је у питању поријекло узорака 109 или 56%, анализираних узорака је поријеклом из БиХ, док је 86 или 44% анализираних узорака из увоза. Током 2017. године Агенција је упутила надлежним инспекцијским органима информације о проведеном узорковању хране, извјештаје о лабораторијском испитивању анализираних узорака и препоруке за предузимање одговарајућих радњи, с обзиром на утврђене ризике код узорака са

утврђеним вриједностима изнад прописаног МРЛ за одређене активне супстанце. Наконведеног Програма праћења (мониторинг) остатака пестицида у и на храни биљног поријекла у 2017.години, а што се тиче пет кључних извозних производа из БиХ, једино је утврђена вриједност остатака пестицида изнад максимално дозвољене количине у шљиви (Acetamiprid 0,088 мг/кг). Методе за одређивање остатака пестицида у оквиру наведеног Програма су акредитиране у складу са стандардом ISO 17025.

Истраживање квалитета соли на тржишту Босне и Херцеговине - Агенција је у сарадњи и уз финансијску подршку УНИЦЕФ-а БиХ, провела истраживање квалитета соли на тржишту Босне и Херцеговине које је за циљ имало прикупљање података о квалитету соли који ће послужити за израду стратешких докумената или научно/стручних студија у форми извјештаја, препорука, обавјештења или савјета у складу са добијеним резултатима истраживања. У оквиру наведеног Истраживања, од укупно 200 анализираних узорка 64 узорка одговарала су важећим прописима, док 136 (68% од анализираних) узорка није одговарало важећим прописима. Од укупног броја неодговарајућих узорка 23 узорка соли (16,9% од укупног броја неодговарајућих) су поријеклом из домаће производње, док је 113 узорка (83,1% од укупног броја неодговарајућих) узорка поријеклом из увоза. На основуведеног истраживања, Агенција је припремила Извјештај оведеном истраживању квалитета соли на тржишту БиХ, који је Савјет министара БиХ усвојио. Агенција је надлежним инспекцијским органима у БиХ упутила препоруке које су се односиле на појачану контролу свих врста соли на тржишту у БиХ, као и примјену важећих прописа за све врсте соли приликом увоза у БиХ. Такође, препоруке су достављене и произвођачима и увозницима, те су се исте односиле на то да је у процесу производње потребно примјењивати поступке који искључују присуство страних тијела или их своде на минимум као и да се код технолошког процеса јодирања соли намијењене за људску исхрану која се ставља на тржиште БиХ, као и код соли која се увози и која је намијењена тржишту БиХ треба придржавати одредби Правилника о соли за људску исхрану („Службени гласник БиХ“, број 39/09 и 30/12) и Правилника о пружању информација потрошачима о храни („Сл. Гласник БиХ“, број 68/13). У оквиру ове активности, издата је Брошура о истраживањима квалитета соли, и одржана је конференција на тему „Презентација резултата истраживања квалитета соли на тржишту БиХ“, на којој је учешће узело 65 учесника. Методе коришћене у оквиру наведеног истраживања су акредитиране у складу са стандардом ISO 17025.

Мониторинг квалитета меда на тржишту Босне и Херцеговине – Мониторинг меда је проведен на подручју цијеле БиХ и укупно је извршено узимање 100 узорка меда. Мониторинг је припремила и спровела Агенција у сарадњи са надлежним инспекцијским органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Укупан број извршених анализа на 100 узетих узорка износио је 900. Резултати лабораторијских анализа су показале да 47 узорка није било у складу с Правилником о меду и другим пчелињим производима („Сл. Гласник БиХ“, број 37/09 и 25/11). Разлози неусклађености су били повећан садржај НМФ-а, активност дијастазе, смањен садржај редукованих шећера, електрична проводљивост, садржај сахарозе, минералних материја и садржај материја нерастворљивих у води. Агенција је припремила препоруке за надлежне инспекцијске органе у БиХ како би се појачала контрола меда, у складу са одредбама важећих прописа, на тржишту у БиХ, као и контрола одређених врста меда код којих су утврђена највећа одступања у погледу праћених и анализираних параметара, те примјењивале одредбе важећих прописа приликом увоза меда у БиХ. Методе коришћене у оквиру наведеног истраживања су акредитиране у складу са стандардом ISO 17025.

Сарадњу са лабораторијама за контролу хране - Агенција је и у 2017. години наставила сарадњу са лабораторијама за контролу хране у БиХ. На основу обрађених података о лабораторијским анализама хране до дана 10. 1. 2018. године, у БиХ је у 2017. години, узето 18,411 узорака хране, при чему су урађене 42.902 анализе хране. Од тог броја неодговарајућих је било 242 или 1,31% узорака, односно 790 или 1,84% анализа. На основу података о лабораторијским анализама воде, у БиХ је у 2017. години узето 4.001 узорак воде. Од тог броја неодговарајућих је било 924 или 23,09% узорака. У сарадњи са институцијама јавног здравства, настављене су активности на праћењу, прикупљању и анализи података о појави и кретању обољења која се преносе путем хране. На подручју БиХ у 2017. години регистровано је укупно 617 случајева обољевања, гдје је храна потврђена као узрок /пут преноса. Регистрована је и једна епидемија *toxiinfectio/intoxicatio alimentaris* са седам обољелих.

Прехрамбене навике становништва – Агенција је у 2017. години започела са имплементацијом пројекта прехрамбених навика становништва БиХ који је подржан од стране Европског ауторитета за храну који је и осигурао неопходна финансијска средства. Пројект ће се проводити у складу с ЕУ Мену технологијом, што гарантује да су прикупљени подаци у БиХ хармонизовани с подацима и других земаља чланица ЕУ и дио су опште европске базе података о прехрамбеним навикама становника Европе. У другој половини 2017. године започето је са пилот пројектом на узорку од 10% укупног броја испитаника у циљу тестирања упитника и протокола анкетања и уноса података у софтвер. Извршена је обука тренера који ће обучити анкетаре, као и израда базе рецептура националних јела за потребе израде књиге величине порција која је потребна за потребе процјена уноса хране и израчуна квалитета прехране. Крајњи корисници су институције БиХ, те ентитетске институције и академска заједница. Агенција је у 2017. години у сегменту комуникације са потрошачима посредством средстава јавног саопштавања евидентирала укупно 158 активности, међу којима су саопштења за јавност, изјаве за медије, те писмени одговори на упите медија. Потрошачи су и путем службене веб странице редовно извјештавани о ризицима поријеклом из хране, те активностима Агенције о чему су у 2017. години објављена 63 текста.

Координација израде прописа усаглашених са легислативом Европске уније како би се осигурао извоз хране и хране за животиње, те заштитили интереси потрошача и произвођача - У 2017. години у Службеном гласнику БиХ објављено је девет прописа о храни, који су донесени на приједлог Агенције у сарадњи са надлежним органима, од стране Савјета министара БиХ и то:

- Исправка правилника о измјенама и допунама правилника о максимално дозвољеним количинама за одређене контаминанте у храни („Сл. Гласник БиХ“, број 9/17),
- Правилник о утврђивању метода за узорковање и критеријума ефикасности за методе анализе за службену контролу нивоа ерука киселина у храни („Сл. Гласник БиХ“, број 62/17).
- Правилник о узорковању и аналитичким методама за контролу количина диоксида, диоксимида сличним ПЦБ- а, ПЦБ- а који нису слични диоксину у одређеној храни („Сл. гласник БиХ“, број 62/17),
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о методама узорковања и анализа за службену контролу количине микотоксина у храни („Сл. гласник БиХ“, број 62/17),
- Правилник о измјенама Правилника о здравственој исправности воде за пиће („Сл. гласник БиХ“, број 62/17),

- Правилник о допунама Правилника о службеним контролама које се проводи ради верификације поступања у складу са одредбама прописа о храни и храни за животиње, те прописа о здрављу и добробити животиња, („Сл. гласник БиХ“, број 62/17),
- Правилник о пластичним материјалима и предметима намијењеним за контакт са храном („Сл. гласник БиХ“, број 66/17),
- Правилник о поступку оцјењивања и овлашћивања лабораторија за испитивање, контролу и праћење ГМО-а и производа који се састоје, садрже или потичу од ГМО-а („Сл. гласник БиХ“, број 73/17) и
- Правилник о измјени и допуни Правилника о максималном нивоу пестицида у и на храни за животиње биљног и животињског поријекла („Сл. гласник БиХ“, број 92/17).

Наведени правилници представљају наставак већ започетих активности из ранијих година.

На основу Програма рада Агенције за 2017. годину, Агенција је у сарадњи са надлежним органима, реализовала сљедеће активности :

- Правилник о храни за дојенчад и малу дјецу, храну за посебне медицинске потребе и замјени за цјелодневну прехрану при редукцијској дијети,
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о прехранбеним адитивима су у фази достављања на одобравање Управном одбору, и
- Правилник о измјенама и допунама Правилника уситњеном месу, полупроизводима и производима од меса донесен од стране Савјета министара БиХ и објављен је у Сл. гласнику БиХ, број 84/17. Имајући у виду измјене и допуне ЕУ законодавства.

Агенција је у 2017. години припремила и Правилник о системима квалитете за прехранбене производе који је такође одобрен од стране Управног одбора и бит ће упућен у даљу процедуру доношења. Агенција је након низа одржаних консултација и састанака са надлежним органима БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ припремила Нацрт вишегодишњег програма контроле остатака пестицида у и на храни биљног и животињског поријекла, који је заснован на процјени ризика и усмјерен посебно на процјену изложености потрошача и усклађености с важећим законодавством БиХ и релевантном легислативом на нивоу Европске уније, а прије свега са Проведбеном Уредбом Комисије (ЕУ) 2017/660 Од 6. априла 2017. године о координираном вишегодишњем програму контроле Уније за 2018, 2019. и 2020. годину за осигурање усклађености с максималним нивоима остатака пестицида и оцјену изложености потрошача остацима пестицида у и на храни биљног и животињског поријекла.

Област генетички модификованих организама – Савјет за ГМО, у извјештајном периоду, одржао је укупно 12 сједница на којима је донесено шест Мишљења по захтјевима субјеката у пословању са храном за животиње за издавање Рјешења о одобрењу за стављање на тржиште БиХ ГМО хране за животиње, седам стручних мишљења са препорукама и једно саопштење за јавност. Агенција је сходно мишљењима Савјета за ГМО, донијела шест рјешења о одобрењу за стављање на тржиште БиХ ГМО хране за животиње, која садржи ГМО одобрен у складу с важећим прописима Европске уније.

Комисија за признавање природних минералних и природних изворских вода у Босни и Херцеговини – У извјештајном периоду Комисија је одржала пет сједница на којима је рјешавала 18 предмета за признавање природних минералних, природних изворских и стоних вода. Комисија је окончала 11 предмета и донијела Мишљење о признавању, на основу којих је Агенција донијела 11 рјешења, док је 7 предмета у поступку рјешавања. У наведеном периоду је објављена ажурирана Листа признатих природних минералних и природних

изворских вода у БиХ, као и Попис стоних вода, те су исте објављене у “ Сл. гласнику БиХ”, број 72/17, и на web страници Агенције. Све признате воде уписане су у Регистар Агенције.

Управни одбор Агенције – је у извјештајном периоду одржао 12 сједница на којима је разматрао више информација и извјештаја из појединих области из безбиједности хране, као и Програм рада Агенције, те прописе из области безбиједности хране, као и програм рада Агенције, те прописе из области безбиједности хране које на приједлог Агенције у сарадњи са надлежним органима доноси Савјет министара БиХ. Управни одбор је у извјештајном периоду усагласио и одобрио Одлуку о измјенама одлуке о именовању чланова Управног одбора и Одлуку о измјенама и допуни Статута Агенције, којом се омогућава јасније дефинисање процедуре именовања Научних одбора и Научног савјета, као стручних тијела предвиђених Законом о храни за утврђивање научних мишљења у оквиру дјелокруга рада Агенције. Савјет министара БиХ је на 125. сједници одржаној дана 22. 12. 2017. године дао сагласност на Одлуку о измјенама и допунама Статута Агенције.

Реализација обука за спровођење прописа из области безбиједности хране из надлежности Агенције

У циљу што ефикасније примјене прописа из области безбиједности хране и оспособљавања особља надлежних органа и свих заинтересованих страна, а да би се унаприједио постојећи систем и исти ускладио са прописима и стандардима Европске уније, Агенција је у извјештајном периоду, у сарадњи са међународним организацијама организовала и осигурала учешће представника из БиХ на различитим обукама. Агенција је у 2017. години, уз техничку подршку TAIEХ-а организовала сљедеће експертске мисије и радионице: „Службене контроле ГМО“, и „Заштита ознаке оригиналности, ознаке географског поријекла и традиционалног угледа хране“. На наведеним догађајима учествовало је укупно 100 представника надлежних органа БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, субјеката у пословању с храном и удружења потрошача. Агенција је у извјештајном периоду наставила и веома успјешну сарадњу са USAID/SIDA FARMA II Пројектом у оквиру које су реализоване сљедеће обуке: „Контроле присуства пестицида“, „Прикупљање података о потрошњи хране“, и „Изградња капацитета процјене ризика у подручју хране и хране за животиње и развој националне базе података за прикупљање података о хемијским појавама“. Координација активности са DG NEAR – реализовано је учешће представника БиХ на девет тренинга у склопу „Better training for safer food“.

Међународна сарадња – Сарадња са Европским ауторитетом за безбиједност хране (EFSA) –

Агенција је у протеклој години потписала Споразум са EFSA-ом. На основу потписаног Споразума, Агенција је испоштовала сљедеће обавезе: Именовање представника као националних организатора, односно именовање представника Научног одбора и именовање Контакт тачке испред БиХ за EFSA-у, одржавање двије експертске мисије везано за прикупљање података о зоонозама и узрочницима зооноза, антимикуробној резистенцији и епидемијама узрокованим храном зооносес, FBO И AMR), и одржавање радионице на тему: „Процјена ризика заснована на доказима и о базама података за процјену ризика“. Успостављен је систем за прикупљање и извјештавање о зоонозама и узрочницима зооноза, антимикуробној резистенцији и епидемијама узрокованим храном у који су укључене надлежне институције БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, те је достављен извјештај о зоонозама и узрочницима зооноза, антимикуробној резистенцији и епидемијама узрокованим храном, који је и званично публикован од стране EFSA-е. Започете су активности везано за прикупљање података о резидуама пестицида и остацима ветеринарских лијекова. Именовано је девет представника БиХ у научне мреже EFSA-е. Агенција је припремила и деветомјесечни Извјештај о реализацији активности који је достављен EFSA-и, те је исти упућен Европској комисији на увид.

На основу реализације обавеза из потписаног Споразума, потписан је нови Уговор о међусобној сарадњи на период од 18 мјесеци.

Када је ријеч о безбиједности хране, у Републици Српској на основу Закона о храни РС донесен је Правилник о вођењу Централног регистра објеката који послују са храном („Службени гласник Републике Српске" број 78/17). Осим тога припремљени су и у даљу процедуру упућени Правилник о пружању информација потрошачима о храни и Правилник о хигијени хране и упућени у даљњу процедуру.

Што се тиче активности које су спровођене у области безбиједности хране у Републици Српској радило се на проналажењу стратешких партнера за ревитализацију капацитета који нису у функцији. Вршен је упис и вођење Централног регистра објеката који послују са храном у складу са Законом о храни („Службени гласник Републике Српске", број 19/17) и Правилником о вођењу Централног регистра објеката који послују са храном („Службени гласник Републике Српске" број 78/17) - донесено 63 рјешења о упису у Централни регистар објеката који послују са храном. Такође, вршен је упис и вођење Регистара произвођача јаких алкохолних пића у складу са Законом о јаким алкохолним пићима („Службени гласник Републике Српске", број 81/15) и Правилником о Регистру произвођача јаких алкохолних пића, садржају произвођачке спецификације, обиљежавању посуда и вођењу подрумске евиденције („Службени гласник Републике Српске", број 103/16)- уписано је 48 произвођача јаких алкохолних пића;

На основу Закона о вину РС донесен је Правилник о минимално техничко-технолошким условима у погледу стручног кадра, објеката, просторија, опреме и уређаја за производњу вина („Службени гласник Републике Српске", број 56/17). Тако, на основу поменутог закона је припремљен и Правилник о садржају и начину вођења Виноградарског регистра и Винарског регистра али није објављен у Службеном гласнику РС до краја 2017. године.

Вршен је упис и вођење Винарског регистра у складу са Законом о вину („Службени гласник Републике Српске", број 80/15) и Правилником о минималним техничко-технолошким условима у погледу стручног кадра, објеката, просторија, опреме и уређаја за производњу вина („Службени гласник Републике Српске", број 56/17) - уписано је 26 произвођача вина.

Вршена координација са инспекцијским органима у циљу контроле квалитета пољопривредних производа ради заштите здравља људи - Законом о храни извршена је подјела и детаљно разграничење надлежности између инспекције за храну, ветеринарске и пољопривредне инспекције, чиме се остварује боља координација рада ових инспекција и ефикаснији надзор субјеката у пословању са храном.

У складу са Правилником о поступку утврђивања и испуњености услова за рад испитних лабораторија („Службени гласник Републике Српске", број 106/10) овлашћене су двије лабораторије за анализу хране

8. ОРГАНСКА ПРОИЗВОДЊА, ПРАВНИ ОКВИР И УСЛОВИ ЗА ИЗВОЗ ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОДА

Органска производња је систем одрживе пољопривреде који се базира на високом поштовању еколошких принципа путем рационалног коришћења природних ресурса, употребе обновљивих извора енергије, очувања природне разноликости и заштите околиша. Производња и пласман органски произведене хране, представља један од главних циљева Европске уније, а у Босни и Херцеговини постаје све заступљенија и економски значајнија. Предности за овај вид производње огледају се како у уситњеним посједима као и земљишту које дуго или уопште није било у систему интензивне производње и тиме контаминирано штетним материјама. Иако у Босни и Херцеговини постоје природни ресурси који су погодни за развој органске производње, број произвођача који се баве том производњом је мали, а количине произведене органске хране у односу на конвенционалну производњу, још увијек скромне.

На основу незваничних информација на подручју Федерације БиХ постоји око 70 органских произвођача. Не постоји ниједна сертификована органска сточарска фарма, а двије су у фази конверзије. У Републици Српској је идентификовано 26 произвођача који се баве органском пољопривредном производњом, а тренутно их је највише у области љековитог биља и бобичастог воћа.

Према извештају FIBL института (Research Institute of Organic Agriculture), органска производња у БиХ у 2016. години је била заступљена на 659 ха што чини мало више од 0,03% укупно обрадивог земљишта, док се сакупљање самониклих биљних врста одвијало на површини од 50.250 ха. На основу података који су приказани у табели у наставку евидентно је да се у периоду од 2013. до 2016. године знатно повећале површине за узгој органских усјева и то са 292 на 659 хектара или за 126%.

Табела 32. Површина под органском производњом у Босни и Херцеговини (ха)

2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
343	343	292	353	576	659

Извор података: The world of organic production, Statistics and emergine trends FIBL&IFOAM-Organics international (2017): Frick and Bonn, 2017-02-20

Вриједност извезених органских производа из БиХ на инострано тржиште у 2017. години је износила 4 милиона евра што је у поређењу са вриједности извоза из претходне године више за 14%, а у поређењу са вриједности извоза из 2015. удвостручен. Државе у које се претежно извозе органски производи су Њемачка, Холандија, Данска, Италија, Шведска и Швицарска.

Законодавство у области органске производње - У складу са надлежностима у области пољопривреде ентитети су донијели или су процесу доношења законских и подзаконских аката за органску производњу док Брчко Дистрикт БиХ ову област нема уређену. Релевантно законодавство се усклађује за законодавством ЕУ.

У Републици Српској на снази је Закон о органској производњи Републике Српске („Службени Гласник РС“, број 12/13) као и сљедећи подзаконски акти:

- Правилник о условима за издавање сертификата за органске производе;
- Правилник о условима за рад контролних организација и начину вршења контроле у поступку органске производње;
- Правилник о технолошким поступцима прераде у органској производњи;
- Правилник о методама органске, биљне и сточарске производње и периоду конверзије;
- Правилник о садржини, обрасцу и начину вођења евиденције у органској производњи.

У Федерацији БиХ на снази је Закон о пољопривредној органској производњи („Службене новине Федерације БиХ“ број 72/16) док су правилници у процесу израде.

Цертификација и услови извоза – Темељне ЕУ уредбе за органску пољопривредну производњу и стављање у промет органски произведених роба у Европској унији су:

- Уредба Савјет (ЕЦ) бр. 834/2007 о органској производњи и означавању органских производа
- Уредба Комисије (ЕЦ) бр. 889/2008 - о детаљним правилима за спровођење Уредбе Савјета (ЕЦ) бр. 834/2007 о органској производњи и означавању органских производа с обзиром на органску производњу, означавање и контролу (обје на снази од 2009)

- Уредба Комисије (ЕЦ) бр. 1235/2008, о детаљним правилима за спровођење Уредбе Савјета (ЕЗ) бр. 834/2007 с обзиром на режиме за увоз органских производа из трећих земаља
- Уредба Комисије (ЕЦ) бр. 271/2010 о измјени Уредбе (ЕЗ) бр. 889/2008 о детаљним правилима за спровођење Уредбе Савјета (ЕЦ) бр. 834/2007 у погледу ознака органске производње Европске уније

Органски производи из земаља које нису чланице ЕУ могу се дистрибуирати на тржиште ЕУ само ако су произведени и ако је инспекција проведена под условима који су идентични или еквивалентни онима који се примјењују на органским произвођачима у ЕУ. Правила уведена 2007. године су флексибилнија у односу на уредбу која јој је претходила а по којој су органски производи могли бити увезени у ЕУ само ако су имали ЕУ-сертификат и уколико је њихова производња била надгледана од стране чланица земаља ЕУ. Тада је поступак издавања дозвола замијењен новим правилима увоза и контролним тијелима (сертификацијским организацијама) из земаља које нису чланице ЕУ, омогућено је да буду директно надлежне за издавање сертификата и надгледане од стране Европске комисије и земаља ЕУ. Овим је омогућено Европској комисији да врши надзор и праћење увоза органских производа. Истом регулативом постављен је темељ за правила ЕУ о органској производњи укључујући вина, производе аквакултуре и морске траве.

Билатерални споразум је уобичајени начин признавања трећих земаља од стране Европске комисије у сарадњи са државама чланицама. При томе, Комисија уз подршку држава чланица врши надзор поступака током производње и контроле органских производа да све буде у складу са циљевима и начелима ЕУ легислативе за ову област.

Босна и Херцеговина није потписница билатералног споразума о признавању трећих земаља од стране Европске комисије али ЕУ прописи дозвољавају да се могу увозити органски производи и из трећих земаља које још нису постигли билатерални споразум са ЕУ чиме је и органским пољопривредним произвођачима из Босне и Херцеговине омогућено да извозе на европско тржиште. Европска комисија је прописала да производ који се производи и контролише на исти начин као у Европској унији може имати слободан приступ на заједничко ЕУ тржиште. Контролна тијела која намјеравају предузети такве контроле морају бити одобрена од стране Европске комисије и држава чланица, а њихов надзор је директна дужност Комисије у сарадњи са државама чланицама. Додатно, а будући да се услови производње у трећим земљама понекад разликују од оних у Европи, није увијек могуће примијенити потпуно иста правила за производњу или контролу. Због тога је могуће и постојање сличних правила а која су у складу с циљевима и начелима ЕУ легислативе за ову област.

Постоје посебна упутства Европске комисије која прописују како контролна тијела аплицирају за одобрења, како се надгледају и које друге мјере треба предузети у вези са увозом органских производа и њиховом контролом. Прописи о увозу олакшавају увоз органске хране у ЕУ док у исто вријеме промовирају бољи мониторинг и на тај начин се боре против обмана и превара. Увоз из трећих земаља је прописан Уредбом (ЕЦ) бр. 834/2007, гдје се наводи да се производ увезен из треће земље може ставити на тржиште Заједнице као органски производ под условом да:

- је производ произведен у складу са правилима која производње која су еквивалентна правилима производње и означавања наведене Уредбе
- да су субјекти подвргнути мјерама контроле које су једнако учинковите као и мјере контроле прописане наведеном Уредбом и да су се те мјере примјењивале непрекидно и учинковито;
- да су субјекти своје активности у свим фазама производње, припреме и дистрибуције у трећим земљама подвргнули систему контроле како је прописано у наведеној Уредби;

- да је за производ издана потврда о инспекцији коју су издали надлежно тијело, контролно тијело или контролна установа из треће земље, призната како је прописано наведеном Уредбом.

Анекс III Уредбе 1235/2008 садржи листу трећих земаља које су признате од стране ЕУ да имају еквивалентна правила органске производње и контроле. Анекс IV исте Уредбе садржи листу контролних тијела и институција признатих и овлашћених да верификују да су производи који се стављају на тржиште ЕУ контролисани од стране тијела овлашћених у складу са Уредбом 834/2007.

За акредитацију увоза у Европску унију постоји 6 група производа које једна контролна агенција може контролисати, а то су: непрерађени биљни производи, живе животиње или непрерађени животињски производи, производи аквакултуре и алге, прерађени пољопривредни прехранбени производи, прерађени пољопривредни производи за употребу као сточна храна, и вегетативни садни материјал и сјемена за узгој. Сва контролна тијела призната од ЕС налазе се у Анексу IV Уредбе 1235/2008., а за Босну и Херцеговину су наведени:

1. „Agreco R.F. Göderz GmbH", Mündener Straße 19, 37218 , Witzenhausen, Germany
2. „Bio.inspecta AG", Ackerstrasse, 5070, Frick, Switzerland
3. „Ecocert SA", BP 47, 32600, L'Isle-Jourdain, France
4. „IMOswiss AG", Weststrasse 1 , 8570, Weinfelden, Switzerland
5. „LACON GmbH", Moltkestrasse 4, 77654, Offenburg, Germany
6. „ORSER", Paris Caddesi No: 6/15, 06540, Ankara, Turkey
7. „Organic Control System", Трг цара Јована Ненада 15, 24000, Суботица, Србија
8. "Органска контрола", Улица Џемала Биједића бр.2, 71000, Сарајево, Босна и Херцеговина

Анексом V Уредбе (ЕЦ) 1235/2007 прописан је Цертификат о инспекцији који се издаје за сваку појединачну пошиљку а садржи податке о сертификацијском тијелу, извознику, произвођачу, увознику, количинама, CN кодовима и сл.

„Органска контрола“ је једина контролна агенција са сједиштем у Босни и Херцеговини и она осим територије БиХ, може контролисати и производњу органских производа на подручју Србије и Црне Горе. Призната је од стране Европске комисије као овлашћено контролно тијело за сертификацију органских производа намијењених извозу на тржиште Европске уније и за контролу непрерађених биљних производа и прерађених пољопривредно-прехранбених производа.

Иако је још од 2010. године било покренуто питање и истицана потреба усвајања законодавства о органској производњи на нивоу БиХ, ипак ни до данас није постигнута сагласност да се та активност и реализује. Наиме, Уставом Босне и Херцеговине пољопривреда не спада у надлежност институција Босне и Херцеговине гдје је, такође, прописано и да БиХ може преузети надлежности у оним стварима у којима се о томе постигне сагласност ентитета. Законом о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 50/08) прописано је да је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ надлежно за осигурање успостављање координације свих неопходних институција и других тијела, координирање развоја неопходних мјера и процедура за испуњавање међународних обавеза и трговинских стандарда у ономе што се односи на сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја Босни и Херцеговини. Министарство, а што је прописано истим законом, обезбјеђује да се све одлуке у вези са планирањем на свим

нивоима власти, буду донесене у договору, координацији и сарадњи, те уз активно учешће представника свих одговорних институција и заинтересованих страна које су укључене у рурални развој, а у складу са добрим праксама ЕУ.

Са свим наведеним, а узимајући у обзир да је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, вођено препорукама ЕУ као и захтјевима тржишта органских производа, покретало процедуру за доношења закона о органској производњи на нивоу БиХ, није дошло до договора и сагласности оба ентитета да се уђе у процедуру израде једног оквирног прописа. Како је у међувремену, прво у Републици Српској 2013. године усвојен Закон о органској производњи Републике Српске (укључујући и накнадно донесене подзаконске акте) а након тога је и у Федерацији БиХ 2016. године усвојен Закон о пољопривредној органској производњи (подзаконски акти су у фази усвајања), смањено је и интересовање укључених и заинтересованих страна да се настави са израдом оквирног прописа о органској производњи. Такође, усвајање закона и подзаконских аката на нивоу ентитета у значајној мјери је допринијело да се ова област уреди у складу са ЕУ законодавством чиме су додатно обезбијеђени бољи услови за производњу и извоз органских производа а који, како статистике показују, имају тренд сталног пораста. Међутим, уочавајући неопходност додатне промоције и дизања свијести о могућностима које пружа производња и продаја/извоз органских производа, неопходан је додатни ангажман свих надлежних институција на пружању подршке и промовисању органске производње код домаћих произвођача и конзумента а посебно промоција на извозним тржиштима.

Стратешким планом руралног развоја БиХ је препознат значај органске производње те је дефинисана и посебна мјера – Подршка органској производњи, заштита животне средине (околине), смањење утицаја климатских промјена; а у оквиру ове мјере засебна подмјера – Подршка производњи, сертификацији и контроли органске производње у складу са најбољим праксама ЕУ захтјевима тржишта.

9. РИБАРСТВО

9.1. Производња/узгој рибе

Укупна производња слатководне рибе у 2017. години у Федерацији БиХ износи 1.833 тона, што је за 8,9% више у односу на претходну годину. Производња пастрмке износи 1.803 тоне и у односу на прошлу годину порасла је за 8,8%, остале рибе износи 30 тона и већа је за 18,7% у поређењу са претходном годином. Остварена укупна производња морске рибе износи 177 тоне и већа је за 1,9% у поређењу са 2016. годином.

Табела 33. Узгој/производња рибе у Федерацији БиХ (у тонама)

	2016.	2017.	Индекс 2017/2016
Узгој/производња слатководне рибе			
Пастрмка/пастрва	1.657	1.803	109
Остала риба*	25	30	119
Укупно	1.683	1.833	109
Узгој/производња морске рибе			
Орада	94	96	102
Лубин	80	81	102
Укупно	174	177	102

Извор: Федерални завод за статистику БиХ

*Остала риба (шаран, златовчица, итд.)

У Републици Српској производња конзумне рибе у рибњацима у 2017. години смањена је за 35,3% у односу на 2016. годину. Производња конзумне рибе у шаранским рибњацима у 2017. години мања је за 46,7%, док је у пастрмским рибњацима мања за 29,0%. Производња шарана чини 25,5% од укупно произведене рибе, производња пастрмке 70,5%, а производња остале рибе чини 4,0% од укупно произведене рибе. Овај видљиви пад производње искључиво је везан за изузетно неповољне временске прилике (недостатак падавина и велике врућине), посебно за слатководно рибарство. Смањење производње се одразило и на цијену рибе на тржишту, тако да су у току 2017. године забиљежене цијене које су биле значајно веће (у неким случајевима и до 50%) у односу на претходне године.

Табела 34. Производња конзумне рибе у Републици Српској (у тонама)

	2016.	2017.	Индекс 2017/2016
Шаран	769	446	58
Пастрмка	1.738	1.234	71
Остала риба	201	71	35
Укупно	2.708	1.751	65

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске

9.2. Усклађивање законодавства у БиХ са ЕУ законодавством у области рибарства

Босна и Херцеговина још увијек није уговорна страна у међународним, мултилатералним или билатералним уговорима у области рибарства. Са FAO Општом комисијом за рибарство Медитерана (FAO GFCM) сарађује у својству неговорне чланице. Генерално, сарадња са FAO GFCM и чланство у FAO AdriaMed пројекту отвара могућност да институције у Босни и Херцеговини остваре техничку помоћ која ће, прије свега, помоћи развоју и хармонизацији домаћег законодавства са захтјевима FAO Опште комисије за рибарство Медитерана (GFCM) а који су конзистентни са законодавством Европске уније.

Европска комисија је путем закључака са састанака Пододбора за пољопривреду и рибарство подржала сарадњу БиХ и FAO GFCM, која ће, БиХ прије свега, помоћи у бржом спровођењу обавеза предвиђених Споразумом о стабилизацији и придруживању у области рибарства, између осталог и усклађивање домаћег законодавства са правном стечевином Европске уније у овој области.

Када је ријеч о конкретним активностима које су спровођене по питању сарадње с GFCM, представници надлежних институција Босне и Херцеговине укључени су и учествују у раду радних тијела GFCM. С тим у вези, током редовног састанка Одбора за усклађеност одржаног у јануару 2017. године, анализирани су одговори и појашњења уговорних чланица као и неговорних чланица у погледу статуса спровођења одлука GFCM-а те размјене релевантних података и информација које је претходно затражио Секретаријат GFCM-а. Истовремено на састанку се разговарало о операционализацији техничке помоћи у свјетлу различитих захтјева које је запримио Секретаријат GFCM-а, а чији циљ је рјешавање постојећих празнина у погледу законодавног усклађивања. Када је у питању Босна и Херцеговина у извјештају са састанка Одбора за усклађеност наведено је да је статус спровођење препорука GFCM-а у протеклом периоду охрабрујући. Будући да је Босна и Херцеговина стекла статус за сарадњу изван Уговорног односа тек 2016. године, разумљиво је да новој чланици треба времена како би у погледу хармонизације сустигла друге земље чланице. Евидентно је да успоређујући регулативу коју имају друге учеснице AdiaMed програма, а која је усклађена са ЕУ регулативом, Босна и Херцеговина би требала изградити и усвојити ново оквирно законодавство у области

рибарства и аквакултуре. С тим у вези, исказан је посебан интерес за осигурање, уз подршку GFCM, прогресивне хармонизације са прописима ЕУ у области рибарства.

С обзиром да GFCM, такође, има развијене капацитете за подршку заједничким пројектима на субрегионалном и регионалном нивоу који унапређују научну сарадњу и изградњу капацитета у земљама корисницама, а све у складу са GFCM приоритетима и стратешким циљевима, БиХ је покренула прелиминарне активности укључења у активности FAO AdriaMed пројекта. С тим у вези, започет је поступак потписивањем пројектног уговора (у складу са важећим прописима у БиХ). Савјет министара БиХ утврдио је Приједлог за закључивање Пројектног споразума „Научна сарадња за подршку одговорном рибарству на Јадрану/подршка за успоставу подрегионалног система за праћење рибарства“ – AdriaMed између Савјета министара Босне и Херцеговине и Организације за храну и пољопривреду Уједињених нација (FAO). Процедура закључивању Уговора је у току, а Босна и Херцеговина ће се потписивањем пројектног споразума укључити у све активности AdriaMed пројекта у области научне сарадње у јадранским земљама (Албанија, Хрватска, Италија, Црна Гора и Словенија), а све у складу с Кодексом о одговорном рибарству који је усвојио UN FAO. Пројект финансирају Европска комисија, Република Италија и Република Хрватска. Дугорочни циљ пројекта је давање подршке јадранским државама у остварењу програма заједничког управљања рибарством, уз пуну и координирану сарадњу државних управа за рибарство, истраживачких структура, рибопрерађивачких подuzeћа и професионалних рибара. Приједлог овог споразума биће достављен Предсједништву БиХ у даљу процедуру, а за потписника пројектног споразума предложен је министар спољне трговине и економских односа. Формални рад у овом пројекту, Босна и Херцеговина ће остварити након потписивања Споразума о имплементацији пројекта. Тиме ће допринијети свеукупном испуњавању приоритета и стратешких циљева FAO GFCM-а и приоритета заједничке рибарске политике ЕУ.

На основу приједлога DG MARE, Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине покренуло је и окончало поступак за потписивање текста Малтешке министарске декларације MedFish4Ever која је препозната као корак ка постизању одрживог коришћења рибљих ресурса, заштити морског околине и регионалној сарадњи у Медитерану. Потписивање ове декларације представља још један допринос у испуњењу међународних обвеза ЕУ, у оквиру циљева одрживог развоја, а омогући ће и приступ значајним фондовима ЕУ за очување и одрживи развој рибљег фонда.

У контексту изградње капацитета у области рибарства у 2017. години одржане су двије TAIEХ експертске мисије на којима су учествовали представници надлежних институција свих нивоа власти у области рибарства у БиХ, и то: Техничка помоћ за израду акционог плана у области рибарства с аспекта приближавања Босне и Херцеговине европским интеграцијама, и експертска мисија Одрживо рибарство (аквакултура) – проширење знања из релевантних аспеката из области аквакултуре с аспекта приближавања Босне и Херцеговине Европској унији.

У Републици Српској спроводи се Закон о слатководном рибарству Републике Српске и важећи подзаконски акти. На основу Закона о рибарству припремљен је нацрт Правилника о ловостају, алатима, опреми и средствима за риболов и забрани лова риба које немају прописану величину и Правилник о облику, садржају и обрасцу дозволе за обављање риболова, те су достављени заинтересованим актерима на сугестије и коментаре. У току године издато је једно

рјешење којим се даје одобрење за обављање дјелатности аквакултуре привредном друштву, осам рјешења којим се одобрава електрориболов за научна и стручна истраживања. Потписан је 51. Уговор о привременом коришћењу рибарских подручја са корисницима истих, континуирано се вршило праћење спровођења одредби Уговора и Закона, реализације планова рада и порибљавања риболовних вода од стране корисника, дистрибуција дозвола и уплате накнада за коришћење рибарских подручја од стране корисника.

Надлежним инспекцијама упућено је шест захтјева за ванредну инспекцијску контролу субјеката који обављају дјелатност аквакултуре и корисника рибарских подручја.

У Федерацији БиХ на снази је Закон о слатководном рибарству ФБиХ и у складу са њим усвојени су подзаконски акти. Надлежни органи за спровођење Закона о слатководном рибарству ФБиХ су Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, кантонална министарства пољопривреде, Федерална управа за инспекцијске послове и органи инспекцијског надзора кантона (пољопривредни и ветеринарски инспектори). У два од десет кантона у овом ентитету усвојени су кантонални закони о слатководном рибарству, и то у Херцеговачком-неретванском кантону и Кантону 10. Поред тога, у Херцеговачко-неретванском кантону на снази је Закон о морском рибарству ХНК. У поступку доношења је Закон о слатководном рибарству у Западно-херцеговачко кантону.

У Брчко Дистрикту БиХ у примјени је Закон о слатководном рибарству Брчко Дистрикта БиХ и конкретних активности у овој области није било током 2017. године.

10. ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Како би се одговорило бројним изазовима попут глобализације, европских интеграција, либерализације тржишта надлежне институције у БиХ преузимају бројне активности како на мултилатералном тако и билатералном плану као и планирању међународне развојне помоћи. Иако је БХ пољопривредно-прехрамбени сектор у задњих неколико година остварио одређени напредак у позиционирању на међународном тржишту; његов даљи развој подразумијева прихватање и примјену међународних стандарда у трговини, како ЕУ тако и других тржишта која се односе на безбиједност хране, добробит животиња, здравља биља и животиња, и јавно здравље. Кроз успостављање мултилатералних и билатералних односа настоји се да сектор пољопривреде чини значајан дио укупног извоза БиХ те да буде сектор привреде који остварује суфицит у робној размјени са свијетом.

10.1. Примјена Споразума о стабилизацији и придруживању и Додатног протокола

Други састанак Пододбора за пољопривреду и рибарство између представника Европске комисије и Босне и Херцеговине одржан је у Сарајеву 25. 10. 2017. године и на овом састанку се разговарало о спровођење ССП-а и приближавању прописа у Босни и Херцеговини са правном стечевином Европске уније у области пољопривреде и рибарства, укључујући безбиједност хране, ветеринарска и фитосанитарна питања. Константовано је да у области пољопривредне политике и политике руралног развоја није остварен очекивани напредак када је ријеч о кључним приоритетима дефинисаним на претходном састанку Пододбора. Комисија је поновила да БиХ мора интензивније радити на јачању институционалних капацитета и

координације усклађивања правног оквира у овој области *acquis-a*. Комисија је поздравила заједнички рад надлежних институција на изради нацрта Стратешког плана руралног развоја за цијелу БиХ те позвала сва одговорна тијела власти да убрзају процес његовог усвајања. Комисија је скренула пажњу на чињеницу да ће за овај сектор бити доступна значајна средства ЕУ, укључујући за област безбиједности хране, ветеринарска и фитосанитарна питања, под условом да стратешки документ буде усвојен до краја 2017. године. Комисија је поново позвала БиХ да превазиђе застој и унаприједи припреме по питању пољопривредног пописа који је у застоју већ неколико година. Поздравила је и финализацију државног закона о вину, те изразила очекивања да ће закон бити ускоро усвојен, а да ће ентитетски закони о вину ускоро бити усаглашени са државним. Комисија је поздравила напредак постигнут у вези са правилником о географским ознакама те позвала БиХ да заврши процес усвајања. Такође је позвала на усвајање државног закона о органској пољопривредној производњи, те подсјетила да је преостало да се усагласе информациони системи у пољопривреди широм БиХ.

У областима безбиједности хране, ветеринарских и фитосанитарних питања, Комисија је поново позвала БиХ да усвоји пакет државних закона о безбиједности хране и ветеринарству. Комисија је примила к знању да БиХ намјерава поднијети захтјев за дозволу за извоз пастеризованог свјежег млијека и млијечних производа у ЕУ. Комисија је поздравила генерално добар ниво вакцинације против болести квржаве коже у БиХ. Комисија је, такође, поздравила приступање БиХ Међународној конвенцији о заштити нових биљних сорти (Конвенција УПОВ). Политике рибарства, такође, се морају ускладити широм земље, те са *acquis-em* у циљу повећања потенцијала произвођача из БиХ за извоз у ЕУ. Комисија је позвала БиХ на потписивање Малтешке декларације *MedFish4Ever* о сарадњи и одрживом развоју рибарства за све приобалне државе на Медитерану, које је раније најављено.

Примјена Додатног протокола

Надлежне институције у БиХ су у редовној процедури припремиле и објавиле Царинску тарифу за 2017. годину чији су саставни дио Царинске квоте отворене Протоколом уз Споразум о стабилизацији и придруживању. Примјена царинских квота је почела 1. фебруара 2017. године, а Царинска тарифа за 2017. годину обухвата номенклатуру роба која је у складу са Хрмонизовним системом и са Комбинираном номенклатуром коју користи Европска унија, ознаке за посебне захтјеве државе и додатне шифарске ознаке, царинске стопе које се примјењују на робу обухваћену номенклатуром, преференцијалне царинске стопе у складу са међународним споразумима које је БиХ закључила са одређеним земљама или групама земаља и тарифне квоте.

Примјена Додатног протокола уз Споразум о стабилизацији и придруживању како би се узело у обзир приступање Хрватске је један од најзначајних догађаја за пољопривредно прехранбени сектор у Босни и Херцеговини, с обзиром на додатни ниво либерализације који је омогућен за производе из ЕУ. У исто вријеме Европска комисија је Босни и Херцеговини повратила повлашћен статус у извозу воћа и поврћа поновним враћањем аутономних трговинских мјера. Такође, повећане су и квоте за извоз вина, шећера и рибе поријеклом из Босне и Херцеговине. Отварање тржишта у принципу има позитиван утицај на обим трговине и стабилизације цијена на тржишту, мада ће ефекте либерализације и примјене додатног Протокола бити могуће релевантно оцијенити тек у периоду који предстоји, с обзиром да је 2017. година прва година његове примјене. Генерално посматрајући, квоте које су договорене Додатним протоколом у 2017. години су углавном само дјелимично искоришћене и нису имале утицај на количинско повећање увоза тих производа, већ се у суштини десило да се увози иста количина производа, али након измјене услова без царине, а све у оквиру договорене количине.

У наставку је дат преглед искоришћености квота за пољопривредне производе обухваћене Додатним протоколом како слиједи:

Млијеко и млијечни производи - У првој години примјене Додатног протокола тј. 2017. години укупна квота за увоз млијека и млијечних производа из ЕУ на БиХ тржиште без царина износила је 13.975 тона од чега за: млијеко 6.152 тоне, јогурт и остале млијечно-киселе производе 6.808 тона, сир 520 тона, маслац 360 тона, павлаку/врхње 110 тона и млијеко у праху 25 тона. Количина млијека која је увезена из ЕУ без царина износила је 3.427 тона што указује да је квота искоришћена око 56%, јогурта 65%, осталих млијечно-киселих производа око 63%, сира 77% од укупне квоте, маслаца 53%, павлаке 100% , а млијека у праху није уопште коришћена у 2017. години.

Жива говеда - Додатним протоколом дати су царински уступци за увоз живих говеда за клање и краве за клање масе веће од 300 кг у количини од 1.935 тона и остале краве за клање у количини од 190 тона. Количина говеда за клање масе веће од 300 кг која су увезена у 2017. години без царине у БиХ износила је 940 тона што је искоришћеност квоте за бесцарински увоз од 49%. Што се тиче друге категорије живих говеда за клање – остало, без царине је увезено само 10 тона што чини око 5% од укупне квоте за бесцарински увоз.

Живе свиње - Укупна квота за увоз живих свиња без царине износи 2.525 тона од које је 1.755 тона намијењено за увоз осталих свиња, 575 тона за увоз свиња које су се бар једном прасиле масе не мање од 160 кг, и такође остале свиње у количини од 195 тона. Од наведених категорија једино је коришћена квота за бесцарински увоз категорије свиња категорије остале за које је дата највећа квота од 1.755 тона с тим што је увезено 375 тона живих свиња што указује на искоришћеност квоте у износу од 21%.

За преостале двије категорије свиња није било заинтересованих за бесцарински увоз тако да нису биле ни коришћене.

Перад - Додатним протоколом предвиђен је увоз живе перади односно кокоши без царине у количини од 1.455 тона с тим што ова категорија кокоши није уопште била заступљена у укупном увозу, нити је коришћена повластица увоза без царине.

Месо перади - Укупна годишња квота за увоз меса перади из ЕУ у БиХ без царине износи 780 тона од којих је у првој години примјене Додатног протокола искоришћено само 25 тона или 3%. Наиме, од укупно осам категорија пилећег меса за које су дати царински уступци, без царине се увози само једна категорија и то остали кланички пилећи производи за које је прописана квота од 50 тона с тим што је она искоришћена око 50% у првој години примјене Додатног протокола.

Мед - Мед је још један од производа за који је дат царински уступак за увоз без царине, али у количину од 165 тона. Количина меда која увезена у БиХ без царине износи 56 тона што указује на низак степен искоришћености квоте од 34%.

Поврће - Квота за увоз кромпира без царине износи 1.315 тона од чега 50 тона за увоз младог кромпира и 1.265 тона за увоз осталог кромпира. Квота за увоз младог кромпира је искоришћена 100%. а осталог кромпира 7,7%. Квота за увоз купуса на БХ тржиште без царине износи 280 тона и искоришћена је у износу од 12%. Квота од 50 тона за увоз мркве без царине је искоришћена у потпуности, односно 100%.

Воће - Бесцарински увоз вишања је омогућен за увоз свјежих вишања и то у количини од 410 тона с тим што квота није никако коришћена. За прерађене вишње је, такође, дата квота за увоз и то у количини од 70 тона и искоришћена је 64%.

Стоно грожђе - Код стоног грожђа квота за бесцарински увоз је искоришћена 100%, односно у договореној количини од 45 тона.

Кобасице и месне прерађевине

Кобасице суве или за мазање – За ову категорију производа је дата квота за бесцарински увоз у количини од 285 тона и квота за бесцарински увоз кобасица је искоришћена око 79%.

Остале кобасице - За ову категорију кобасица квота у првој години примјене Додатног протокола износи 1.693 тоне. Количина ове категорије производа која је увезена без царине износила је 939 тона што значи да је искоришћеност квоте била око 55%.

Остали припремљени или конзервисани производи

Хомогенизовани производи - Квота за увоз хомогенизованих производа без царине износи 75 тона и квота је искоришћена 8%, припремљени или конзервисани производи од џигерице/остали степен искоришћености квоте је 90%.

Припремљени или конзервисани производи од меса ћурки-остало – Квота за бесцарински увоз овог производа износи 40 тона и искоришћена је око 7%.

Припремљени или конзервисани производи од кокошијег меса-остало – Квота за бесцарински увоз ове категорије меса износи 30 тона од којих је искоришћено око 93% односно увезено је 28 тона.

Припремљени или конзервисани производи са садржај до 25% кокошијег меса - Погодност увоза већих количина ове категорије меса бесцаринског увоза нису у потпуности искоришћене с обзиром да је од дозвољене квоте која износи 170 тона, искоришћено више од пола односно 79%.

Припремљени или конзервисани производи од бутова и комада од свиња – Квота за бесцарински увоз ове категорије меса износи 360 тона и искоришћена је око 13% у 2017. години.

Припремљени или конзервисани производи са садржајем од 40% до 80% свињског меса или других кланичких производа – Квота за увоз ове категорије меса без царине износи 445 тона и у првој години је искоришћена 70%.

Конзервисана говедина – Квота за увоз ове врсте производа без царине износи 70 тона. На основу расположивих податка о искоришћености квота евидентно је да је без царине увезено 14 тона што указује на искоришћеност квоте у износу од 20%.

Остали припремљени или конзервисани производи од говеда – Квота за увоз ове категорије меса без царинског оптерећења износи 295 тона и у 2017. години је искоришћена око 55%.

Остали припремљени или конзервисани производи од кокошијег меса некувани за које је дата квота за бесцарински увоз у количини од 130 тона и искоришћена је око 2% током 2017. године.

Преостала три производа (16023290, 160249 15 и 16024950) за које је дата квота у количини од 230, 150 и 60 тона нису забиљежени у увозу, а уједно нису искоришћене ни квоте за њихов бесцарински увоз у 2017. године.

Шећер – Квота за бесцарински увоз шећера у 2017. години износи 3.525 тона од којих је 3.470 тона намијењено за увоз бијелог шећера и 55 тона за увоз шећера са додатим аромама или материјама за бојење. Укупна квота за увоз шећера без царине искоришћена је 35% с обзиром да је увезено 1.221 тона.

Прерађевине од поврћа - Укупна квота за увоз прерађевина од поврћа износи 620 тона од којих је 265 тона намијењено за увоз корнишона, 245 тона за мијешано поврће, слатке паприке 70 тона и кисели купус 40 тона.

Око 16 тона или 59% увоза краставаца и корнишона је увезено бесцарински у оквиру квоте. Бесцарински увоз слатке паприке је омогућен у количини од 70 тона, али ова погодност није коришћена у 2017. години.

Квота за бесцарински увоз мјешавина поврћа износи 245 тона и искоришћена је око 28% с обзиром да је увезено 68 тона током 2017. године.

Квота за бесцарински увоз киселог купуса износи 40 тона и искоришћена је 38%.

Кекс и њима слични производи, слатки вафли и обланде - Квота за бесцарински увоз кекса и њима сличних производа износи 1.300 тона од којих је у 2017. години искоришћено 35% с обзиром да је увезено 454 тоне ових производа.

Алкохолна пића-лозовача и комовица- Када је ријеч о бесцаринском увозу алкохола царински уступак је дат за увоз 85 тона лозоваче и комовице. На основу извјештаја о искоришћености квота иста није кориштена за бесцарински увоз лозе и комовице и остала је неискоришћена, иако су оба производа заступљена у увозу. Наиме, укупан увоз лозоваче и комовице у 2017. години је износио 13 тона у вриједности од 78 хиљада КМ те је забиљежио смањење од 16% количински, односно 19% вриједносно у односу на претходну годину.

Вино - Додатним протоколом је омогућен увоз пјенушавог вина и вина од свјежег грожђа без царине за 2017. годину у количини од 13.765 хектолитара. На основу података о искоришћености квота током 2017. године, увезено је 12.707 хектолитара вина, што значи да је квота за бесцарински увоз вина искоришћена скоро у потпуности, односно 92%.

Цигарете - Додатним протоколом је омогућен увоз 3.200 тона цигарета. У првој години примјене протокола увезено 814 тона цигарета за које је дат царински уступак те је квота искоришћена око 25%.

10.2. Централно-европски споразум о слободној трговини (CEFTA)

Под предједавањем Републике Србије у Београду је 23. новембра 2017. године одржан једанаести састанак ЦЕФТА Заједничког одбора. Као предједавајуће CEFTA структурама у 2017. години, Србија, Албанија и Косово* су поднијеле извјештаје о имплементацији њихових програма предједавања и прегледе најважнијих активности на којима се радило унутар формираних ЦЕФТА структура у периоду између јануара и децембра 2017. године.

Пододбором за пољопривреду и СПС у 2017. години предједавала је Албанија, од које наредне године Босна и Херцеговина преузима предједавање.

Као наставак активности из 2016. године, Додатни протокол 5 CEFTA 2006 Споразума усвојен је у Београду, 26. маја 2017. Усвајање Додатног протокола 5 представља знак спремности ЦЕФТА страна да предузму све напоре на унапређењу регионалне трговине кроз поједностављивање и олакшавање царинских процедура, смањење формалности у трговини, електронску размјену података као и међусобно признавање овлашћеног економског оператера (АЕО). Додатни протокол 5 се састоји из два дијела, први дио је у цјелости нормативне нарави, док се у другом дијелу говори о техничком анексу. Важно је напоменути да ова два дијела Додатног протокола 5 представљају цјелину и немогуће их је примјењивати одвојено.

Пуна имплементација Додатног протокола 5 ће допринијети напорима региона на стварању регионалног економског подручја како је то предвиђено Вишегодишњим акционим планом (МАП) усвојеним током Самита за Западни Балкан у Трсту заснованом на правном оквиру CEFTA и САА.

У току 2017. године, свака СЕФТА Страна је међуинституционално сачинила Меморандум о разумијевању који произилази као обавеза из Додатног протокола 5. Меморандум о међусобној сарадњи потписан је између девет институција у Босни и Херцеговини: Управе за индиректно опорезивање БиХ, Агенције за безбједност хране БиХ, Агенције за лијекове и медицинска средства БиХ, Управе БиХ за заштиту здравља биља, Агенције за надзор над тржиштем БиХ, Канцеларије за ветеринарство БиХ, Федералне управе за инспекцијске послове и Републичке управе за инспекцијске послове РС, укључених у процес олакшавања трговине и ступио је на снагу 25. 8. 2017. године. Меморандум ће бити уврштен у Анекс II ЦЕФТА Додатног протокола 5.

Концептна нота о изради одредби о спровођењу поступака валидације за међусобно признавање граничних докумената и процедура представљена је на једанаестом састанку Пододбора за пољопривреду и СПС, одржаном у Тирани у октобру 2017. године. Помоћ је осигурана кроз Компоненту 3 Акције "Подршка олакшавању трговине између СЕФТА Страна". На овом састанку је, такође, представљен развој нове статистичке базе података у пољопривредној трговини у СЕФТА региону. Додатно, представници GIZ-а обавијестили су СЕФТА Стране да су одабрана два сектора за анализу ланца снабдијевања - јестиво поврће и одређени коријени и гомољи, а за индустријске производе - гвожђе и челик, све у оквиру анализе нових ланаца снабдијевања у СЕФТА-и с циљем промоције трговине.

Министарска конференција је одржана у новембру 2017. године, уз присуство министара СЕФТА Страна/њихових овлашћених представника, представника Европске комисије и Савјета за регионалну сарадњу. Главни фокус конференције је био на сарадњи СЕФТА Страна, усмјеравању према регионалном економском подручју.

СЕФТА Седмица 2017 – Седмица пословних, трговинских и инвестиционих могућности је одржана, такође, у новембру кроз три сесије:

- Сесија I: Олакшавање слободне трговине робама и услугама и хармонизација СЕФТА тржишта са ЕУ
- Сесија II: Регионална инвестициона агенда
- Сесија III: СЕФТА-LSEE округли сто о анализи података.

Учесници СЕФТА Седмице су били представници СЕФТА Страна, међународних организација, амбасада, академске заједнице и привреде.

У 2018. години ће СЕФТА 2006 Споразумом и појединим његовим структурама предсједавати Косово*. Албанија ће предсједавати Пододбором за царине и правила поријекла, док ће Босна и Херцеговина бити земља предсједavajuћа Пододбором за пољопривреду и СПС.

10.3. Међународни споразуми/Меморандум о сарадњи у области пољопривреде и руралног развоја

Примарни циљ покретања процедура и закључивање Споразума/Меморандума је потреба за унапређење и проширење свеукупне међусобне сарадње, повећања обима трговине, а са земљама са којима се дијели заједнички циљ, придруживање Европској унији, сарадња и размјена искустава на подручју усклађивања законодавства са правном стечевином Европске уније, те коришћења фондова Европске уније за пољопривреду и рурални развој.

- **Меморандум о разумијевању (МОР) између Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине и Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Македоније о сарадњи у области пољопривреде и руралног развоја закључен је у Сарајеву, 23. јула 2017. године**

Овим Меморандумом о разумијевању су предвиђене активности везане за промоцију трговине пољопривредним и прехранбеним производима значајним за двије земље, сарадња у процесима европских интеграција у области пољопривреде и руралног развоја, као и у области рибарства и аквакултуре, кроз размјену искустава и техничке помоћи, с циљем јачања административних и институционалних капацитета обију земаља, такође, предвиђена је размјена научних и техничких информација и унапређење непосредне међународне сарадње између институција обију земаља у области пољопривреде и сродним секторима као и размјена искустава у области пољопривреде и руралног развоја, области управљања шумама и друго. Имплементација МОР се очекује у наредном периоду кроз поступак формирања Одбора чији задатак је праћење и подстицање имплементације сарадње дефинисане Меморандумом.

- **Споразум између Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и Министарства пољопривреде НР Кине о сарадњи у области пољопривреде закључен у Будимпешти 27. 11. 2017. године**

Закључивањем овог споразума отвара се процес интензивне комуникације институција као и бизнис заједнице у области пољопривреде и руралног развоја у обје земље, уз промовисање економске, научне и технолошке сарадње између двије земље у овим областима. Споразум пружа могућност за размјеном информација у области пољопривреде и руралног развоја, фитосанитарним, ветеринарским питањима, питањима сигурности хране, те пружа услове за подршку успостављања контаката међу подузетницима и успостављању научних контаката у различитим областима сектора пољопривреде и руралног развоја. Споразумом је, такође, предвиђен наставак јачања комуникације и координације у оквиру "16 + 1" механизма сарадње између Кине и земаља Централне и Источне Европе, те заједничко промовирање "16 + 1" сарадње у области пољопривреде и у оквиру Удружења за промоцију пољопривредне сарадње између Кине и земаља централне и источне Европе. Један од значајнијих напредака који је остварен овим споразумом се огледа у унапређењу сарадње у оквиру 21. међународног сајма привреде одржаног у Мостару 10. априла на којем су пољопривредни произвођачи имали прилику остварити сарадњу са кинеским компанијама.

Имплементација међународних пројеката

Регионални Пројект UN FAO – TCP/RER/3502 „Техничка подршка за кориштење дрвне енергије у циљу унапређења економски одрживо руралног развоја и испуњавања циљева обновљивих извора 2020 за Западни Балкан“, закључен у мају 2015. године.

Главни циљ пројекта је да пружи подршку надлежним институцијама Босне и Херцеговине, Албаније, те Републике Македоније како би се побољшале стручне способности особља у шумарству у вези са енергијом на бази дрва, како би се превазишли недостаци у постојећим подацима и информацијама о потенцијалима дрвне биомасе и потрошњи дрвног огрева, те допринијело остваривању националних циљева у вези са учешћем обновљивих извора енергије у укупној потрошњи финалне енергије до 2020. године. Пројект је имплементиран у периоду од 1. априла 2015. до 20. децембра 2017. године. Остварени су резултати у виду различитих техничких извјештаја и прикупљених база података. Имплементирајућа институција испред БиХ је био Шумарски факултет, Универзитет у Бања Луци.

Пројектни споразум „Подршка планирању развоја под вођством локалне заједнице и спровођења пилот пројекта на подручју Ливна (кантон 10)“ између Савјета министара БиХ и UN FAO, закључен у мају 2017. године

Главни циљ FAO пројекта је подршка одрживом развоју руралних подручја у Босни и Херцеговини на основу приступа локалног развоја под вођством заједнице. Активности су се одвијале на подручју Кантона 10 (Ливањски кантон) и укључено је 5 општина: Босанско Грахово, Гламоч, Ливно, Купрес и Томиславград. Избор подручја поткрепљује се разноликошћу и агроеколошком специфичношћу подручја. Подручје сачињава међусобно повезани дио не само у људском, географском, историјском и економском смислу, него и углавном због хидро потенцијала који је главни извор воде за становништво и наводњавање као и производњу енергије за Босну и Херцеговину.

Пројект је имао четири специфична циља:

- Свеобухватни приступ: побољшани капацитети програмирања, координације и спровођења за одрживи рурални развој Ливањског поља користећи партиципацијске приступе од дна до врха,
- Управљање природним, кадровским и културним ресурсима у циљу осигурања дугорочног очувања биоразноликости
- Развој учинковитих, интегрисаних вриједносних прехранбених ланаца за квалитетне производе укључујући производе са јасним географским идентитетом
- Подршка одрживом и правичном повећању прихода за руралне заједнице у циљу диверзификације пољопривредних имања.

Резултати пројекта: израђена Стратегија руралног развоја Кантона 10, те локалне стратегије, односно Планови руралног развоја за Ливно и Босанско Грахово и Студија изводљивости за главни план руралног туризма.

Формирани су: плански и имплементациони одбори, комисије или други облици формалног/неформалног организовања, као и конзорцији који заједнички управљају маркетингом и промоцијом традиционалних означених производа у робном ланцу. Велики број фармера је присуствовао радионицама и обукама о диверзификацији, добробити животиња, хигијенским и другим ЕУ стандардима.

Пројектни споразум „Јачање капацитета за управљање и смањење ризика од катастрофе (DRRM) и увођење пракси прилагођавања климатским промјенама (CCA) у сектору пољопривреде на Западном Балкану“ између Савјета министара Босне и Херцеговине и UN FAO закључен у октобру 2017. године

Пројект је лансиран у циљу повећања отпорности пољопривредних заједница на природне неповољности, а пројектним активностима да се ојачају институционални механизми и унапређење техничких капацитета, алата и метода у министарствима пољопривреде земаља Западног Балкана.

Очекивани резултати пројекта:

- Побољшани технички капацитети и алати за боље планирање и имплементацију мјера за смањење ризика у пољопривреди (развијени и институционализовани);
- Ојачани технички капацитети регионалних и државних институција у пружању правовремених, тачних и свеобухватних информација раног упозоравања релевантних актера у пољопривредном сектору;
- Хармонизација институционалних капацитета у дјелотворној процјени штете и губитака и процјени потреба у пољопривреди након катастрофе;
- Јачање капацитета за локално управљање и смањење ризика од катастрофе и увођење пракси прилагођавања климатским промјенама, планирањем и спровођењем обука из добрих пракси ради јачања знања, вјештина и свијести о мјерама смањења ризика од катастрофе у свих пет земаља.

10.4. Планирање и координација донаторске помоћи

Координационе састанке донатора у сектору пољопривреде организира и њима координира Министарство спољне трговине и економских односа БиХ. У циљу реализације мјере 1.8. Првог приоритетног подручја Оперативног програма Босне и Херцеговине за пољопривреду, прехрану и рурални развој у БиХ, формирана је Радна група за планирање и координацију међународне помоћи у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја. Радна група се руководи препорукама из годишњег Извјештаја о напретку Босне и Херцеговине којег припрема Европска комисија, кључним принципима из Париске декларације о дјелотворној помоћи, коју је Босна и Херцеговина потврдила 2010. године, стратешким документима Босне и Херцеговине и принципима широког секторског приступа који се примјењује код програмирања у оквиру ЕК Инструмента за претприступну помоћ (IPA II). Радна група има задатак да систематски прати програмирање и реализацију помоћи, прикупља запажања о свим релевантним партнерима, ажурира базе података о међународној помоћи и планира одржавање донаторских састанака. Представници институција имају значајну улогу у програмирању и имплементацији пројеката и програма међународне помоћи. Кроз активно учествовање у раду управних одбора пројеката имају и управљачку улогу. Током 2017. године Радна група је одржала два састанка.

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине је организатор десетог по реду, годишњег састанка информисања донатора за сектор пољопривреде, прехране, и руралног развоја у БиХ који је одржан у априлу 2017. године. Састанку су, уз представнике надлежних институција из БиХ, присуствовали најзначајнији донатори у овом сектору у БиХ и то: Европска унија, Јапан, Холандија, Шведска, Чешка, Њемачка, Италија, Пољска, Сједињене Америчке Државе, Швајцарска и специјализоване организације при Уједињеним народима: UNDP и FAO. Исто тако Босна и Херцеговина, за остваривање својих стратешких циљева, користи средстава међународних финансијских институција као што су IFAD и Свјетска банка, чији су представници, такође, чланови форума донатора у сектору пољопривреде.

Приоритети дјеловања за донаторе би и убудуће требало да буду усклађени са приоритетима Босне и Херцеговине и међусобно усклађени, а кроз такав ангажман ће се помоћи Босни и Херцеговини у спровођењу реформи и испуњавању увјета за чланство у ЕУ у области пољопривреде.

Основни правци дјеловања донатора у предстојећем периоду усмјерени су у области:

- надоградње и јачање административних капацитета (кадровски и материјално), координација и јачање сарадње између релевантних институција кључних за пољопривреду, развој руралних подручја и међународну трговину, а посебно у области стандардизације, акредитације, ветеринарства, заштите биља, сигурности хране, статистике и надзора над тржиштем;
- усвајање законодавства у области производње хране, унапређење и усклађивање система службених контрола са европским стандардима;
- успоставе свеобухватне структуре за добијање претприступне помоћи у сектору пољопривреде кроз Инструмент за претприступну помоћ Европске уније;
- унапређења пољопривредне статистике кроз развој Пољопривредног информационог система.

Без обзира на то што Босна и Херцеговина није могла користити средства из IPA II, током 2017. године, ипак је била на располагању Техничка помоћ Европске комисије и инструмент за размјену информација (*Technical Assistance and Information Exchange – TAIEX*) која је доступна у оквиру Генералног директората за сусједство преговарање проширења Европске комисије (DG NEAR). Коришћењем овог инструмента техничке помоћи, организовано и одржано, осам радионица, шест еспертских мисија, а представници Босне и Херцеговине су имали прилику и узели учешће у пет студијских посјета у земљама Европске уније као и једној међународној, вишенамјенској радионици.

11. МЈЕРЕ И ПРИОРИТЕТИ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА 2018. ГОДИНУ

Мјере и приоритети у области пољопривреде, исхране, и руралнога развоја за 2018. годину везани су за активности које су кључне за напредак БиХ у контексту европских интеграција и спровођење реформи, међународну сарадњу, усвајање и имплементацију стратешких докумената, побољшање и унапређење политике подстицаја, убрзање процеса усклађивања регулативе са Европском унијом и имплементације већ хармонизованих прописа, развој пољопривредне политике и политике развоја руралних средина.

Приоритети и мјере политике у области пољопривреде, исхране и руралног развоја за 2018. годину

Остваривање услова за напредак Босне и Херцеговине у приближавању Европској унији, представља, у ствари, испуњавање приоритетних услова и спровођењу неопходних планираних реформи. Због тога и циљеви рада институција на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини, које су надлежне за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој су у наредном периоду усмјерени на бржи и ефикаснији развој и интегрисање пољопривреде у европско и свјетско тржиште. Реформски процеси су усмјерени на:

- правно усклађивање, односно предузимање и имплементацију прописа са правном стечевином Еуропске уније ,
- достизање потребног нивоа стандарда квалитета и сигурности хране за несметану трговину пољопривредним робама и извоз свих роба животињског поријекла на тржиште Еуропске уније
- испуњавање услова за коришћење претприступних фондова ЕУ за пољопривреду и рурални развој
- пољопривредне политике и политике руралног развоја.
- изградњу и јачање институционалних капацитета

У области **ЗАКОНОДАВСТВА** као једног од приоритетних подручја за спровођење реформи у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја, планирано је усвајање:

- Плана усклађивања – усвајања правне тековине Европске уније у области пољопривреде и руралног развоја, ветеринарства, безбиједности хране и заштите здравља биља.
- Закона о храни Босне и Херцеговине;
- Закона о ветеринарству Босне и Херцеговине;
- Закона о измјенама Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине;
- Закона о вину Босне и Херцеговине;
- Унапређење законодавног оквира за развој и јачање органске производње у Босни и Херцеговини;
- Побољшање регулаторног оквира за контролу увоза хране која није животињског поријекла.

Поред наведеног, потребно је наставити имплементацију и реализовање обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању и радити на постизању договора са свим нивоима власти око успостављања законодавног оквира за provedбу пољопривредног пописа.

У дијелу који се односи на **ПОЛИТИКЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА** потребно је:

- Реализација Стратешког плана руралног развоја Босне и Херцеговине (2018 - 2021),
- Постепено хармонизовати мјере помоћи у пољопривреди,
- Ускладити мјере руралног развоја у оквиру постојећег програма субвенција у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ и развити мјере руралног развоја у складу са ЕУ мјерама,
- Подстицати усвајање стандарда квалитета и јачање конкурентности произвођача кроз усклађивање мјера подршке на нивоу земље било да су то субвенције за произвођаче или грантови за инвестиције,
- Побољшати ефикасност коришћења и ниво заштите расположивих пољопривредних ресурса,
- Иницирати потписивање и реализовање билатералних споразума за унапређење сарадње и трговине, а посебно споразума који се односе на унапређење и проширење међусобне сарадње у оквиру процеса приступања Европској унији у дијелу усклађивања законодавства са правном тековином ЕУ и коришћење фондова европских фондова за пољопривреду и рурални развој,
- Побољшање услова спољнотрговинског пословања и заштите домаће производње, прије свега јачањем примарне пољопривреде и прехрамбене производње,
- Изградња капацитета за суочавање са природним катастрофама у циљу повећавања нивоа спремности за спрјечавање и заштиту од ванредних ситуација које могу утицати на пољопривредни сектор (поплаве, суша и друго).

У циљу **ИСПУЊАВАЊА УСЛОВА ЗА ИЗВОЗ ХРАНЕ** нужно је:

- Реализовати препоруке Агенције за храну и ветеринарство ЕУ (FVO) с циљем добијања одобрења за извоз пилећег меса и конзумних јаја на тржиште ЕУ;
- Наставити активности на добијању дозволе за извоз пастеризованог млијека и производа од пастеризованог млијека;

- Реализовати у потпуности све активности дефинисане у Мапи пута с циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла,
- Израдити и усвојити прописе и мјере за увођење тржишних стандарда квалитета у складу са европским и OECD стандардима (тржишни стандарди за воће и поврће, житарице, месо и млијеко...) односно са стандардима организације заједничког тржишта ЕУ,
- Ојачати ланац управљања и систем службене контроле хране и хране за животиње, који је усклађен са европским стандардима, централну базу података,
- Организовати и спровести низ обука за субјекте у пословању са храном по стандардима ЕУ о контроли квалитете,
- Додатно ускладити системе службених ветеринарских и фитосанитарних контрола са европским стандардима,
- У области рибарства убрзати активности на усклађивању домаћег законодавства које уређује ову област и уложити додатне напоре у спровођењу *асџуис-а* за област аквакултуре.

За **ИЗГРАДЊУ И ЈАЧАЊЕ ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ КАПАЦИТЕТА** у сектору пољопривреде, прехране, руралног развоја, потребно је:

- унаприједити пољопривредну статистику кроз развој Пољопривредног информационог система, тако што ће се: убрзати процес хармонизовања Регистра пољопривредних газдинстава и Регистра клијената; наставити активности на успостављању система земљишних регистра (LIPS-a), наставити активности на успостављању и развоју Мреже рачуноводствених података пољопривредних газдинстава, и започети активности на успостављању Пољопривредно-тржишног информационог система
- институционално и административно ојачати капацитете система службене контроле хране и инспекције, посебно на одређеним граничним контролним тачкама,
- ојачати институционалне и административне капацитете, посебно капацитете фитосанитарних инспектора за службене контроле унутрашњег тржишта,
- унаприједити интегрисано управљање штеточинама кроз спровођење обука о захтјевима и стандардима за коришћење средстава за заштиту биља,
- ојачати способности за аналитику спроведених политика, стратегија, програма и мјера,
- интензивирати активности на успостављању система мониторинга и евалуације у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја,
- интензивирати напоре у проналажење модела за IPARD оперативне системе у складу са ЕУ захтјевима и уставним надлежностима у БиХ,
- Израдити и усвојити:
 - Смјернице за успоставу и развој Пољопривредног информационог система са циљем обједињавања података, бољих анализа утицаја и бољег циљања политика;
 - Стратешки оквир за управљање животињским нуспроизводима у складу са *асџуис-ом*

Пред пољопривредом у Босни и Херцеговини у предстојећем периоду важан приоритет остаје потреба креирања аграрне политике и увођење оних инструмената који ће омогућити динамичко реструктурирање пољопривредног сектора, модернизацију, а уједно и ефикасно приближавање ЕУ интеграцијама. Активним укључивање и ангажманом надлежних институција на свим нивоима власти у БиХ као и осталих заинтересованих учесника у пољопривредном сектору у БиХ, може се одговорити на тржишне и конкурентске изазове, али и велике захтјеве у процесу интеграција и стицања чланства Европске уније.